

Alicja Lewanderska (Krejči) Quednaŭ PL /DE

POLITOLOGIO- SCIENCO PRI POLITIKO

kaj

KULTURPOLITIKO

(POLITIKO DE KULTURO)

ENKONDUKO EN SCIENCON PRI TEORIO DE SCIO

kaj

PRIPAROLADO DE TEORIO PRI POLITIKO

(Elektitaj bazaj informoj por AIS–studentoj kaj taŭgaj por aliaj altlernejoj kaj postmaturaj studadoj)

KURSO EN S-2 AIS SM

DEVIGA ENKONDUKO POR TIUJ, KIUJ VOLAS STUDI EŬROLOGION KAJ
ĴURNALISTIKON - VALIDAS 2 STU

RECENZENTOJ . Franciszek Ziemiński (Pol. Śląska kaj Śląski Uniwersytet

Bronisław Miszewski- Politechnika Śląska- Gliwice

Helmar G. Frank AIS SM, Univ. Paderborn

Marian Jedryczko- Politechnika Śląska-Gliwice

Lingva kontrolo.

Danuta Stawecka- COM-Gliwice

Stanisław- Krejci-Lewanderski

Hans-Dietrich Quednau

Frieder Weigold

Irena Winnicka

Daniela Emler

Grafika kaj komputila prilaborado: Ewa Bogacińska

Piotr Hawrylewicz

Katarzyna Hawrylewicz

Kursoj de periodo 1993-2008 en AIS SM

kaj de 1972-2005 en Śląska Akademia Medyczna (Analityka Medyczna)

Instytut Nauk Społecznych - Politechnika Śl Gliwice

Kiam oni invitis min fari kursojn pri eŭrologio en AIS kaj pri eŭrologistiko en niaj postkomunismaj landoj, mi tre ekĝois, ke finfine ankaŭ en universitataj rondoj estas loko por tre grava kaj aktuala problemoj. Krome se problemoj aŭ novaj faktoj aperas, tio signifas, ke ne nur bezonata estas diskuto inter popoloj kaj inter politikistoj ĉu ĵurnalistoj. De praktika kampo oni devas iri al scienco, kaj teorie pripensi kaj eĉ hipotezi (provi prijuĝi) diversajn povfaktorojn.

Do antaŭe mi patoprenis kelkajn prelegojn de fakuloj (politikistoj kaj sciencistoj), tra legis diversajn, ofte tro kontroversiajn materialojn, sed fine mi pensis pri studentoj.

Tiamaniere aperis la ideo pritaksi ilin kaj ilian scienc-scion kaj politikajn emociajn engaĝiĝon, poste mi provis provizore pritaksi ilian politikan ekkonon, provis kompari diversajn grupojn de studentoj el diversaj landoj, kaj provis de tio ekhavi konkludojn.

De komparaj konkludoj nun mi certe opinias, ke komence ĉiuj bezonas la teoriajn enkondukojn al politologiaj, filozofiaj, sociologiaj, psikologiaj kaj historiaj scioj, pricertigon, ripetadon ktp de teoriaj sciencaj terminaroj, por havi la komunan sciencon nivelon.

Tio estas laŭ mi la unua necesa ŝtupo. Mi kuraĝas diri, ke kun politiko simile estas kiel kun matematiko: sen bazo oni ne plu progresos kaj ne plu komprenos. En tiu loko mi samtempe respondis al kelkaj homoj, ankaŭ al miaj gekolegoj – ke laŭ mi la politika scio – estas scienco, nu, precize estas scio pri politiko (laŭ la anglo-pola skolo).

Nun daŭrigante, poste mi opinias, ke por fari la kurson pri problemoj de Eŭropo kaj pri teoria postulo, ke oni devas ebligi krei la modelon de komuna agado kaj kunvivo oni devas ankaŭ provi eduki la homojn en nova vivmodelo. Tia komenco estas deviga kaj necesa, sen tio oni nenian enkondukos homojn en komunan vivadon en Komuna Eŭropo.

Sekvonta afero – aŭ ŝtupo – estas kreado de sincera diskutrondo, konstati ĉu ekzistas aŭ ne internacia aŭ ŝtata vivkultura kunagado kaj kono de politikaj fenomenoj. Studentoj devas ekkoni, kompreni kaj eĉ kompari la faktojn, pritaksi ilin kaj kapabli fari konkludojn. Lekciisto – docento havas taskon montri al ili kaj proksimigi la eblecon vivi en grupo etne ofte diferenca konkorde kaj pace.

Tia kompreno estas necesa por krei la t.n. „kulturon de politiko” aŭ tion, kiu nun estas ofte diskutrondaj temoj inter ekz. polaj sciencistoj, politikistoj kaj eĉ inter popolo mem, "la politikan deziron", la politikan povon, volon ktp.

Tio certe ne estas facila, sed kiam venos scio, aperos pluaj eblecoj por kompreno kaj senagresa kunvivado, kaj tio estas aŭ povintus esti la tuta agado de ni kaj niaj politikistoj, kiuj respondecas pri ni, ĉar de niaj voĉoj ili eniris post la baloto al direktado – ne al regado, kiel erare ofte oni pensas.

Ofte aperas la terminoj „politiko” kaj „politikaj faktoj”, kiuj estonte fariĝos la historiaj faktoj kaj fenomenoj, iu pri ili respondecas, iuj grupoj direktante kreas ilin, provokas aŭ respondecas ne ebligante bremsi diversajn procezojn, i.a. terorismoj, naciismoj, malamikecristoj.

Kia Eŭropo? Ne sufiĉas diri: komuna. Ekzistis jam kelkaj komunumoj, kaj ili laste disfalis, pli aŭ malpli pace. Ĉu evidentiĝis, ke homoj ne kapablis vivi konkorde? Ĉu ili estis ne bone edukitaj, nematuraj?

La grupo de polaj politikistoj kun A. Kwaśniewski kaj grupo de Polonia – postulas ke oni semu la ideon pri Eŭropo – patrujo de patrolandoj ktp. Estas diversaj proponoj, grave ke estu sen „hiperismo”.

Laŭ PIV-o „**politiko**” estas: scienco aŭ arto de regado de ŝtato.

- „**ŝtato**” – politika formo de organizita socio en limdifinita teorio, kies registraro havas super la tiea loĝantaro regantan, leĝodonon, jurisdikcian kaj administracian povon,
- „**socio**” – tuto da homoj, kunvivantaj pro komunaj interesoj kaj havantaj komunajn kutimojn kaj leĝojn,
- „**fakto**” – io, kion oni scias reale ekzistinta aŭ ekzistanta,
- „**konflikto**” – malkonsento, kaŭzita de kontraŭeco de deziroj kaj opinioj.

Politikaj faktoj estas kreitaj surbaze de aktualaj bezonoj, tamen oni devas ĉiam memori, ke dum miloj da jaroj oni povas konstrui ilin uzante la fortojn kiujn havas popoloj kaj grupoj, direktante ilin bone aŭ ne laŭ propraj celoj. La historie epoka verko de fama pola etnologo kaj sociologo, prof K. Dobrowolski, lernanto de L. Malinowski, kiu venis de angla scienca skolo (la teorio de procezoj spontanaj) ciam estas aktuala kaj povtus esti deviga kaj por studentoj kaj sciencistoj kaj por politikistoj kun la ĉefoj de partioj kaj la t.n. (kvankam estas ignorataj) „prem-grupoj” (biznesmanoj, gangoj ktp).

La terminojn „kulturo” kaj „politiko” mi detale prilaboris en alia materialo. Nun mi skize deziras diri iomete pri „politiko” mem kaj pri „teorio de politiko”.

Dum dekjaraj renkontiĝoj kun studentoj de AIS kaj pli frue dum laboro en diversaj institutoj en Pollando, Rusio, Germanio, Svislando, Bulgario ofte aperadis akraj disputoj, mi notis la ĉefajn problemojn kaj oni povas ilin listigi. Dum renkontiĝoj ĉu seminarioj aperis ankaŭ karakterizaj demandoj ĉu duboj:

- 1) Kio stiras ekkonon?
- 2) Ĉu scienca metodo de sociaj sciencoj diferenciĝas el metodo de natursciencoj?
- 3) Ĉu estas ebla en scienco objektiveco de ekkono?
- 4) Ĉu en sociaj sciencoj pli ĝusta estas ekkono indukta ĉu dedukta?
- 5) Kian rolon en ekkono ludas valoroj?
- 6) Ĉu vera en scienco estas tio, kio estas konsenta kun faktoj?
- 7) Ĉu ĝuste estas redukti ekkonon de socia vivo ĝis unu el sciencaj disciplinoj?

- 8) Se estas nebla racionala pravigo de teorio, kiamaniere oni povas konstati, kiuj el ili estas veraj kaj kiuj ne?

Tiuj jes estas la tezoj por komuna diskuto, kaj speciale ne por ĉiuj mi mem prezentos opinion por lasi la eblecon por aliaj mem krei kaj pritaksi la politikajn faktojn kaj politikajn opiniojn, modeligi komune la politikan kulturon.

1) Ofte oni demandas: kio stiras ekkonon? Do, kiam aperas ĉu komenciĝas la ekkono ?

Ekkono komenciĝas de problemoj.

Nur tio, kio aperas en realeco, kiel *konfronto de elementoj de scio kun nescio* povas vekti precipan specon de necerteco, kiu estas bazo de malkaŝo de problemoj.

Problemo estas tiam, kiam ni ion scias kaj ion ne scias. Solvo de problemoj konsistas en enkonduko en nian ĝisnunan scion – novan informon, kiu kompletigos malkaŝitan nescion. Problemo ne estas ordinara demando, ĝi estas demando de precipa speco, demando vekanta pasion inventeman.

Oni povas diri laŭ Popper – ĉiu problemoj estas demando, sed ne ĉiu demando estas problemoj. Problemo ne estas demando, je kiu respondo estas evidenta – tiu – ĉi neevidenteco de respondo instigas al serĉado.

Resumante: ekkono ne komenciĝas do de faktoj, sed de problemoj.

2) Nun ni venu al alia problemoj, temas pri objektivado. Objektivado ekzistas, tamen ĉu estas ebla en scienco objektivado de ekkono?

Se ekkono komenciĝas de problemoj, ĝi komenciĝas ankaŭ de speco de elirpunkto, kiu konstituas nian ĝisnunan scion. Nia ĝisnuna scio estas provizo de informoj, kiuj devenas de unu flanko, de tio, kio ligiĝas kun scio eksterfonta kaj kio en certaj sferoj enŝovas scion fontan.

Homo deduktanta el ekkono el difinita scio, havas lige kun tio certan provizon de direktivoj ordonantaj al li ekkonon en difinitan direkton. Provizo de direktivoj enhavas en si ankaŭ difinitajn sistemojn de valoro, el kiuj ĉiu ligiĝas kun specifa modelo valoriga. Karl Raymond Popper opinias, ke ne ekzistas observado senpasia, ĉiam observado estas el difinita punkto de scio, kaj ĝi enhavas valorojn. Se estas iu pli granda konscio pri difinitaj sistemoj de valoro, kiu enhavas konkretan vidpunkton, des pli certa estas irado al ekkono.

Max Weber asertis: ne estas en agado de homo konduto senca, se akompanas ĝin valoroj. Ĉiam agadon de homo akompanas valoroj. Se vi volas ekkoni agadon de homo kaj klarigi ĝin, vi devas ekkoni sistemojn de valoroj, kiuj akompanas lian agadon. Ĉiu agado estas konsciigo pri ŝanco atingi celon, sed tiu celo kaj tiu ŝanco konstruiĝas surbaze de certa scio, de certa sistemo de valoroj kaj de certa emocia stato. Senkonsidere je tio, ĉu oni havas scion veran ĉu falsan, surbaze de tio, kion oni konsideras grava, oni formas difinitan sintenon, bazinte al emocia engaĝiĝo; por aŭ kontraŭ. Popper indikas, ke oni ne povas eviti kaj valorojn kaj engaĝiĝon dum ekkono. Bazo de ekkona testo estas testo

empiria. Senpera metodo, kiun proponas Popper, kun tio ligita, estas metodo de falsigado. Metodo de falsigado konsistas en rekono, ke kvankam ni penas (celas) enkonduki novan informon en interesigantaj nin aferoj, ni neniam povas esti ĝis fino konvinkitaj, ĉu tiu nova informo, al kiu ni alvenis, estas informo vera tial, ke ni ne povas konfirmi kun certeco, ke efiko de nia ekkono estas vera, ĉar ne estas en socia realeco modelo de vero – se ĝi ne estas tiam tio, al kio ni venos, en tiu momento povas esti vero probabla. Ni povas proksimiĝi al vero, kiel montargrimpulo, kiam li proksimiĝas al fino de sia veturado, al pinto. Certe pli facile ol pravigi verecon estas apliki empirian teston, per serĉado de nevero. Tio estas speciala malkovro de Popper. Do oni montras, ke se tio, kion ni submetas al testo, povas esti falsigita, tio estas nevera, se ĝi ne povas esti falsigita – tio estas eble vera – sed neniam vera ĝis fino. Povas esti, ke tio estas portempe vera, tial ke ni havas neperfektan metodon de ekkono. Popper aplikis en sia metodo premisojn de hipotezo (hipotelismo). Tio signifas, ke oni serĉas respondon je malkasita problemo pere de starigado kuraĝajn, neprobablajn hipotezojn, kiujn sekve oni submetas al falsigo. Nia tasko – asertis Popper, ne estas konfirmi rimarkojn, ordinarajn intuiciojn – nia tasko estas malkovrado.

Ĝenerale, se oni volas ion malkovri, ni devas eliri ordinaran stereotipon. Ni ne estos certaj, ni tion submetas al falsigo, se ni tion ne falsigos – tio estos portempa vero.

Korodicio (korodoracio) – portempa vereco. Objektive ĝi estas ankaŭ valoro, se jes, tiam forĵeto de valoro por gardi objektivecon estas enkonduko alian valoron kiel superan en la ekkonprocezo.

Dua modelo de Max Weber montras, ke akompanantaj agadon de homo valoroj postulas precipan ekkonon. Tiujn valorojn oni devas priskribi, ligi kun agadoj de homo por krei t.n. idealan tipon.

Ideala tipo estas modelo de fenomeno sen detalaj ecoj, sed montranta esencajn valorojn por tiu fenomeno. Max Weber ne proponis tamen ekkonon havantan karakteron universalan. Se valoroj estas diferencigitaj pro kultu raj rondoj, estas eble ekkoni idealan tipon en kadro de rondo. Ekkono devas esti eksternormiga, te. valoroj preferataj de esploranto ne devas esti bazo de pritakso fenomenojn, kiujn li prenas al esploro.

4) Ofta demando estas ĉu en sociaj sciencoj estas pli ĝusta ekkono indukta, ĉu dedukta. Estas du specoj de konkludado, dominantaj en procedo de ekspliko: dedukta kaj indukta.

Laŭ PIV-o:

- **konkludi** – signifas: tiri per rezono logikajn sekvojn el argumentoj, principoj aŭ faktoj.
- **dedukti** – fari konkludon el la tuto pri la partoj el la specaro pri specoj, el generala principo pri ĝiaj konsekvencoj,
- **dedukto** – estas la **konkludo** farita el la tuto pri detaloj,
- **indukti** – konkludante el apartaj faktoj.

Pripensante, kiu el ili estas logike pli certa, sendube oni indikas la deduktan. La indukta konkludado estas nur propablilo.

En sociaj sciencoj oni aplikas plu da specoj de konkludado.

Proponinta de Popper estas konkludado dedukta, el tiuj kuragaj hipotezoj oni enkondukas konkludojn pri dedukta konkludado. Oni rekonadis, ke nur laŭ tiu-ĉi vojo oni povas alkonduki al malkaŝo de nova – eliranta ekster stereotipo. Konkludadon induktan oni aplikadis en natursciencoj kaj sociaj sciencoj.

En historio de la tempo de Popper aperas koncepto serĉata kiel alternativo por dominanta en turnopunkto de la XIXa kaj XXa jarcentoj metodo de analizo.

Per kio anstataŭigi metodojn de analizo? Pri metodo de analizo oni ĝenerale konkretigas agadon pri diseriga esplorado en konsistantajn elementojn ĉu peni trovi la elementojn de kombinaĵo aŭ kompleksaĵo.

Hodiaŭ pli kaj pli ofte kun reveno de grandaj teorioj oni konstatas malrapidan turnon al filozofia sintezo – por kiu analizo fariĝas nur unu el la elementoj. (PIV-o, precipe kiam oni iras de kompleksa al simila agado ĉu esploro).

5) Do nun ni venu al sekvonta problemoj kaj pripensu ĝin. Ĉu oni povas konstati, ke scienca metodo de sociaj sciencoj diferenciĝas de metodo de natursciencoj?

Popper asertas, ke estas unu metodo – la sama, ĉu por sciencoj naturaj ĉu sociaj. Kiel sociajn sciencojn oni konceptas en tiu specifa maniero konsidero al tiuj valoroj, kiuj ne akompanas naturfenomenojn. Pli facile estas ekkonadi naturfenomenojn per ekzaktaj metodoj ol fenomenojn sociajn.

Respondon ni trovas ankaŭ en pasinta teori-ekkona koncepto, eliranta el elementa teorio de David Miler en Usono.

Pri tio skribas polaj aŭtoroj en la libro „Studoj el teoria sociologio”. Ili atentigas, ke pensante pri diferenco inter la mondo de naturo kaj la mondo de homo oni ofte subiĝas al specifa mito, kiu esprimiĝas en rekono, ke la mondo de la homo pere de siaj valoroj, estas pli komplika, la mondo de naturo – estas pli simpla. Ĉu vere estas tiel?

Denove ni revenos al problemoj – vereco.

Se tamen estas vero tio pri kio ni pli frue montris, se oni povas diri, se tiel estus – ni havus jam konatan mondon, de naturo, kaj ĝi daŭre ankoraŭ estas por ni nefinfermita, nedivenita.

Almenaŭ en logika senco ŝajnas la mondo de homo, mondo pli simila – tio estas mondo de li kaj de liaj produktoj.

Se ni ekkonos lin kaj liajn produktojn, ni ekkonos tiajn tutojn – tio signifas, ke oni povas apliki metodojn de natursciencoj en sociaj sciencoj, tamen kondiĉe, ke ni solvos problemojn de valoroj kaj problemojn ligitajn kun empiria testo.

Oni proponas anstataŭigi ĝisnunan koncepton de teorioj, kiujn oni nomis teorioj de unua aŭ dua generacio, per teorioj de generacio tria.

En tiu plej kuraĝa fluo de nuntempaj esploroj super agadoj de homo – oni proponas teston empirian, faratan en laboratorio, modelon de natursciencoj kaj kelkaj agadoj en sciencoj psikologiaj.

La terminon

„*teston*” – oni difinas: (PIV-o) provo, celanta eltrovi kaj taksu la kapablojn, naturajn aŭ akiritajn por ebligi antaŭvidon de la estonta sintenado de la subjekto en difinitaj kondiĉoj.

Al testo oni submetas partoprenantojn de elementaj sociaj agadoj, kiuj estas esplorataj per la metodo de Popper: kuraĝaj hipotezoj kaj falsigoj. Hipotezo estas konkludata per dedukta maniero.

ĈIU TEORIO HAVAS TRI RIMEDOJN:

- ĝeneralan,
- abstraktan,
- kaj universalan.

Veno al *ĝenerala* reguleco – en teorioj de unua generacio, estis senigita de aparataro veriganta. En teorioj de dua generacio oni proponas procedojn verigantajn en formo de tiu laboratorio. Teorioj de tria generacio povis klarigi fenomenojn: de konkreta loko kaj tempo.

Nek unuaj, nek duaj povis koncepti trian dimension de teorio: *universalecon*. Oni konstatis, ke nek ĝeneraleco, nek *abstrakto* povas submetigi al empiria testo. Ĝeneraleco en tiu senco, ke ĝi ĉion klarigas, fakte klarigas nenion, kaj abstrakteco – pro neindiko de loko kaj tempo.

Lige kun tiu teorio devas esti en certa senco ĝenerala, en certa senco abstrakta, antaŭ ĉio – universala, opinias kaj skribas adeptoj de elementaj teorioj.

Oni ofte sugestas en sciencaj verkoj kaj en diskutoj, eĉ riproĉas, ke teorio povas ekzisti kiel scio ne certa. Do ekzemple, se ekzistas teorio ne certa, kio okazus, aŭ povus okazi?

Teorio estas certa aŭ necerta, en tiu grado, en kiu ĝi havas ligon kun vero kaj maniero verigi ĝin. Teorio estas komprenata ankaŭ kiel historio de konceptoj, kiel metodologio de esploroj, kiel sistemo de heŭristikaj direktivoj, kiel scio pri aferoj ekstremaj, kiel interpreto de faktoj. Nun iomete pli detale pri scienco, kiun oni nomas: scio pri politiko – aŭ politologio, kaj iomete pli detalaj diferencoj inter ili, poste sekve pri kulturo de politiko.

SKIZE PRI:

SCIENCO PRI POLITIKO aŭ POLITOLOGIO

La objekto de scienco pri politiko (politologio)

Scienca politika scio estas produkto de politologiaj esploroj (realigataj de scienco pri politiko).

Diferencoj inter la disciplinoj :

- „politologio” kaj „scienco pri politiko” estas pli malpli tia, kia inter politika scio kaj scio pri politiko;
- semantikaj diferencoj inter disciplinoj havas genetikan bazon. Laŭ regulo tiuj disciplinoj ekestas per fakto de integrigo de diversaj sciencoj – esplorantaj aspektojn de vasta esplorkampo. Oni indikas, ke tiun esplorkampon oni nomas politikaj sciencoj.

En anglosaksaj landoj la integrita scienco ricevis la nomon: **politologio**. Do, se oni klarigas t.e. – politiko + „logio” t.e. scienco = politologio. En aliaj landoj oni uzis la nomon: politika scienco (ekz. en Francio). En Pollando de komenco de la 80-aj jaroj oni uzas la terminon: scienco pri politiko.

Tamen pli kaj pli ofte en scienca cirkulado ni trovas la nomon: politologio, kiu popularigas en la mondo, pro sia funkciismo. Eĉ tiuj, kiuj rekonas sin specialistoj de la fako de scienco pri politiko, nomas sin politologoj. (Malfacile estas trovi pli konvenan terminon).

Sciencistoj kiuj nomas sin politologoj, siajn esplorojn ili nomas **politologiaj** ne **politikaj**. Do, akcepto de tiu-ĉi termino, proksimiĝas al ĝenerale akceptitaj en la mondo principoj de konstruo de nocio-terminologia reto, kvankam ĝi foriras de tradicio – nelonga tamen – do grava en nia lando.

Optante por uzado de la termino politologio, ni ne estos konsekvencaj en tiu-ĉi prilaboro. Ĉar ni ne vidas argumentojn kontraŭ uzado de anstataŭa nomo: scienco pri politiko.

Ĉe difinado de la objekto de ĝiaj esploroj, tiu-ĉi lasta pli senpere indikas tiun-ĉi objekton – ĝi estas politiko. La nocio de politiko kiel objekto de politologiaj esploroj postu las tamen eksplikojn.

La termino „**politiko**” estas ĉerpita el malnovgreka lingvo, en kiu „**polis**” signifas „**urbo-ŝtato**” kaj „**politike**” arto de regado ŝtaton.

Oni diras, ke la unua uzis ĝin Platon en la verko „**POLITEIA**” (pola traduko = **La ŝtato**) kaj Aristoteles en la laboro: „**POLITIKO**” (traduko: „**Pri la ŝtato**” – „**Pri sistemo de Ŝtato**” aŭ „**Pri regado (reĝimo) en la ŝtato**”).

La tradicio elkondukita el la aristoteles koncepto de politiko, kiel kunligo de agado = (arto de regado scipoveco de direktado) kaj povo (la ŝtaton, aŭtoritajn instituciojn), decidas pri ekesto de ĝia difino kunmetita el du elementoj, do kvazaŭ en deŝiro de la fakto de organizado de homoj – tiajn sociajn instancojn, kiel ŝtato. Institucioj estas ankaŭ produkto de homa agado.

Koncepti politikon kiel agado starigas tamen demandojn, pri celo kaj rimedoj, pri valoroj direktantaj agadojn. Tiaj demandoj elvokas en konscio de esploranto – resonon en formo de turniĝo al katalogo de bazaj interhomaj valoroj kaj interesiĝoj de homaj komunumoj.

Alvoko al hierarkio de valoroj de politologo kreas en lia difino de politiko strukturon de respondoj, en kiu centraj estas kategorioj karakterizantaj agadojn, kaj iliajn celojn. Oni substrekas en difinoj de tia tipo, konscian kaj celecan karakteron de agado kaj ilian celvaloron, kiu por unuaj estas „komuna bono”, por aliaj „realigado de interesiĝoj (profitoj) de sociaj grupoj”.

Ĉar „komuna bono” premisas neceson de kunagado, do tia starigo de afero, kiel manifesto de solidarecaj vidpunktoj, decidas ankaŭ pri karakterizo de kunligo manifestiĝanta en agadoj, kiuj decidas pri konstituantaj politikon.

Kategorio de interesiĝoj (profitoj) apartaj, ol tuto de la socio premisas en si mem batalon por realigi interesiĝojn kiel bonon aŭ valoron deficitan. Konsekvenco de tiaj konceptoj pri kolizioj, estas difinado – politikon, kiel batalon por povo – konsiderata rimedo de realigo de interesiĝoj (profitoj) de sociaj grupoj: tavoloj, socioj.

Pli larĝe konstruitaj difinoj de tiu grupo koncentrigas, super priskribo la povon (ekz. kiel strukturon de selekto kaj realigo de klasaj interesiĝoj) aŭ grupoj batalantaj – por la povo, aŭ partoprenantaj en ĝi (senperaj agadoj de grupoj aŭ iliaj reprezentacioj kaj reprezentantoj).

Max Weber rekonis batalon, rekrutigon aliancantojn kaj akiradon –kollektivon bazon – motivoj esencaj por politiko. Li rimarkis, kio plej bone elmontriĝas en gravaj historiaj momentoj, kiam manifestiĝas kondiĉoj de amasigado por defendo de valoroj aŭ batalo por ĝi.

Li rekonis ankaŭ, ke politika agado postulas de politiko – subjekto decido. Tiun subjekto decido, oni povas pritaksi – malbona aŭ bona. La konsekvencoj starigi tiun–ĉi problemon en tia formo, estis por difinado de politiko diversaj.

De unu flanko: politika normo, estis rekonita, relativigita al rolo de instrumento de historia evoluo, kaj politiko fariĝis rimedo de akcelo kaj direktado – historian procezon sur ĝustan trakon. Tial politika decido ne nur venas antaŭ, sed ankaŭ difinas enhavon kaj funkcion de leĝo kaj partio havanta eon de plej alta grado de klasa konscio.

Ĝi estas ĉefa kaj senerara subjekto de decido, kiun ĝi legitimu kaj pritaksu. Oni diris en tiu loko pri kreado de ideo pere de Marks, kaj tiu marksismo-leninisma konsekvenco, starigas politikon en konceptoj de „*reala socialismo*” sur ĉefan kaj superstarantan lokon en socia vivo (kio eksponiĝas same en la scienco pri hegemonieco de politiko, kiel en nomigado de decidaj centroj tiaj, kiel „Politika Bureo” „Konsulta Politika Komitato de Varsovia Pakto”.) vidu lit. (B. Meissner ;(Hg)Der Warschaüer Pakt, Köln 1962)

De dua flanko oni eltiras „nacisocialismajn” konsekvencojn laŭ kiuj politiko entreprenanta el motivoj ekstreme naciismaj – pravigas militon, kiel „*politikon realigantan, per nepacaj rimedoj*” kaj decidoj de ŝtato – postulas absolutan obeemon – de ili dependas difino de „*malamiko*” kaj „*aliancano*” kaj enhavo de normoj.

Apartiĝante en opozicio de interna malamiko, etne fremda – hitlerismo alkondukis al milito kun ekstera malamiko por „vivspaco” por la germana nacio.

Motivo de batalo de rasoj – tiel, kiel en la kazo de komunismo de „*batalo de klasoj*” pravigas decidojn de faŝista povo. Tamen supre menciitaj konsekvencoj ne estas solaj.

Aliaj eltiraĵoj estas en la „ŝtatoj de bonŝtato”, kie interŝanĝo de anaro ĉe direktilo de la ŝtato, konforme al normoj kaj principoj, konstituciajŝanĝas politikon en ludon, kies rezultojn oni mezuras en „pagoj”, kiujn oni obtenas en formo de lokoj en parlamento aŭ en aŭtonomio, ministeriaj foteloj, postenoj en centra kaj loka administracio.

Al elektanto oni ofertas valorojn el kiu piej dezirata estas „sukceso”. Oni povas akiri ĝin – pere de politiko, kvankam en tiu ĉi sfero de ensekretario ĝi estas precipe rezervata por politikistoj, profesie koncentriĝantaj sur problemoj de povo. Emon „*politikigi*” leĝajn normojn kaj konformiĝi al ili kiel al superstarantaj valoroj, havas „*ŝtato de leĝo*”.

Max Weber rekonis valorojn – ideojn ordigantaj sferon de politikaj agadoj, kaj ilian elekton – situigis ekster racionala (racia) argumentado. Kun tiu malracia, demonia elekto de politiko – scienco povas nur ekagi, konsiigante al politikistoj – rezultojn de iliaj agadoj kaj vekigante ilian senton de respondeco. Tiu „*etiko de respondeco*” – estis haltigonta en ontencoj de Weber – revoluciulojn montrante al ili, ke idealoj pravigas, senkulpigas – nek rimedojn, nek celojn kaj ĉiu agado enhavas en si kulpon. Tiu kulpo ŝarĝas agantan subjekton pro politikaj rezultoj de ĝiaj entreprenoj.

Sed por la scienco konsekvencoj de tia Weber kompreno – de demonia elekto de valoroj, estas averto ankaŭ sinengaĝo en politikajn valorojn – anstataŭ en scion pri respondeco.

Kiel rezultas el pli trarigardo – politiko ligiĝas kun praktikado de publika povo, krome okazas farado de povaj decidoj t.e. restantaj sub influo de sociaj valoroj kaj koncentriĝantaj sur formado de normoj ĉirkaŭ prenantaj la grandajn sociajn grupojn.

Revenanata ankoraŭ al famaj teorioj de M. Weber oni devas ripeti, ke li ankaŭ estas la aŭtoro de teorio – pri povo, komprenanta kiel ŝanco por atingi de celoj eĉ kontraŭ rezisto (kontraŭstaro). Weber (traktas) konstruas sian imagon pri povo en orientado de rekonstrua idealizado – sed idealismo historia. Kvankam fakte laŭ opinio de kontraŭuloj tia defino nenion klarigas, tamen li provis klarigon doni en la formulo pri tri puraj tipoj de ĝusta regado. Li dispartigis ilin jĉne al:

- tipo de legala regado,
- tipo de tradicia regado,
- tipo de regado karisma.

Plu klarigante – Weber proklamis, ke se povo estas ŝanco – la regado (dominanto) estas la atingi de celoj, regas tiu – kiu atingas la intencajn celojn. Tamen la povon havas tiu, kiu havas ŝancon por atingi tiun – ĉi celojn. Kvankam ne ekzistas regado sen povo, tamen povas ekzisti povo sen regado. Li konstatas, ke oni povas atingi povon (aŭtoritaton) pere de ne agado – lasado de agado aŭ prokrastado (fordecidado aŭ ĉesado de agado). Ankaŭ oni povas enigi homon al iu agado laŭ nia deziro, ne suprenenigante lin, nur havante lin en povo. La subuleco ekzistas per aperado de heteronomismo kaj heterokefalismo.

Li ankaŭ klarigis ke homo aŭtonomia estas sendependa (memstara) kaj aŭtokefala – mem reganta. Do laŭ li homo heteronomia, estas la heterokefala subulo. De tie li trairas al **konsensualismo** – kiu havis la grandan rolon en la komenco de provoj pri Eŭropa-unuiĝo kaj pri kiu mi detale skribas en enkonduko de kurso pri problemoj de nuntempa Eŭropo.

En politologio ĝenerale oni diras pri tri konceptsciencoj kaj kunligitaj kun funkciado de povo.

Kiel la unua estas ĉiam citita Alfred PARSON – grava esploristo de problemoj pri povo kaj aŭtoro de propra metodo pri povo. Fakte li en politologio disvastigis la puran metodon de sistema analizo. Parson postulis ke oni ĉiam analizas pri sociaj faktoroj-rilatoj inter la tutaĵo ĝeneraligata.

Precizigante la propran metodon, ekzistas kiel la analizo en kategorio de sistemoj kaj nomataj kiel analita funkcionalismo de Parson. Li konstatis, ke celo de politiko estas mobilizado de necesaj kondiĉoj por atingi la sociaj celoj – traktataj kiel sistemo (societo kiel sistemo ĝenerala). Do konkludante, celo de politiko estas maksimumigo de talentoj de socio kiel celoj sistemaj en la kompreno kolektivaj. Li ankaŭ propagas **konsilialismo**, kiu estas videbla en la tutaj liaj ideoj – la klasika **konsensualismo** (aŭ **konsilialismo**) venas de la aprobo de filozofiaj pozoj (sintenoj) de agnosko homeostazo.

Laŭ Parson povo estas rimedsimbolo, pro tio kiel la rimedo por ŝanĝo (interŝanĝo) havas karakteron analogon, al ekonomiaj transakcioj-trairas simile kiel mono – oni povas ŝanĝi unu al alia.

Parsons konstatis, ke povon oni interŝanĝas al diversaj rimedoj en administrado al mono, en kulturo al normativaj devontigoj. Do povon oni ŝanĝas al diversaj rimedoj: influoj, premioj, efikrezultoj ĉu mono.

Detaligante oni oficiale diras, ke la ideo de Parsons ne estas origina, sed baziĝas sur la konceptoj de Wundt. Ideon de Parson akceptis Heryng nomuĝante ilin „SUI GENERIS” la natura konvencio.

En tiu teorio oni observas, ke partoj individuo, aŭ partoj de grupoj rilatas al si reciproke. Efike oni konstruas akcion kaj reakcion (agon – reagon).

Heyring observis kaj konstatis, ke la tuta afero similas (en tiu rilato li baziĝis sur la teorio de Maxwell) al merkata transakcio acetado – vendado, aŭ simple interŝanĝo de varoj en tiu loko-valoroj).

La konceptoj de M. Weber oni klasifias kiel la duan, ĝin mi jam priparolis.

Estis ankaŭ la tria teorio pri povo, la kreinto estas D. H. Wrong. Li konstatas, ke la ĉefa eco de povo estas – devigo (perforto). Li difinas, la povo aperas en diversaj formoj:

- devigo (perforto),
- manipulado,
- persvado,
- aŭtoritato.

En tiu – ĉi loko oni ofte diskutas pri diversaj kontroversaj teorioj aŭ opinioj, mi ilin nur listigos, pro manko de tempo, kaj poste plu iros.

Ĉu vera estas devizo :

„ALTERA MANU FERT LAPIDEM, PANEM OSTENTAT? aŭ AD HOMINEM ARGUMENTUM? aŭ konata proverbo de Axel Oxenstierna: AN NESCIS, MI FILI, QUANTILLA PRUDENTIA MUNDUS REGATUR? kaj sukceson oni atingas per:

PER FAS ET NEFAS, kaj POTESTAS NON SOLUM SI INVITAT, SED ETIAM SI SUPPLICAT – COGIT. (la povo premdevigas ne nur kiam alvokas sed ankaŭ kiam petas). SUB KOLORE JURIS!”

Ĝenerale oni opinias, ke signifas tio, ke la ĉefa fakto, ekipata en accidentalaj ecoj montras la inklinojn por atingi la intencaj celoj per uzado de devigo (perforta premo) rekten aŭ uzante aliaj spertojn. La premdevigo aperante pere de manipulado, temas pri povo kiu postulas pli ol tiu kiu eblas, aŭ al kiu homoj konsentas libervole. Dum persvado estas formo de povo, kiu enhavas direktivojn por ĝusta agado tamen por atingi oni sekurigas celon por uzi sankcion kontraŭ malobeuloj.

Wrong diferencigas la persvadon de sugesto. Laŭ li la persvado estas de unu flanke la malpermeso (interdikto) de dua flanke ordono. Uzante persvadon ni atentigas homojn, kaj metas al ili respondecon. Pro tio laŭ li estas la grava rolo de aŭtoritato kaj aŭtoritatulojn.

Wrong metas kvin formojn de aŭtoritato:

- subtenata de preperforto,
- aŭtoritato de karoto (povo de premio),
- aŭtoritato legala (tezo sublegita sur la teorio de Weber) konkorda kun tradicio aŭ karismo, apartenas al persono ĉu institucio kiu povas atesti la rajton por ĝin heredi,
- aŭtoritato de kompetentuloj (fakuloj, specialistoj),
- aŭtoritato bazigita sur personeco, ĝi eniras de ili.

En Pollando kaj ne nur oni ofte metas la kvara – koncepton pri povo – de Leszek NOWAK – kiu proklamas, ke povo estas sklavigado. Etatigo aperas en du formoj: burokratio kaj teroro. Tio estas la pura koncepto de konflikto.

Ankaŭ ofta estas diskuto kaj riproĉoj pri temoj: ***Kia estas la diferenco inter konceptoj de konsensualismo kaj konflikto?***

KONSENSUALISMAJ –atentigas al komuna bono kiel la bazo de politikaj agadoj. Dum konfliktaj – montras la kontrastoj inter la deziroj de regantoj kaj subuloj. Jus pli granda disproporcio en tiu tandem, jus pli ŝancoj por realigado. Ni subordigas ne al tiu kiu pravas, sed al tiu al kiu laŭ ni la pravigon havas (tenas).

Kelkajn precizigan vortojn oni necese devas diri pri la rilato: ***politiko, ideologio kaj moraleco***. Oni konstatas, ke en politiko moraleco, kaj ideologio estas kunigita pere de valoroj. La valoroj funkcias en politiko la same kiel en aliaj sferoj de homvivo. Moraleco kunigita estas pri pritaksado de

homagado rilate al valoroj. Ideologio direktiĝas al priskribo de konkreta stato, akceptado aŭ malakceptado de ĝenerale komprenataj kaj devigaj direktivoj.

Valoroj konsistas el intereso, celoj, bezonoj, ideoj, postuloj.

Oni konstatas, ke ekzistas rilatoj de valoroj kun politiko. Do pro tio devas ekzisti la moralaj modeloj (neutraleco de politiko aŭ gvidrolo de politiko).

Al la modelo de politika neutraleco rilate al moraleco oni klasifikas:

- makiavelismo,
- separacjonismo,
- cinismo,
- pragmatismo.

Al orientigo kiu proklamas sin al moraleco gravan rolon en politiko oni opinias en ideologio: kristana politika moraleco, fundamentalismo kaj orientado sen perforto (persekuteco).

Jen kelkaj precizigoj kaj klarigoj:

MAKIAVELISMO – kie konforma al principoj de regado rekomenditaj de makiavelismo, efikrezulto estas pli grava ol ruze kaj trompolege perfida politikismo.

MAKIAVELO (Machiavello); Italo – ŝtatistikisto kaj historikisto (1469–1525). La nomo de politika agado kaj vorto mem estis de lia nomo devena, i. a. signifas (PIV-o):

„Konforma al principoj de regado rekomenditaj de regado rekomenditaj de makiavelismo, efikrezulto estas pli grava ol ruze kaj trompolege perfida politikismo. Politika aŭ sociala agmaniero, bazita sur malrekono de ĉia moralo, sistema uzo de trompado kaj strebado al la avantaĝo. (postsekv: stalinismo, jezuitismo)”.

Ekstrema formo estas – **separacjonismo**, (laŭ PIV-o: tendenco postuli kaj agi apartiĝon de regiono, provinco dispartiĝe ge la ŝtato al kiu ĝi apartenas – ekz. siciliana, irlanda).

Oni propagas tie: kie finiĝas moraleco komenciĝas politiko – Klasikaj reprezentantoj de tiu nurto (direkto) estis Klaus Morgentau kaj Karol Schmidt. Ili proklamis, ke moralaj problemoj tuŝas la individuo ne grupo. Morala vidpunkto ne estas ligita kun politika, kaj fine, ke problemoj de grupoj kaj socioj-solvas politikon.

CINISMO (ciniko – laŭ PIV-o, apartenanta al antikva sekto de filozofoj, kiuj afekte malsatis la komforton kaj sociajn decregulojn). Cinismo estas variaĵo de makiavalismo. En politiko kaj moraleco oni uzas moralecon al propraj celoj. Oni agnoskas en malpura politiko malpuran povon (devenas de Stiven Laks, Albert Camus, Fiodor Dostojewski ktp). La devizo de ili estas „**kiam malaperas Dio ĉio estas permesata**”.

POLITIKA PRAGMATISMO: oni montras ke moraleco subordigas sin al politiko. Efiko en agado estas pli grava ol fideleco al moralaj kondiĉoj, kaj politikistoj. Oni ĉiam devas agi memorante pri respondeco, eĉ se oni devas modelagado dikti perforte al la grupoj.

Surbaze de diversaj modeloj oni ofte montras uzadon aŭ utilecon en praktiko de fama „*dekalogo de Machiavelli*”:

1. **principo de konservatismo** – kunigo kun antaŭa periodo, sed fakte manipulado, (oni uzas premiojn kaj punojn),
2. **principo de konsekvenco** – homojn oni devas trakti delikate aŭ kruele eĉ mortigi. (oni uzu: la premion por plifortigi agadon por profito de reganto, kaj punon por timigo. Puno devas esti efika kaj forta, ĉar ne forta naskas odveton –vengon),
3. **principo de kalkulado de efikoj** – la reĝo ne povas teni promesoj, ĉiam oni oni uzi la leĝoj por ne teni promesojn,
4. **principo de ofera kapriolo**, oni uzas por diŝiri kunigon inter agantoj kaj negativaj efikoj ne lia agado, kaj la kapriolo kulpas,
5. **principo respekto de valoroj kiuj agnoskas societo** – homoj estas kontentaj se oni ne deprenas iliajn profiton (valorojn) kaj dignojn. Se oni tion respektas nur devas konvenki la ambicion (homoj pardonas la morton de patro sed ne perdo de herdaĵojn,
6. **prinicipo ne respektado de integro**,
7. **oni uzu premon, fineza-ruzaĵon, kaj hipokritecon por atingi povon**,
8. **principo de evito la (nerekta) peran vojon**,
9. **principo de prudenta diagnozo**,
10. **principo de sendependeco**.

En politiko ofte estas ripetablaj terminoj „*povo*” kaj *ideologio*. Nun skize finante la temon mi revenos al povo. Por ideologio oni devas pli profunde diskuti kaj de diversaj vidpunktoj.

Kiel rezultas el pli supra trarigardo: politiko – ligiĝas kun praktikado de publikan povon, farado povajn decidojn t.e restantajn sub influo de sociaj valoroj kaj koncentriĝantaj sur formado de normoj ĉirkaŭ-prenantaj grandajn sociajn grupojn.

Pri povo oni povas paroli en signifo „objekto”. En tiu-ĉi signifo povon „oni havas” oni estas ĝia „posedanto”.

Povon oni povas kompreni kiel rilaton inter homaj subjektoj, el kiuj unu povas decidi pri agado de la dua. En tiu ĉi rilata aspekto, temas pri rilato de subordigo, kiam „reganto” havas rajtojn, kiujn li uzas, reguli konduton de „regato” kaj tiu dua subiĝas al ordonoj de la povo, kvankam ofte per sia sinteno influas sur manierojn de agado kaj enhavon de ordonoj de la povo.

Povo ankaŭ havas formon en senco subjekta, kiam ni parolas ekz „aŭtoritatoj decidas” „sinjoro povo – policisto” pravas ktp. Povo estas tie ĉi– tiu, kiu havas ecojn (rajtojn) trovigas en situacio, ke li povas efike eldoni ordonojn, malpermesojn al aliaj. Fine oni povas kompreni povon kiel decidan procezon.

Povo ne realigas en unufoja akto, sed ĝi estas kunmetita decida procezo, en kiu kiel juraj flankoj troviĝas multaj – ofte araj- objektoj. De tiuj unuj oni donas informojn pri objekto de decido kaj

pri neceso de situaciŝanĝoj, la duaj faras akton de elekto de decidaj variantoj, aliaj kontroias leĝoforton (validon) de tiu elekto, ankoraŭ aliaj realigas tiujn decidojn.

Krom tio la kazo de politika povo ne temas pri decidoj koncernantaj ĉiutagan konduton de persono, kiu mem pri si decidas, sed pri decidoj koncernantaj grandajn sociajn grupojn, kiam en decida procezo partoprenas selektive elektitaj valoroj– decidantaj pri normoj de konduto de tiuj grupoj.

Do politika povo en diferencigo de aliaj specoj de povo (ekz. gepatra povo, akademia povo ktp.) en grupoj de senpera kontakto, ĉirkaŭprenas sociajn rilatojn de granda skalo, tutajn komunumojn kaj en tiu senco ĝi estas publika.

Listo de baza literaturoj uzitaj en la tuta mia helprmaterialo por AIS–studentoj je la temo enkonduko al eŭrologio:

H. Przybylski; Politologia. Katowice 1998

Zygmunt Heyryng (1854–1931) elektitaj teorioj,

Feliks Koneczny (1862–1949) i. a aŭtoro de verko: Pola logos.

Koneczny estis ekde 1920 profesoro pri Historio de Eŭropo Orienta en Wilno, posteulo de Wilhelm Dilthey, priskribis la teorion de civilizacia diferenco, li proklamis, ke homo estas ne nur kreinto de civilizo sed ankaŭ fenomeno kiu kreskas de komuna vivo kaj samtempe li formas la vivon, estas lia produktfiko (konkorde kun la terio de Aristotelo kaj socia refleksie) – Koneczny estas kreinto de scio pri multo de civilitismo. Por li la modelo estis Aristotelo same kiel por Z.Rybicki kiu estas la aŭtoro de verko: Aristotelo. Komenco kaj bazo de scio pri societo. Kraków 1963.

Bayerische landeszentrale für politische Bildungsarbeit (Hg)

Nordatlantikpakt – Warschauer Pakt. München 1980.

Józef Chałasiński (1904–1979) Społeczeństwo i wychowanie. Kraków 1945,

B. Meissner; (hg) der Warschauer Pack, Köln 1962.

H.J. Morgenthau; Politics among Nations NJ 1967.

J. Hizing, Patriotism and nationalism in European History, NJ 1959.

D. Lerner; The passing of traditional Society. Glencoe 1958.

M. Weber; Essay in Sociology. NJ 1946

W. Dilthey; Einleitung in die Geisteswissenschaften. Leipzig 1883

Schüler Lexikon. 1997

Das Europäische Parlament kaj Au service L'UNION Europeenne (materialoj kaj dokumentoj el EU–Brukselo)

Strebante al eŭropeca Eŭropo kaj al internacia scienca komunikado

La Esperantisto de la Jaro respondas

Ni jam informis, ke OProf. Dr. sc. cyb. habil. *Helmar Frank*, prezidanto de la Akademio Internacia de la Sciencoj (AIS), estas proklamita kiel la Esperantisto de la Jaro 2004. Hodiaŭ li respondas niajn demandojn.

LOdE: Kiel impresis vin la informo, ke vi iĝis la Esperantisto de la Jaro 2004?

HF: Por esti sincera: mi surpriziĝis jam pro tio, ke mi antaŭe ne estis konsciiĝinta pri la ĉiujara elekto de „Esperantisto de la Jaro”. Krome, mi mem ne estus elektinta min, ĉar mi sentas min nur kiel tute sobra, kvankam centprocente konvinkita, ĉiutaga uzanto de la Internacia Lingvo de Doktoro Esperanto – kaj en mia profesia (faka) kaj en mia privata (familia) vivo. Ke la ver(d)aj Esperantistoj jam tion tiomgrade aprezas, tio kompreneble forte ĝojigis min.

LOdE: La internacia elektantaro voĉdonis por vi, ĉar ĝi alte taksis vian laboron en AIS. Bonvolu iomete rakonti pri la Akademio.

HF: Patron de AIS mi konsideras la Eŭropan Klubon, kiun mi kunfondis 1974, kaj kiu proponis 1981 al la registaro de la Respubliko de San Marino la fondon de „Internacia Libera Universitato” laboranta unuavice per la Internacia Lingvo, kiu „sufiĉe maturiĝis ankaŭ kiel scienca interkompreniĝilo”, kaj kies „granda, progresema kaj nacie, politike, rase kaj religie bone distribuita” parolantaro „meritas kaj bezonas kulturen centron en libereca stato ekster la grandaj mondpolitikaj grupiĝoj”, ni argumentis. Decidante 19 maj 1983 la realigon de tiu ideo en la formo de akademio (plivastiganta la laborkampon de la jam ekzistinta sanmarina Instituto pri Kibernetiko), San Marino fariĝis la „patrin”-lando de AIS. Ekde 1990 nia akademio aktivas ankaŭ (kaj nun precipe) ekster San Marino, unuavice en reformeŭropaj landoj. Sed ĝi akiris membrojn ankaŭ en ĉiuj aliaj logataj kontinentoj. Dokumentita historio kaj prezentado de la anaro troviĝas en la triparta libro „AIS”, kiun mi redaktis 2000 kune kun nia Senata Sekretario OProf. Dr.habil. Reinhard Fössmeier.

LOdE: En kiuj landoj estas agnoskataj la diplomoj de AIS, kaj kion AIS entreprenas por pligrandigi la nombron de tiuj landoj?

HF: Certan agnoskon flanke de la respondecaj ministroj kaj de ŝtataj universitatoj AIS akiris ekster San Marino sinsekve en Pollando, Rumanio, Ĉeĥio, Slovakio, Ruslando kaj Bulgario. Tio ne nepre signifas egalvalorecon de niaj kaj de ŝtataj diplomoj kaze de kandidatiĝo por ŝtataj postenoj. Tamen, la AIS-titoloj (bakalaŭro, magistro, doktoro, habilitdoktoro) estas publike porteblaj kaj utilaj, se oni aspiras laborlokon almenaŭ en komerco, industrio au kulturaj institucioj privataj. Per pliampleksigado de nia enretigita dulingva kursaro kaj pluevoluigado de studaddirektoj grandparte malcentre ofertataj,

AIS klopodas plialtigi sian reputacion kiel universitatega klerigejo ankaŭ en la pli konservativaj okcidenteŭropaj ŝtatoj. Helpos, ke nia studadregularo dekomence anticipis la esencon de la nun aktualiĝanta Bologna-principaro.

LOdE: Kio estas LEUKAIS kaj kiel ĝi funkcias?

HF: La 29an de aŭgusto 2004 okazis ĉe la impona Eŭropa Placo de la slovaka-hungara landlimurbo Komar-no la oficiala inaŭguro de la nestata „Libera Eŭropia Universitato Kelemantia de AIS”. LEUKAIS estu ĝemelo de nia internacia fakultatdepartemento inaŭgurita la 21an de februaro 2003 en la ŝtata rumania universitato „Lucian Blaga” en Sibiu-Hermannstadt. Ĉi tie jam studas magistriĝele unuaj studentoj en plejgrandparte tradicia maniero, sed ĉe docentoj de AIS instruantaj en la Internacia Lingvo. Kvankam LEUKAIS disponas pri la sama docentaro kaj jam pri deko da seminariejoj, ni antaŭvidas grandparte malcentran studadon surbaze de la interreta kursaro de AIS. Planita estas vigla interŝanĝo de studentoj kaj docentoj inter Sibiu kaj Komarno. Ĝis la fino de 2007 LEUKAIS estas gvidata de rektora triopo konsistanta el nobelpremiito OProf. Reinhard Selten, prezidantino de AIS Slovakio OProf. Dr.habil. Eva Poláková kaj mi mem.

LOdE: Kiom (mal)samas la nocioj Eŭropa kaj Eŭropia?

HF: La tradicia geografia nocio Eŭropo estas maladekvate difinita kiel la okcidenta, ĝis la urala montaro etendiĝanta parto de la eŭrazia kontinento. Eŭropio estas la evoluanta konfederacio, kiun konstituas la nuna Eŭropa Unio kune kun tiuj siaj najbaraj ŝtatoj, kiuj pli-malpli frue kaj probable aligos. Eŭropio do estas la politika mondregiono inter la Nordamerika Komerca Unuiĝo okcidente, la Komunumo de Sendependaj Ŝtatoj oriente kaj la Araba Mondregiono sude.

LOdE: Oni scias, ke vi, la Esperantisto de la Jaro, apartenas al neniuj landa aŭ internacia esperantista asocio. Kiun opinion vi havas pri la celoj kaj pri la reala agado de la Esperanto-movado?

HF: Sen la Esperanto-movado ne eblintus starigi kaj ne eblontus pluevoluigi nian Akademion. Mia alta aprezo de la agado de la organizitaj Esperantistoj (ĉu „finvenkistoj”, ĉu „raŭmistoj”) ja montriĝas jam en la fakto, ke ekde la Hamburga UK 1974 (kiam mi ĵus estis eklerninta nian lingvon), do dum nun 31 jaroj, mi nur en tri Universalaj Kongresoj ne partoprenis. Mi opinias, ke la sukceso de la esperantista aktiveco nur povas kreski, se la Movadon ĉirkaŭas organizoj, kiuj *praktike* same agas kiel ĝi, sen ankaŭ en la *teorio* malakcepti ajnan alternativan neutralan lingvon, kaj sen reliefigi la Internan Ideon de Esperanto. Tiaj organizoj estas i.a. Eŭropa Klubo kaj AIS. Iliaj membroj ja grandparte sed tute ne senescepte aktivas ankaŭ en la Esperanto-movado. (Parenteze: al unu esperantista asocio mi ja apartenas: mi akceptis jam 1984 la honoran membrecon de la Rosaria Esperanto-Asocio en Argentino.)

LOdE: Ĉu AIS ĝuas subtenon de UEA, de SAT, aŭ de la Esperanta Civito?

HF: Same kiel aro da landaj kaj fakaj Esperanto-asocioj 1987 SAT subskribis kun AIS interkonsenton pri reciproka apogo. Ekde Ivo Lapenna ĉiuj UEA-prezidantoj estis AISanoj. Grégoire Maertens eĉ deĵoris plurajn jarojn kiel nia trezoristo. Lee Chong-Yeong klopodas starigi orientazian AIS-filion. Renato Corsetti partoprenas en nia instrulaboro kaj varbis en la oficiala UEA-revuo Esperanto por la celaro de AIS. – Oficialaj rilatoj al la Esperanta Civito ĝis nun ne ekzistas.

LOdE: Kiel vi resumas la ĉefcelojn de via nuna kaj estonta laboro?

HF: Miaj du (ĝis nun malpopularaj) precipaj celoj, en kiujn mi investas ĉiun akiritan reputacion (inkluzive nun la proklamitecon kiel la Esperantisto de la Jaro), estas la strebado al *eŭropeca Eŭropo*, kiu nek estas nura apendico de norda azio nek de norda ameriko, kaj la strebado al *internacia* scienca komunikado, en kiu ĉiu pluflegadu sian *propran* nacian lingvon, sed en kiu la transpontigo de la lingvolimoj ne okazas per *fremda* nacia lingvo sed per *internacia*, do *neŭtrala* lingvo.

LOdE: Ĉiu laŭreato devas respondi nian tradician demandon: Kiujn tri Esperantajn librojn vi kunprenus, ekzilate al neloĝata insulo?

HF: Unuavice mi kompreneble kunprenus la *Plenan Ilustritan Vortaron*. Por fake plulabori mi, due, kunportus la preskaŭ samampleksan, de Ana-Maria Pinter 1999 ĉe KAVAPECH eldonitan 11-an volumon de la plurlingva tekstaro *Kybernetische Pädagogik / Klerigkibernetiko*, kiu enhavas i.a. miajn tri ĝis nun lastajn kaj ankoraŭ nepre pliperfektigendajn instrulibrojn dulingvajn. Tiam min afliktus la neceso, preskaŭ komplete rezigni pri mia kvin metrojn longa kolekto de aliaj libroj internacilingvaj. Por subteni meditado pri la neceso de rezigno kaj nealkroĉiĝo, mi verŝajne finfine elektus, trie, la maldikan, 2002 en Stockholm ĉe Eldona Societo Esperanto aperintan traktaĵon de AISano Gunnar Gällmo: *Kelkaj Faktoj pri la Budhismo*.

POLITOLOGIE Historische Skizze, Umwandlungen OBJEKT DER WISSENSCHAFT OBER POLITIK (POLITOLOGIE)

Häufige Fragen sind es, ob es eine Disziplin mit zwei Bezeichnungen gibt, ob es faktisch zwei verschiedene Disziplinen gibt: „Politologie“ und „Wissenschaft der Politik“.

Gemäß der polnischen und englischen humanistischen Schule sagt man im Allgemeinen, dass die wissenschaftlichen Disziplinen „Politologie“ und „Wissenschaft der Politik“ durch das Einfügen verschiedener Wissenschaften erfolgt, die Gesichtspunkte eines Weiten Forschungsfeldes zu erfassen, was *politische Wissenschaften* genannt wird.

In angelsächsischen Ländern erhielt die integrierte Wissenschaft den Namen Politologie, d. i. POLITIK und LOGIA – Wissenschaft – Politologie. In anderen Ländern, etwa in Frankreich, gebraucht man die Bezeichnung politische Wissenschaft.

In Polen gebrauchte man Anfang der 80-er Jahre den Begriff *Wissenschaft der Politik*. Die Bezeichnung „Politologie“ wurde weltweit populär. Spezialisten des Faches der Wissenschaft Über Politik nennen sich selbst Politologen und ihre Forschungen nennen sie politologisch und nicht politisch. Das heißt schlussfolgernd, dass man die Bezeichnungen *Politologie* und *Wissenschaft der Politik* abwechselnd benutzen kann.

Der Begriff POLITIK stammt aus der altgriechischen Sprache, wo „polis“ Stadt, Staat heißt und „politiké“ die Kunst, einen Staat zu regieren. Plato gebrauchte ihn in seinem Werk „Politeia“ – polnische Übersetzung Staat und Aristoteles in der Arbeit „Politik“ – polnische Übersetzung „Über den Staat“ oder „Über das System des Staates“ oder „Über das Regieren (Regime) im Staat“.

Die vom Aristotelischen Konzept Über Politik abgeleitete Tradition als Verbindung zwischen Tätigkeit (Kunst zu regieren, Wissen um die Leitung) und Macht (der Staat, die maßgeblichen Institutionen) entscheiden Über die Entstehung seiner aus diesen zwei Elementen zusammengesetzten Definitionen.

Die Definitionen der Politik – zentrale Kategorien – sind Tätigkeiten und ihr zielbewusster und abzielender Charakter des Wirkens, deren Wert des Zieles für die Einen „allgemeines Wohl“ ist, für die Anderen „Verwirklichung der Interessen (Profite) von sozialen Gruppen.

„Allgemeines Wohl“ setzt die Notwendigkeit der Zusammenarbeit voraus und entscheidet im Ergebnis gesellschaftlicher Gesichtspunkte Über Zusammenführung von auf Politik ausgerichteten Tätigkeiten. Eine Kategorie von Interessen – abgesehen von der Gesamtheit der Gesellschaft – erlaubt in sich selbst Auseinandersetzungen, um Interessen (Profite) als ein gutes Defizit zu realisieren. Die Folge solcher Auffassungen Über Zusammenstoße ist eine Definierung der Politik als ein Kampf um Macht und wird als ein Mittel zur Durchführung von Interessen (Profiten) sozialer Gruppen betrachtet: verschiedener Schichten und Klassen. Bei aktivistischen Überzeugungen Über Politik (in Verbindung

mit menschlichen Aktivitäten) müssen sich Fragen aufdrängen nach den Motiven der Aktivitäten und Entscheidungen ihrer Wahl.

Max Weber erkannte als wesentlich für die Politik den Kampf, die Zusammensetzung von Allianz angehörigen und den Erwerb einer kollektiven Grundlage.

Woran erkennt man also Politik? Man kann sie an zwei Seiten erkennen. Zum einen lässt sie sich als ein Mittel erkennen, den historischen Prozess auf einen richtigen Weg voranzutreiben. Daher geht eine politische Entscheidung nicht nur dem Inhalt und der Funktion eines Entscheides und einer Partei voran, die einen höchsten Grad an klassischer Gewissenhaftigkeit haben und ein hauptsächlicher und untrüglicher Gegenstand einer Entscheidung sind, sondern legt diese auch fest. Diese Marxistisch-Leninistische Konsequenz setzt eine Politik in Auffassungen eines „realen Sozialismus“ fest, auf einem hauptsächlichen, überragenden Platz im gesellschaftlichen Leben (welche sich ebenso in der Wissenschaft über Hegemonie in der Politik als auch in der Benennung der beschließenden Zentren darlegen, so wie „Politisches Bureau“, „Beratendes Politisches Komitee des Warschauer Paktes“ usw.). Zum anderen zieht man Konsequenzen aus dem Nationalsozialismus, besonders was eine Politik betrifft, die von ihrer Handhabung her auf extrem nationalistischen Motiven beruht, welche dahingehend ausgelegt werden, dass „Entscheidungen des Staates ein absoluter Gehorsam zu leisten ist“ – davon hängt die Definition von Begriffen wie „Feind“ und „Allianz“ und der Inhalt der von Normen ab.

Die Manipulation mit Wohlstand und Werten sind eine allgemein angewandte Art der Ausübung von Macht und auch eine Versicherung für sich. Macht zu erlangen. Denn das Verfügen über Wohlstand bietet Möglichkeiten zum Zugang zur Macht, und wenn man sie erlangt hat, bekommt man auch bessere Möglichkeiten, durch diese Funktion Einfluss auf andere Menschen auszuüben.

Macht setzt eine strategische Funktion um, d.h. trägt zur Aufteilung der Gesellschaft und sozialer Gruppen in verschiedener Weise auf, nach der sie sich in die Macht einbinden lassen. Sind die Machtstrukturen in verschiedenen Etappen und Graden machthabender Beschlussfassung ausgebaut, sind soziale Gruppen und deren Vertreter davon abhängig. Besondere Gruppen der Gesellschaft wählen ihre Vertreter in Form einer Partei, die in der Politik als politische Kräfte agiert. Vertreter ~ nach regelmäßig eingesetzten Leitern (?) dieser Kräfte – vertreten sie als gesetzgebende, ausführende und juristische Autoritäten.

Das Bestehen einer Vertretung führt in einer Gruppe eine gewisse Ordnung ein, Grundsätze, die das Verhalten abstimmen, eine Hervorhebung und Ordnung vertretender Körper, in welchen alle Teile der Gesellschaft vertreten sein können. Freilich läuft eine Beziehung zur Macht intern solcher Organisationen und Institutionen, wie auch in Beziehungen untereinander.

Die Grundlage politischer Macht ist Staatsmacht, d.h. eine Form der Macht, die in einer spezifisch organisierten Struktur verwirklicht wird, wie es ein Staat ist. Politische Macht kann, außer in einem Staat, auch in anderen Organisationen verwirklicht werden, etwa in einer theoretischen

Autonomie (Macht vor Ort zum Beispiel bezieht sich auf eine Organisation auf einer theoretisch lokalen Stufe).

Es ist klar, dass eine so verstandene (publike) Politik viele Funktionen realisiert. Die Begrifflichkeit „Funktion“ wird ganz verschieden verstanden, gewöhnlich als Richtung des Agierens oder Posten oder Art der Verbindung zur Gesamtheit. Jedoch geht es in diesem Fall um eine effektive Auswirkung, die sich aus dem Wirken oder aus dem Bestehen dieses Systems ergibt. Gerade in dieser Bedeutung fungiert die Macht als ein Mittel zur Ausbreitung des Wohlstandes und von Werten, erfüllt also eine ausweitende Funktion, durch Verbreitung und Verwirklichung von Zugang zu Gutem, nicht nur materiellen, sondern von Werten, die sich mit Benötigen von Sicherheit Sozialisierung und dem Gebrauch von Informationen usw. verbinden. Die Manipulation von Gütern und Werten ist eine allgemein ausgeübte Art von Macht und auch eine Versicherung, sich die Macht nicht streitig machen zu lassen, weil Jemand, der Über Gitter verfügt, die Möglichkeit hat, Macht zu erlangen, und wenn er sie erlangt hat, auch eine größere Möglichkeit hat, sie auf Menschen durch diese Funktion auszuüben.

Macht ermöglicht eine Funktion, welche zur Teilung von Gesellschaft und anderen sozialen Gruppen beiträgt. Es heißt, dass das Bestehen oder das Vorherrschen von Macht regelmäßig stattfinden kann, besonders bei ausgebreiteten Machtstrukturen. Es geschieht jedoch immer wieder, dass zwei gegnerische und um Macht widerstreitende soziale Gruppen da sind. Auf verschiedenen Etappen und Etagen der Beschlussfassung auf Machtebene sind soziale Gruppen und ihre Vertreter davon abhängig. Eine Entführung in diesen Begriff über Vertretung hat eine hinlänglich grobe Bedeutung für die Politik, hier muss man zwischen Vertretung im elementaren Sinn und im existentiellen Sinn unterscheiden.

Im dementierenden Sinn sprechen wir von einer Vertretung dann, wenn es eine Notwendigkeit gibt, sich Öffentlich zu äußern, eine Stellungnahme in der Politik führt die Notwendigkeit einer Reaktion herbei.

Sie geben jedenfalls eine Grundlage dafür, es von anderen Sphären des sozialen Lebens zu trennen, welche sich aber gegenseitig beeinflussen. Diese Grenzen bilden also: die Wirtschaft (Haushaltswesen), soziale Strukturen, organisatorische – institutionelle Struktur der Gesellschaft, Werte und soziale Normen, soziales Bewusstsein. Um es anders auszudrücken: ein Feld der Politik; begrenzt durch Elemente des sozialen Lebens, begrenzt durch Elemente des sozialen Lebens gebunden an sie durch Querverbindungen gegenseitiger Abhängigkeit. Ein Grundelement dieses Feldes bildet die Wirtschaft als eine Sphäre, in welcher sich soziale Interessen sozialer Gruppen herauskristallisieren.

Freilich beeinflusst das Niveau ihrer Äußerung die Forderung politischer Veränderungen. So stoßen wirtschaftliche Bedürfnisse auf einen Spiegel in der Umgebung der Politik und auch in der Sphäre des gesellschaftlichen Bewusstseins. Sie beeinflussen auch die gesellschaftlichen Kriterien der Bewertung.

Formen des gesellschaftlichen Bewusstseins, welche wir schon am Beispiel des politischen Bewusstseins năhgewiesen haben, beeinflussen die Veränderungen im sozialen Bestreben und entscheiden darüber, was und wie es subjektiv in der Politik in Angriff genommen wird.

Politik ist ein Produkt bestehender sozialer Strukturen, außerhalb welcher es sie nicht gibt. Es ist also kein Wunder, dass Beziehungen unter sozialen Gruppen, und selbst nur daraus bestehende und auch andere Gruppen, entscheidend sind für Politik. Gerade unter ihren Vertretern entwickelt sich ein politisches „Spiel“.

Soziale Strukturen schaffen Bedingungen für das Bestehen und Funktionieren von sozialen und darunter politischen Organisationen und Institutionen und auch Werten und Normen. Organisatorische Möglichkeiten eine Gesellschaft, und damit ein System von sozialen Institutionen sind streng verbunden mit wirtschaftlichen Möglichkeiten einer Gesellschaft. Soziale Werte und Normen bestimmen die Beziehungen unter sozialen Gruppen, ihre Institutionen und Einheiten.

Indem sie die Hierarchie der Ziele beeinflussen, nehmen die Einschätzungen gesellschaftlicher Bestrebungen Einfluss

Wegen der Notwendigkeit im politischen Bereich, welche ihrerseits auf sie Einfluss ausüben, vornehmlich oder festgelegt (determiniert) auf zwingende Normen.

Räumlich spielen politische Prozesse innerhalb bestimmter geografischer Grenzen eine Rolle. Zeitlich wird die Politik durch historische Begebenheiten und durch die Verwirklichung der Zukunft eingegrenzt und nimmt dabei eine konkret historische Form an.

Sich die Breite des politischen Feldes vor Augen zu führen schafft eine Möglichkeit, es mit Hilfe der Faktoren zu definieren, welche Einfluss darauf haben und die Grenzen seiner Sphäre bilden.

Die grundlegende Art der politischen Macht ist die Staatsgewalt, d.h. eine solche Variation der Macht, die in einer spezifischen organisatorischen Struktur durchgeführt wird, die ein Staat ist. Eine politische Macht neben einer staatlichen kann in anderen Organisationen durchgeführt werden, etwa einer territorialen Autonomie (Macht vor Ort usw. betrifft die Organisation auf der theoretisch vor Ort bestehenden Stufe).

Es ist klar, dass eine so verstandene politische Macht viele Funktionen ausführt.

POLITICAL CULTURE IN INTEGRATED EUROPE

Alicja Krejči-Lewanderska

Poland

Without entering any further into the discussion about a notion of political culture, I would like to express my opinion that a practical study should include a series of problems which represent a given culture. Those are:

- self-evaluation of place in politics,
- principles of individual behavior in political life,
- main principles and values as well as aims of a political system,
- basic rules of political activity,
- basic institutions of a political system.

There is no doubt that the problem of shaping a culture, molding it and controlling its development, especially in the ago of integrating within the structures of united Europe societies which are different in that aspect, seems more important than the problem of political terminology itself. The matter should be seen from two different points of view:

- gnosiological,
- psychological.

It results from practice. It is both scientific and colloquial in nature. It is connected with a particular ideology. It creates political awareness and collective atmosphere.

We can differentiate between the following functions of political culture:

- cognitive,
- instrumental-integrational,
- socio-political.

The image of political culture is shaped by ideas of situations, political realities, political and social systems, roles of politicians or members of political parties who are united by common goals and political objectives. Following a set of rules or accepted values, individuals or groups fulfill particular political roles, realize postulates or required behavioral patterns or meet expectations of a particular organization of political life (Fig.1).

A citizen might not fulfill any important functions, but irrespective of his/her will, he/she plays his/her political and social roles and as a participant, be it active or passive, takes a more or less active part in an ideological and political life being both a consumer and a cocreator of some events. One can achieve much through controlling or manipulating political moods adequately. First and foremost, it refers to achievements in the sphere of awareness and attitudes in terms of integration or disintegration with a leading group and identification with a given country or nation. It can boil down to conscious or subconscious (automatic) contribution to social or political transformations. It shows

nationwide or on a more general scale, for instance European. Some patterns, particular personal attitudes, views are shaped in a family, at work and school.

The research carried out and described by Dyczewski to a large scale helped me to gain material concerning attitudes of young generation towards secularization and religion considering the fact that Western Europe is in most cases not lay but even very liberal when parties or factions with pro-Christian names are considered. Furthermore, one can observe a disturbing collapse of family values and ties, an early isolation of youths from their parents, a minimum or a zero child/family ratio among local people (autochthous), relationships based on partnership rather than marriage. It was confirmed in my study and the research of the Köln Institute titled „Grenzgänger im Europa”. In such context, immigrant families present a better model; they are better motivated and pursue more concrete goals; immigrant families tend to be energetic and possess their own set of moral and cultural values, etc. Many patterns shaped by environment as a result of mutual human interaction or impact of mass media create certain views or slur certain facts. Those are certainly complex and multilateral relations as, for example, social unrest, protests, conflicts might escalate atmosphere of dissatisfaction, frustration or lead to indifference to social or political issues (statements such as: „it does not make any sense anyway”, „I have no influence”, „we always improve”, „we achieve nothing”, etc.). Connections between political phenomena in the country and in the world and human environment and groups are always there, though they often get out of control. A ordinary citizen, however, confronts reality with ideals or promises politicians make to their voters.

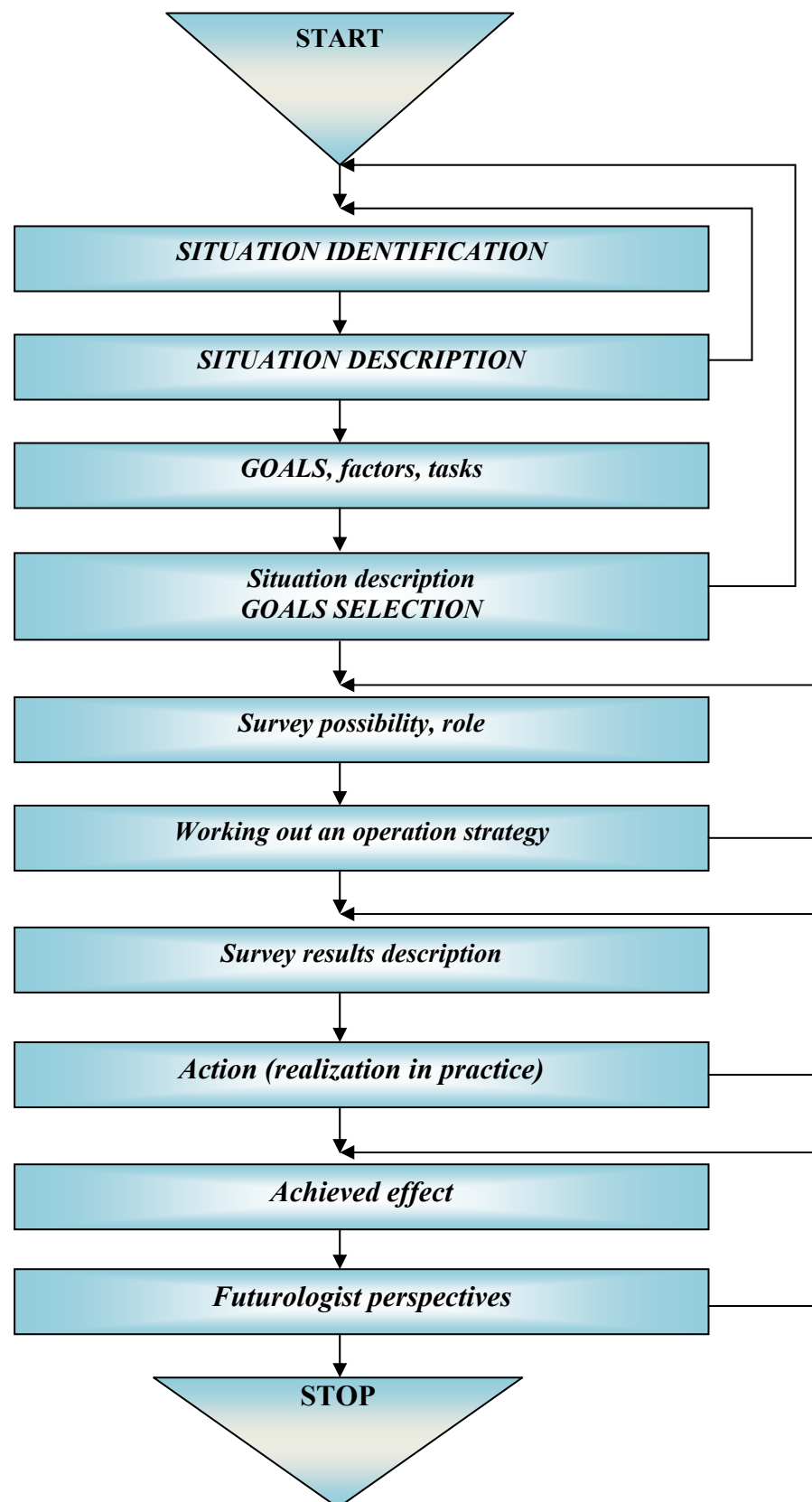
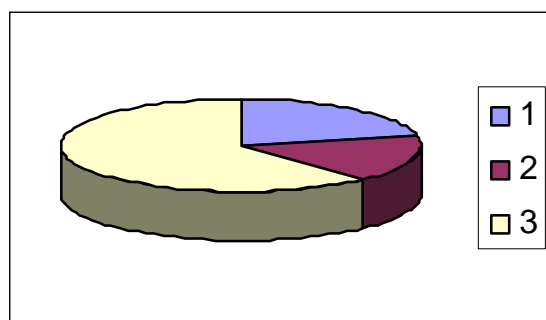

Fig.1 Political education – in practice

There should be fundamental conformity between social and individual goals. An individual should participate in realization of social goals and have impact on them. Politicians are expected to create optimal life and work conditions, safety conditions, improvement of world organization, provision of workplace and opportunities for promotion, to create political and social ideals in the real aspect of everyday existence and not some abstract daydreaming. Processes of social education and shaping of political culture depend on that. In general, there are three kinds of upbringing: occasional, organized and self-educated. Generally, it resolves itself to appropriate passing on information, making some behavioral patterns popular as well as the ability to react to some political situations and inculcating values preferred by political elite accepted as a model of shaping a habit to accomplish some goals or values.

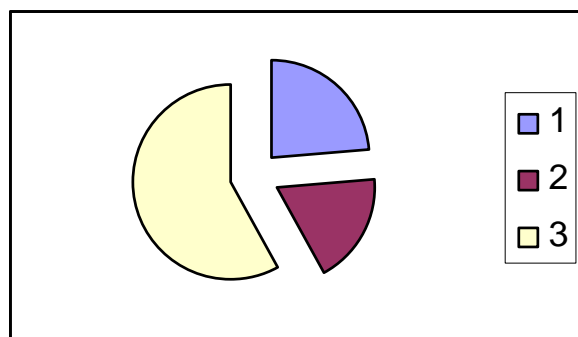
In the years 1988-1989 and 1991-1996, I conducted some research on approaches and culture as well as political perception of young people and the oldest generation of Polish people living in Poland and abroad, including mostly immigrants from Silesia (Fig.2-3). At the same time, research, opinion polls and pilot studies were being done among a majority of distinguished politicians and scientists.

1 – Personalism 22%, 2 – Lokalism 16% , 3 – Abstraction 62%

Fig.2 Political attitudes of Poles at home

1 – Personalism 24%, 2 – Lokalism 18%, 3 – Abstraction 58%

Fig.3 Political attitudes of Poles abroad

They showed that, in many cases, European politicians, scientists, writers are of Polish origin or come from Polish families, to which they openly confess, and most of them come from Silesia from

within the territory of Poland or the Czech Republic. It turns out that similar to Mr Chałasiński's earlier conception about American immigration being dominated by Slavic influence, and Polish elites in particular, nowadays such phenomenon can be observed among European countries. Thus, such Europeanization of culture has not always been subject to western influences, and in the previous centuries was often dominated by countries such as Poland (N. Copernicus who was not only a scientist but also a politician and a theoretician of military strategies; M. Skłodowska-Curie, etc.)

I carried out the research by connecting an integrational and field method with an opinion poll. In some cases, the following were very useful: mathematization and inductive representative methods as well as observations made on the basis of random variable (see chart). To generalize, one can state that in the complicated research, often resulting from emotional impressions or moods, in terms of methodology, it seems reliable to do a comprehensive depiction of an integrational method and historical and field method developed by K. Dobrowolski which was based on reconstruction of historical processes and particular facts on the basis of fieldwork.¹

Since we discuss culture and cultural contexts of selected processes in functional analysis, we shall need observation, survey and interview. If one wants to present the process of shaping particular social attitudes, one needs to show them within the context of activities that shape them. „[...] social processes are a process of transformations and in order to get to know one link of the process, we have to know the preceding links, and therefore, there exist no social studies which do not refer to historical records, documents and sources [...] when individual's activities sphere from an objective social situation which is independent from them and their activities do not result from their own individual assessment but rather from social opportunities and patterns”.²

By using qualitative-quantitative analysis, one can gain results shaping independent social situations which at the same time are indicators of some basic factors determining social relations (interpersonal relations) within a given country, town, region, company, state, Europe, the world. Thus, we can see some methodological implications here. If we follow J. Szczepański who says that observation is the basic feature of a scientific method and that after using it, one can receive similar or identical results to those gained by any observer and correct reasoning which excludes mistakes in logics. Then, those two conditions are considered substantial enough to ensure the validity of the method and to make sure that it provides results which are identical or similar within the bounds of permissible deviation connected with individual features of a given observer.³ The research guidelines of J. Szczepański, completed with an empirical method of study, are based on a particular, repeatable way of gaining a certain type of info and such way is, in fact, necessary to solve a certain type of

---

¹ Cf. K. Dobrowolski: *Kultura tradycyjna (relikt)*, Kraków, 1963

² Z. J. Szczepański: *Techniki badań społecznych*, Warszawa, 1951, p.16

³ Cf. S. Nowak: *Metodologia badań społecznych*, Warszawa, 1970, pp. 237-242

research problem, to look for answers to particular questions through observing of reality in its broad sense.

Analysis of factors determining a given process is done on the basis of:

- an objective framework, determined by historical, ecological, demographic, political, technical and economic circumstances (characteristic of a given state, group, elite or a company),
- a subjective framework, stemming from formed stereotypes, evaluations, views and systems of value typical of some individuals, social groups creating a particular community where certain social phenomena subject to law take place.

While analyzing social phenomena, observing and establishing a social position of a given individual, their emotions, attitudes, views, general culture, and political culture in particular, one can state that those observations are accompanied by phenomena within micro and macrostructure of a given society. Privileges and deprivation of individuals are strictly connected to that as well as social diversity which originates from here along with its causes and consequences.

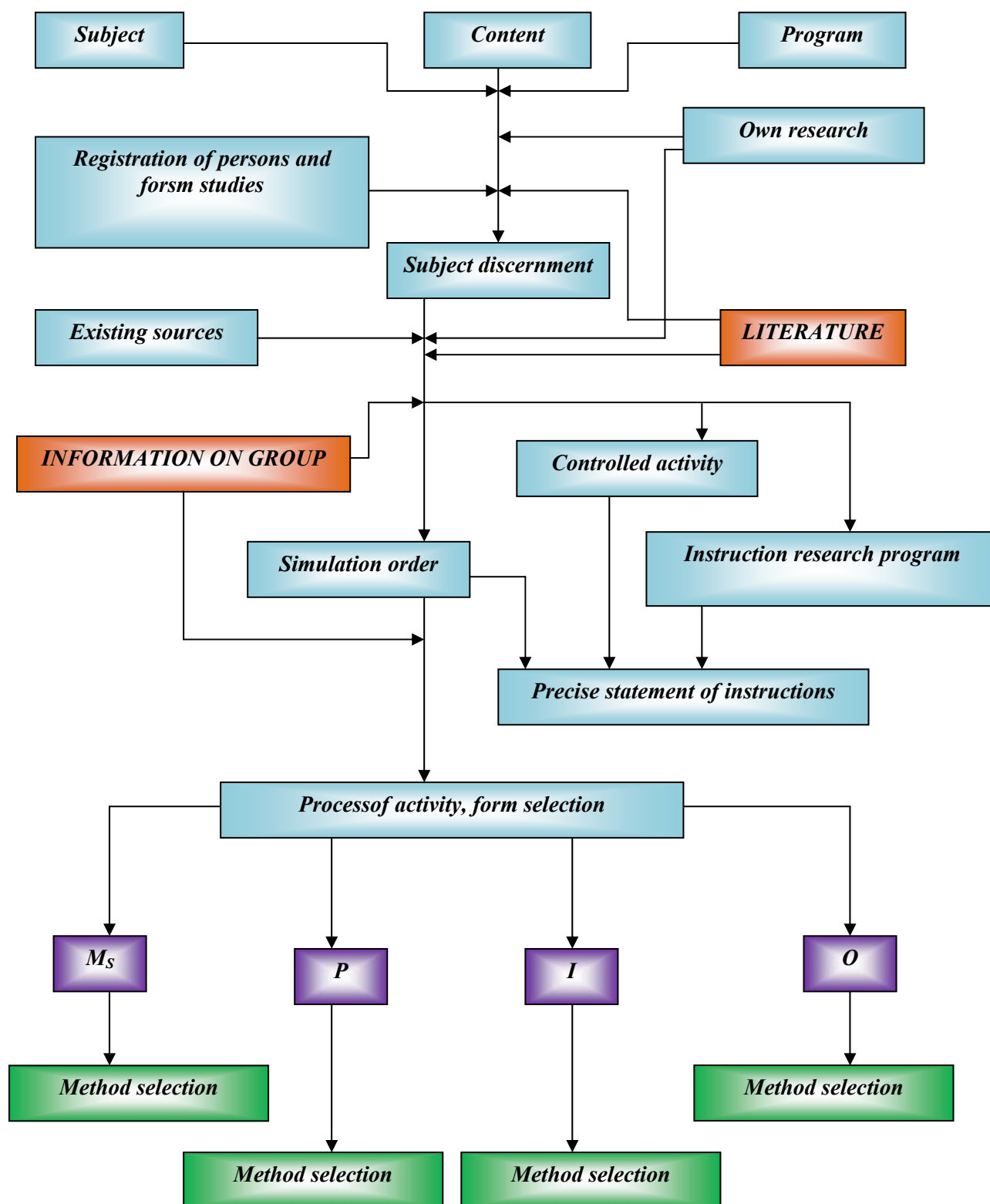
Studying a political culture and social attitudes which influence it, one can not only trace current phenomena but also work out social forecasts. Socio-dynamic methods, which make such a new approach possible, prove helpful in achieving that goal. In such case, one should set a relationship between stimuli influencing society and its activity. A qualitative impact of change in different stimuli on the dynamics of society's efficiency is estimated. As a result, one can foresee consequences of different changes of those stimuli and select appropriate stimuli and their intensity in such a way as to accomplish a certain goal. The point is not only to produce guesswork which aims at predicting future social processes but also to show results of various stimuli of different intensity and to be able to make decisions leading to a specified goal. It creates sufficient grounds for controlling social processes (Fig.4).

It can often be observed that socio-psychological factors often influence political decisions in a significant way, though a better identification and analysis of those factors can only be feasible thanks to the use of psychological knowledge. Psychological and sociological studies may play a special role in unstructured situations where many variables and parameters are immeasurable and where there is lack of possible variants of action and their consequences. Simultaneously, in structured situations which were presented quantitatively, in closed tasks, the role of psychological and sociological expertise is negligible. Such tasks can optimally be solved by means of simple algorithms worked out by economists or mathematicians. One should bear in mind, however, that in most complex socio-economic situations, psychological or sociological research may prove very useful.⁴

---

⁴ Cf. J.Kossecki: *Cybernetyka społeczna*, Warszawa, 1975, pp.128-130;

A.Lewanderska: *Percepcja wiedzy politycznej studentów. Materiały konferencyjne*, [Conference materials], Gliwice – Wisła, 1973.

M_S – method selection,

P – practise (simulation or random case),

I – programming, individualization (individual interview),

O – observation.

Fig. 4. Controlling

I have mentioned earlier factors creating other factors which in turn determine a given process or procedure. Their verification might enable us to come to conclusions about real factors determining such a process. To sum up, one may say that a commonly accepted method of research causes the necessity of resorting to the following research techniques:

- existing sources,
- rising sources, which are being created in the course of development of life,
- sources triggered off by a cognitive activity of a researcher, i.e. his/her own planned, systematic observations combined with conversation, which refer to various areas of social reality and have different duration time.

The latter are connected with so-called sources caused due to an intervention of a researcher who is not in direct contact with a community he/she is studying. Statements on a given topic and replies to different surveys are included here. Experimental sources are equally important though. Control of results from a planned activity might provide us with precious data revealing conditions and factors which trigger particular human behavioral patterns.⁵

Therefore, bearing in mind the abovementioned, I have worked out a typology of existing sources which refer to endogenic factors influencing an individual who is a part of a given community. I have tried to capture general features of a group and its behavioral patterns by means of scientific materials and studies, publications, popular science journals as well as by using information on binding norms and legal regulations. Other existing sources refer to endogenic factors; they define the structure. I got detailed data on this topic thanks to analyzing official materials, company statistics, minutes from meetings, reports of different political parties and groups. Rising sources also proved useful in obtaining some precious information. It needs to be stressed however, that depending on research techniques in use, one can divide created sources into those which are caused by a researcher's intervention but have no direct contact with a studied community (for example, replies obtained through different opinion polls and questionnaires) and those which have that contact with the community which is being researched. While investigating the abovementioned issues connected with the existence and changes of political culture, one could not avoid referring to examples from the past. In order to do that, I took advantage of methods of sociological analysis of sources and documents. The indexes which most accurately express the account of change rooted in views are situational and verbal indexes. The latter describe social opinions mostly. They were completed with quantitative methods of research procedures: a survey and an interview. The use of such techniques was supported by the necessity of gaining qualitative data that characterize opinions of respondents and refer to a certain group of issues which directly depend on information previously obtained from existing sources. In my survey questions, I mainly focused on possibilities of establishing respondents' personal views on different political and socio-economic phenomena, political and social activity,

---

⁵ J.Kozielecki: „Diagnoza i decyzja” in *Problemy psychologii matematycznej*, Warszawa, 1971, pp.349-363

attitude to political events, and I also juxtaposed such data with personal details about the respondents such as their age, family situation, qualifications, type of job.

Nearly 2000 respondents were surveyed by means of the mathematical random selection method. Out of the base, the following numbers of respondents were addressed on the territory of Poland: Warsaw and the environs – 100 persons; Silesia – 100; Kielce – 100; Białystok – 100; Bydgoszcz – 100; Gdańsk and Toruń – 100 altogether; Przemyśl – 100. Outside Poland, 100 Polish Americans responded to the survey questions in the USA, 100 Polish people in Australia; the same number of Polish people (including the Silesian groups) in Belgium; 100 of Polonia in Germany and France, Great Britain, Holland, Sweden, Switzerland, the Republic of South Africa, Ukraine, Slovakia, Russia and Lithuania. 40% of the surveys were not returned or were left unanswered. Almost 80% of fully completed surveys came from Belgium and Germany, 75% from the USA, 60% from Australia, from 30% to 48% came from the remaining countries and 15% out of that range had to be turned down due to some inconsequences in the data. As far as Poland is concerned, it turned out that the most active respondents come from Białystok and Gdańsk (nearly 95%), 85% from Silesia, 45% from Warsaw and the environs.

Moreover, the research based on a share sample chosen with the use of the proportional selection method ($100 = 100\%$, a 10% – sample can be reliable in case of some general opinions). In the course of research in Poland, the studied population was divided into six control groups which made it possible to achieve optimal data not merely constituting an interpretation of subjective judgments but a real evaluation of the current social situation.

Although the questionnaire can be included into the second category of created sources, in the present study, that research technique is given a lot of attention. According to a widely accepted historical and field method, the postulate of studying selected processes and the whole of culture in a broader context in the questionnaire was not possible due to objective reasons. In this case, it was not possible to catch phenomena in their particular stages of development (and we aimed at achieving that after modifications, for instance the situation until the II World War, up to the end of the 80s and after the year 1980). Having browsed through the present literature and Polish publications, I regret to state that a certain group of authors cite out-of-date literature on the subject which does not respect any valorization of ideals nor the changes in the political system.

By addressing certain problems in the questionnaire (in writing or orally), I meant to capture transformations of social microstructure, modifications of social functions, collapse, duration or creation of new authorities.

In general, young people of Silesia quite willingly thought highly of such figures as prof. dr R.J.R.Selten as they valued his universalism, moral values which he not only wrote about but also used in his family life. Otto von Habsburg was considered to set an example for German students who admire his modesty, straightforwardness, culture, and the fact that he was capable of forgiving and was not filled with resentment about the unfortunate past which brought him and his family much

stress in the postwar period. After meeting him, young people of Bavaria wrote about the role of a political leader. The figure of E.Gierek seems to be popular with Silesian groups in Belgium, Saxony, The Ruhr Basin as well as among the older generation in Upper Silesia. E.Gierek is said to be a friend of H. Schmidt, W.Braudt and P.J.Straus. Gierek's book titled *Taste of life* is commonly known. The older generation looks up to him because of his respect for a mother and wife, for a work of a coalminer, for his erudition and command in foreign languages. The youths emphasize his efforts to open Poland a window on the world. A large time distance and fiasco of the ideals of Solidarność leaders, a catastrophic material state and lack of perspectives for the young people of Silesia, the intensified economic immigration in the years 1980–1995, all put the figure of E.Gierek on a pedestal. Young people hardly heard of W.Korfanty and J.Szafranek, and the youths outside Silesia know almost nothing of the two figures. J.Piłsudski is valued differently, the oldest generation in Silesia tends to object to the idea of having his monument erected in Silesia taking into account lack of the monument of W.Korfanty: „he (Piłsudski) did nothing for us, he sold us, he abandoned us” (opinions of some former Silesian insurgents). Unfortunately, contemporary Polish politicians or political activists we generally judged negatively and very critically. The respondents tend to view historical characters more warmly. Contemporary history, like other epochs, has its myths and legends.

The majority of the respondents (35% of the young people and 25% of the old generation in Poland, 75% of the youths and 65% of the oldest generation abroad) believe that most of the conflicts in Europe or within European countries are caused from below; their sources lie in the society's dissatisfaction, frustration, an excessive display of patriotic feelings which might eventually lead to nationalistic ideas. Still another source that both the young and the adults notice is an inspirational and manipulative role of leaders. In their opinion, such role is needed to gain power (Poland, the former German Democratic Republic, Russia), hold national or religious minorities responsible for mistakes made in political transformations (as happened in Slovakia, Yugoslavia, Saxony). As a result, it seems that societies of new countries are susceptible to be manipulated. Some respondents believe that political processes are influenced from outside. In their opinion, in communist countries such outside influences were backing up opposition organizations subconsciously supporting manifestations of improper consequences or just pretending they do not exist.

Among discussions about the age suitable for politicians, there is a prevailing opinion that neither the young nor the oldest but people at mature age should hold managerial or political functions. The arguments were the following: young people want to grow richer, lack of stabilization makes it impossible for them to engage in social life; they tend to have more dynamism and courage than the older but possess less experience and weaker characters; they often get cheated (examples from the most recent history of Poland were given). The most appropriate age is a mature one, though the abovementioned groups should ask the oldest generation for advice and young people should not be eliminated from social and political life.

Political issues seem to be interrelated with economic and social issues, that is why an attitude to privatization and consequences of that process play such an important role. It shapes certain political attitudes and views. Political views are also interconnected with an evaluation of privatization process and conversion into a free-market economy. The transformations of the late 1980s brought about political freedom but in several countries they also resulted in conflicts between nations, which was a consequence of political immaturity and a manipulation of atmosphere of the masses. Political liberties in post-communist countries evolved from submission into an uncontrollable practice of free speech, a possibility of establishing different political parties, social institutions, a freedom of religion an unlimited travel within the country and abroad as well as the right to civil liberties. However, that political freedom and the pluralistic, liberal and democratic political system did not enable or accept the change of state machinery and got involved into internal conflicts. The new authorities forgot about their supporters who had promoted them; they forgot who they ought to represent and what life style and course of action they should pursue. Moreover, they seemed to ignore the fact that new political forms and processes cannot be separated from their background and eventually lead to mistakes in making decisions. Socio-economic situation has deteriorated many times, about which the rebellious youth not only talk but also react to in an absolutely democratic way by undemocratic ripostes and reactions of the state apparatus.

The young respondents and the older generation often use the notions like a „crisis of moral and political values”, „lack of culture”, „lack of conception and real proposals”, „inability to foresee”.

The responses reveal the problem of a difficult neighborhood (Russia, Ukraine – it is stressed mainly by the Polish people living there). The older are concerned about the situation of Belarus. 56% of the young people and 67% of the adult respondents do not accept France’s political and military actions. The issues of former Yugoslavia are interpreted in many different ways, however the majority of respondents mention not only lack of political culture but also lack of any culture whatsoever. Apart from that, the majority of respondents notice interference of groups from outside the European continent, first of all, however, the former emigration who have money and give it for arms because they want to come back but first they want to destroy and stir up discord among people. For the Polish and Polonia, the question of evaluating Yugoslavia seems easier as such problem is „emotionally alien” to them.

As far as social cybernetics is concerned, one could conclude at this point: if people are influenced by certain stimuli (and, of course, those people have various energy and material resources at their disposal), the behavior of those people does not depend on such stimuli only, but also on appropriate social norms shaped in society. Therefore, one can say that people’s actions are caused by the interaction of the following three factors:

- energy and material conditions,
- energy conditions,
- social stimuli and norms.

It must be emphasized that there is a feedback between social norms and stimuli as norms are brought about by certain stimuli, but the same norms influence human behavior, thus also stimuli occurrence caused by such behavior. Social norms should in such a case be understood as a product of storage registers in the correlative system (of memory) and the activity of hemostat (institutional, a group of informal character, or an individual).

In terms of information, changes in social activity might be brought about by either changes in stimuli influencing society or changes in social norms, but long-lasting activity of changed systems – stimuli may cause changes in social norms (due to registration processes).

As a result, we can say that changes in social activity at a given moment can be brought about by either changes in stimuli at that particular moment or interaction of altered systems of stimuli for some time prior to that moment.

On the basis of measurable and indirectly measurable features, one can sum up the data and opinions as follows:

1. Politics is an abstract notion (most people use that opinion to justify their abnegation towards political phenomena).
2. For the majority, individual local interests are more important than issues of global politics – it definitely seems that it is not political or social awareness that constitute a significant issue but the problem of an endangered existence or frustration, discouragement, a will to survive, jealousy caused by lack of success or financial protection, a desire for stabilization.
3. Personalism – for the majority, a leader figure is more important than a party. „Party does not mean anything; you set them up and dissolve, in kaleidoscopic fashion; there are too many of them and they are not concrete; their leaders quarrel, divide and weaken their parties, thereby killing social prestige”.⁶

---

⁶ Cf. J.Kossecki: op.cit., pp.62-63

POLITISCHE KULTUR IN DER EUROPÄISCHEN INTEGRATION

Alicja Lewanderska – Quednau

Internationale Wissenschaftsakademie – Polen

Ohne sich in eine Diskussion zum Thema des Begriffes politischer Kultur einzulassen nehme ich an, dass im Bereich der praktischen Forschungen ein Problemkatalog sich nicht umgehen lässt, die von einer Kultur zeugen. Es sind:

- Selbsteinschätzung des Ortes in der Politik,
- Grundsätze eines individuellen Verhaltens im politischen Leben,
- Hauptgrundsätze und Wehrte sowie Ziele des politischen Systems,
- Grundregeln politischer Tätigkeiten,
- Grundinstitutionen politischer Systeme.

Zweifellos, wichtiger als die Terminologie politischer Kultur ist das Problem dessen Gestaltung, Modellierung, Steuerung der Entwicklung, vor allem in der Zeit des integrieren, differenzierten in dieser Hinsicht Gesellschaften im vereinigten Europa. Dieses Problem soll in zwei Flächen erörtert werden:

- theorieerkennlicher,
- psychologischer.

Das entsteht aus praktischen Erfahrungen. Hat eine wissenschaftliche und umgangssprachliche Gestalt. Ist mit einer definierter Ideologie verbunden. Bildet ein politisches Bewusstsein und kollektive Stimmungen.

Wir unterscheiden folgende Funktionen der politischen Kultur:

- Erkenntnisfunktionen
- instrumentierende-integrierende,
- gesellschaftlich-politische.

Auf das Bildnis einer politischen Kultur setzt sich das Vorstellungsvermögen über Situationen, über politische Realien, gesellschaftliche Systeme, politische Rollen, Aktivisten oder Mitgliedern politischer Gruppierungen zusammen, vereinigt miteinander mit den realisierten gemeinsamen Zielen und politischen Aufgaben. Nach festgelegten Grundsätzen und anerkannten Werten, des Einzelwesens oder der Gruppe erfüllen sie definierte politische Rollen, realisieren Forderungen oder erwünschte Verhalten oder Erwartungen in definierter politischer Lebensorganisation (Bild 1)

Ein Bürger kann keine wichtigen Funktionen erfüllen, aber unabhängig von seinem Willen erfüllt er definierte politisch gesellschaftliche Rollen und nimmt weniger oder mehr aktiven Anteil als passiver oder aktiver Beteiligter, im politisch-ideologischen Leben, ist gleichfalls Verbraucher und Mitschöpfer gewisser Geschehen. Entsprechend steuernd und manipulierend mit politischen Stimmungen kann man viel erreichen. Vor allen betrifft es die Errungenschaften im Bewusstsein- und

Gesinnungsbereich auf der Grundlage des Gefühls der Integration oder Desintegration, mit der Anführergruppe und der Identifizierung mit dem Land oder dem Volke. Das kann auch zum bewussten oder unterbewussten (automatischen) eingliedern in gesellschaftliche oder politische Umwandlungen führen. Das realisiert sich in der inländischen und allgemeineren Fläche, z.B. europäischen. Gewisse Vorbilder, bestimmte persönliche Grundlagen, Ansichten werden in der Familie, Arbeit, Schule gestaltet.

Durchgeführte und beschriebene Forschungen durch Dyczewski haben mir geholfen im großen Umfang das Material Betreff der Grundlage der jungen Generation gegenüber der Verweltlichung und der Religion in Verbindung mit den Fakten zu erreichen, dass Westeuropa nicht in der Mehrheit der Fälle der Verweltlichung angehört, aber ist auch sehr liberal wenn es sich um Parteien oder Fraktionen unter dem christenfreundlichen Namen handelt. Darüber hinaus wird ein beunruhigendes Absinken der Familienwerte beobachtet, eine frühzeitige Isolierung der Jugend von den Eltern, Kinderarme oder mit Nullkinder gesegneter alteingesessener Bevölkerung, partnerabkommender und nicht ehelicher. Das haben nicht nur meine Forschungen bestätigt, aber auch im Institut in Köln zum Thema:

Grenzgänger in Europa. In diesem Zusammenhang stellen Emigrantenfamilien ein besseres Modell eigenartiger Kultur usw. vor, repräsentieren Gruppen in Hinsicht der Begründung und konkretem energischem Strebens und mit einer moralischen Basis. Wiederum viele Vorbilder gestaltet durch die Umgebung im Zusammenhang gegenseitiger Beeinflussung der Menschen auf sich selber oder des Einflusses von Massenmedien kreieren einige Ansichten oder verfinstern die Fakten. Mit Sicherheit sind es komplizierte und vielseitige Beziehungen, denn z.B. gesellschaftliche Spannungen, Proteste, Konflikte können die Gemüter der Unzufriedenheit, Frustrierung steigern oder zur Neutralisierung gesellschaftlicher, politischer Angelegenheiten führen (Aussagen: „und das hat auch so wie so keinen Sinn“, „ich habe keinen Einfluss“, „wir verbessern immer“, „Wir erreichen nichts“ usw.). Die Verbindungen zwischen den politischen Erscheinungen im Lande und in der Welt und der menschlichen Umwelt, Gruppen treten immer dann auf, wenn auch oft sie sich der Kontrolle entziehen. Ein gewöhnlicher Bürger konfrontiert aber oft die Realien der Wirklichkeit mit der Vollkommenheit oder den durch die Politiker den Wählern niedergelegten Versprechungen.

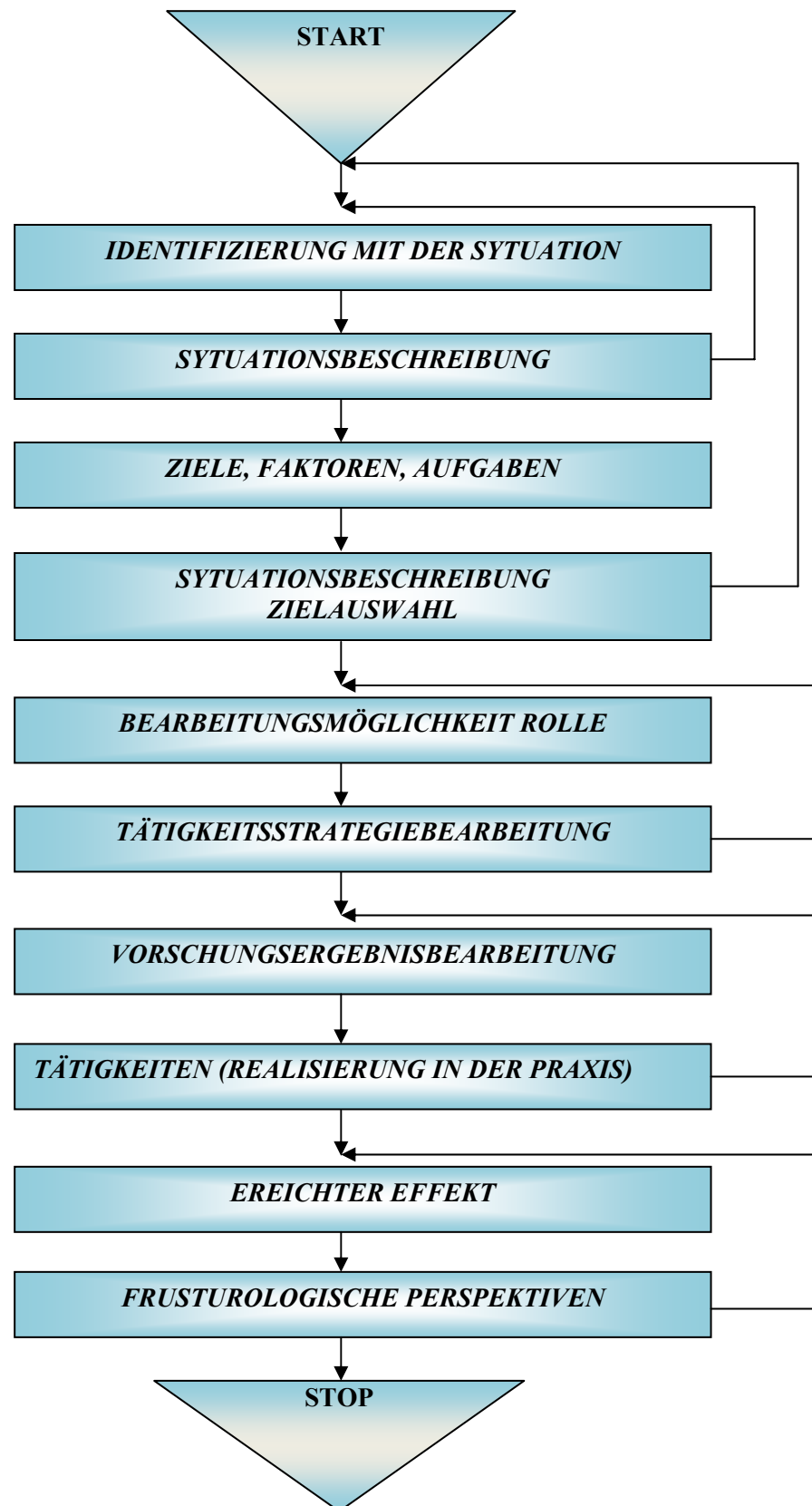
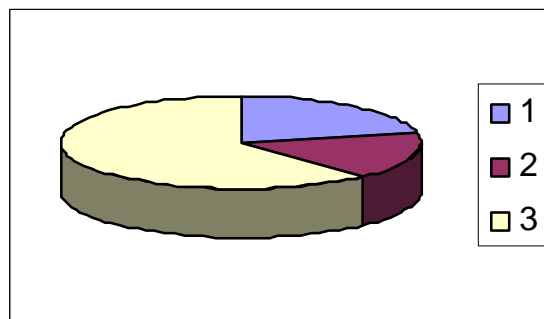

Bild 1. Politische Ausbildung – Realisierung in der Praxis

Es soll eine wesentliche Übereinstimmung zwischen den gesellschaftlichen und individuellen Zielen auftreten. Einzelwesen sollen in der Realisierung der Gesellschaftsziele mitwirken, einen Einfluss auf sie haben. Von den Politikern werden Schaffungen von optimalen Arbeits- und Lebensbedingungen, Sicherheit, Verbesserung der Arbeitsorganisation, Sicherung der Arbeitsplätze und der Beförderungsmöglichkeiten, Schaffung politischer und gesellschaftlicher Vollkommenheit im reellen Aspekt täglicher Möglichkeiten, und nicht abstrakter Traumbilder erwartet. Von dem ist der gesellschaftliche Ausbildungsprozess und die Gestaltung der politischen Kultur abhängig. Im allgemeinen hebt man die so genannte gelegentliche, organisierte Erziehung und Selbsterziehung hervor. In der Regel wird es zu einer entsprechenden Informationsübertragung, Verbreiterung erwünschter Verhaltensmuster, wie auch der Reagierungsgewandtheit auf bestimmte politische Situationen sowie der Einwirkung bevorzugter Werte durch die politische Elite anerkannt, als Angewohnheitsgestaltungsmodell zur Erzielung gewünschter Werte und Ziele führen.

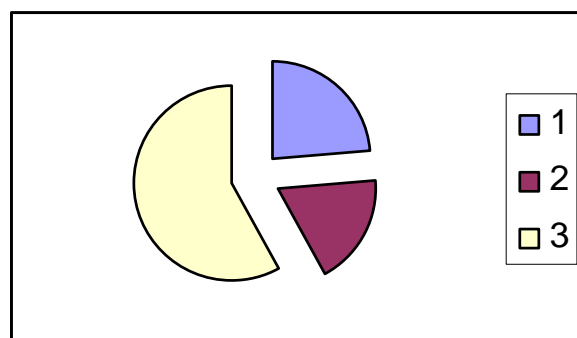
In den Jahren 1988 – 1989 sowie 1991 – 1996 habe ich Forschungen Betreff der Gesinnung und Kultur sowie der politischen Wahrnehmung der Jugend und des ältesten Geschlechtes in Polen sowie der im Ausland lebenden Polen, in dem die Mehrheit der Emigranten aus Schlesien (Bild 2 – 3) durchgeführt. Gleichzeitig wurden Forschungen und Meinungsforschungen der Beurteilungen und Pilotforschungen zwischen der Mehrheit sich zählender Politiker und Wissenschaftler durchgeführt.

1 – Persönlichkeit 22 %, 2 – Lokalität 16 %, 3 – Abstrakt 62 %

Bild 2. Politische Haltung der Polen im Land

1 – Persönlichkeit 24 %, 2 – Lokalität 18 %, 3 – Abstrakt 58 %

Bild 2. Politische Haltung der Polen im Ausland

Sie zeigten, dass in vielen Fällen hervorragende europäische Politiker, Wissenschaftler, Schriftsteller polnischer Herkunft sind oder aus polnischen Familien, von denen der größte Teil sich dazu bekennt, davon der größte Teil aus Schlesien in den Grenzen Polens und der Tschechoslowakei abstammend. Es zeigt sich, dass ähnlich wie einstmal J. Chłasiński die Auffassung stellte, dass in der amerikanischen Emigration slawische Einflüsse dominieren, und besonders der polnischen Elite, gegenwärtig lässt sich diese Erscheinung inmitten europäischer Staaten beobachten. Von hieraus unterlag die Europäisierung der Kultur nicht immer einem westlichen Einfluss und in vorherigen Jahrhunderten war sie oft dominiert durch Staaten wie Polen (M. Kopernik, der nicht nur ein Wissenschaftler war aber auch Politiker sowie Theoretiker militärischer Strategie, M. Skłodowska-Curie usw.).

Die Forschungen habe ich in Verbindung mit der Orts- Orientierungsmethode sowie der Meinungsforschung der Gesellschaftserachtung durchgeführt. In einigen Fällen zeigte sich die Mathematisierung sowie die induktiven vertretende Methoden, wie auch die Beobachtungen auf der Grundlage der Zufallsauswahl (Diagramm) als erfolgreich. Generalisierend kann man feststellen, dass im Komplex komplizierter Forschungen, die oft ein Ergebnis emotionaler Empfindungen oder Stimmungen bestimmen, die glaubwürdig im Bereich der Methodologie sind, scheint es zweckmäßig einer komplexen Auffassung, einer integralen Methode sowie einer historisch – örtlichen Methode bearbeitenden durch K. Dobrowolski zu sein, die auf der Rekonstruktion historischer Prozesse und der einzelnen Fakten auf der Grundlage von Ortsforschungen beruht.⁷

Da hier über die Kultur und die Kulturzusammenhänge ausgewählter Prozesse die Rede ist, ist in der funktionalen Analyse eine Beobachtung, Umfrage und ein Interview verwendbar. Wenn man den Wunsch hat die Gestaltung bestimmter gesellschaftlicher Grundlagen vorzustellen müssen sie im Zusammenhang dieser prozessbildenden Handlungen vorgestellt werden. „[...] gesellschaftliche Prozesse sind Prozesse der Umwandlung und wenn man ein Glied dieses Prozesses kennen lernen will muss man die vorigen Glieder kennen lernen, also gibt es keine gesellschaftliche Forschungen ohne in historisches Material, Dokumente und Quellen zu greifen [...] wenn die Tätigkeiten von Einzelwesen aus einer objektiven von ihnen nicht abhängigen gesellschaftlichen Situation hervorgehen und ihre Tätigkeiten kein Ergebnis ihrer individuellen Beurteilungen sind, aber vor allem gesellschaftlicher Möglichkeiten und Vorbilder“⁸.

Durch Anwendung einer Güte- quantitativen Analyse kann man die sich gestaltenden unabhängigen gesellschaftlichen Situationen bestimmen, die gleichzeitig Indikatoren grundsätzlicher Faktoren sind, die gesellschaftliche Verhältnisse (zwischenmenschliche) im Umkreis des Landes, Stadt, Region, Arbeitsstelle, Staat, Europa, Welt determinieren. Daraus kommen gleichzeitig einige methodologische Implikationen hervor. Wenn wir eben so wie L. Szczepański annehmen, dass ein

---

⁷ K. Dobrowolski: *Kultura tradycyjna (relikt)*. Kraków 1963.

⁸ J. Szczepański: *Techniki Badań społecznych*. Warszawa 1951, str. 16

grundsätzliches Merkmal einer wissenschaftlichen Methode die Beobachtung ist, nach ihrer Anwendung wir ähnliche oder identische Ergebnisse durch einen beliebigen Beobachter erhalten, sowie ein konkretes Denken, schließen logische Fehler aus. Dann werden die beiden Bedingungen als ausreichend anerkannt um die Gültigkeit der Methode zuzusichern sowie zuzusichern, dass dadurch oder in dieser Weise ein identisches Ergebnis oder ein ähnliches (annäherndes) erreicht werden kann in der Grenzen zulässiger Abweichungen verbunden mit den individuellen Merkmalen der Forschers⁹. Forschungsrichtlinien von J. Szczepański ergänzt mit einer empirischen Forschungsmethode beruhen auf einer bestimmten sich wiederholenden Art eines gewissen Typs von Informationseinholung in Wirklichkeit unentbehrlich zur Lösung einer bestimmten Art des Forschungsproblems, zur Suche von Antworten auf Fragen bestimmter Art durch eine umfangreich umfassenden Beobachtung der Realität.

Eine Faktorenanalyse die den betreffenden Prozess determiniert wird vollzogen durch die Auffassung:

- objektiver, mit historischen, ökologischen, demografischen, politischen, technowirtschaftlichen Übermittlungen (charakteristischen für den Staat, Gruppe, Elite, oder Unternehmen),
- subjektiver, die aus geformten Stereotypen hervorgehen, Beurteilungen und Anschauungen wertbezogener Systeme charakteristisch für ein Einzelwesen, gesellschaftliche Gruppen die eine bestimmte Gesellschaft bilden, inmitten denen gewisse, den Gesetzen unterliegenden gesellschaftlicher Erscheinungen, stattfinden.

Während der Analyse gesellschaftlicher Phänomene bei der Beobachtung und Feststellung der gesellschaftlichen Position des Einzelwesens, dessen Emotionen und Anschauungen, dessen allgemeiner Kultur und insbesondere der politischen Kultur, stellen wir fest, dass es im Rahmen der Mikro- und Makrostruktur dieser Gesellschaft, dem Verlauf des Phänomen begleitet. Damit sind auch Privilege und Schwächen des Einzelwesens verbunden, und haben auch ihre Quellen gesellschaftlicher Differenzierung, deren Ursachen und Konsequenzen.

Ährend der Forschung der politischen Kultur der gesellschaftlichen Grundlagenbedingungen kann man nicht nur die aktuellen Phänomene beobachten, aber auch gesellschaftliche Prognosen bearbeiten. Nützlich für diese Zwecke sind sozialdynamische Methoden, die einen neuen Zugang zu diesem Problem ermöglichen. In diesen Falle sollte man die Abhängigkeit zwischen den Anreizen, die auf die Gesellschaft einwirken, sowie die Aktivität dieser Gesellschaft bestimmen. Bezeichnet wird der quantitative Einfluss von Änderungen verschiedener Anreize auf die gesellschaftliche Effektivität. Im Resultat ermöglicht es die Voraussicht der Konsequenzen entsprechender Änderungen dieser Anreize, wie auch die Auswahl eigentlicher Anreize wie auch einer entsprechender Intensität die erlauben die vorausgesetzten Ziele zu erlangen. Es handelt sich nicht nur um ein Raten-Vorraussehen, wie in der Zukunft die Voraussichten gesellschaftlicher Prozesse verlaufen werden, aber um

---

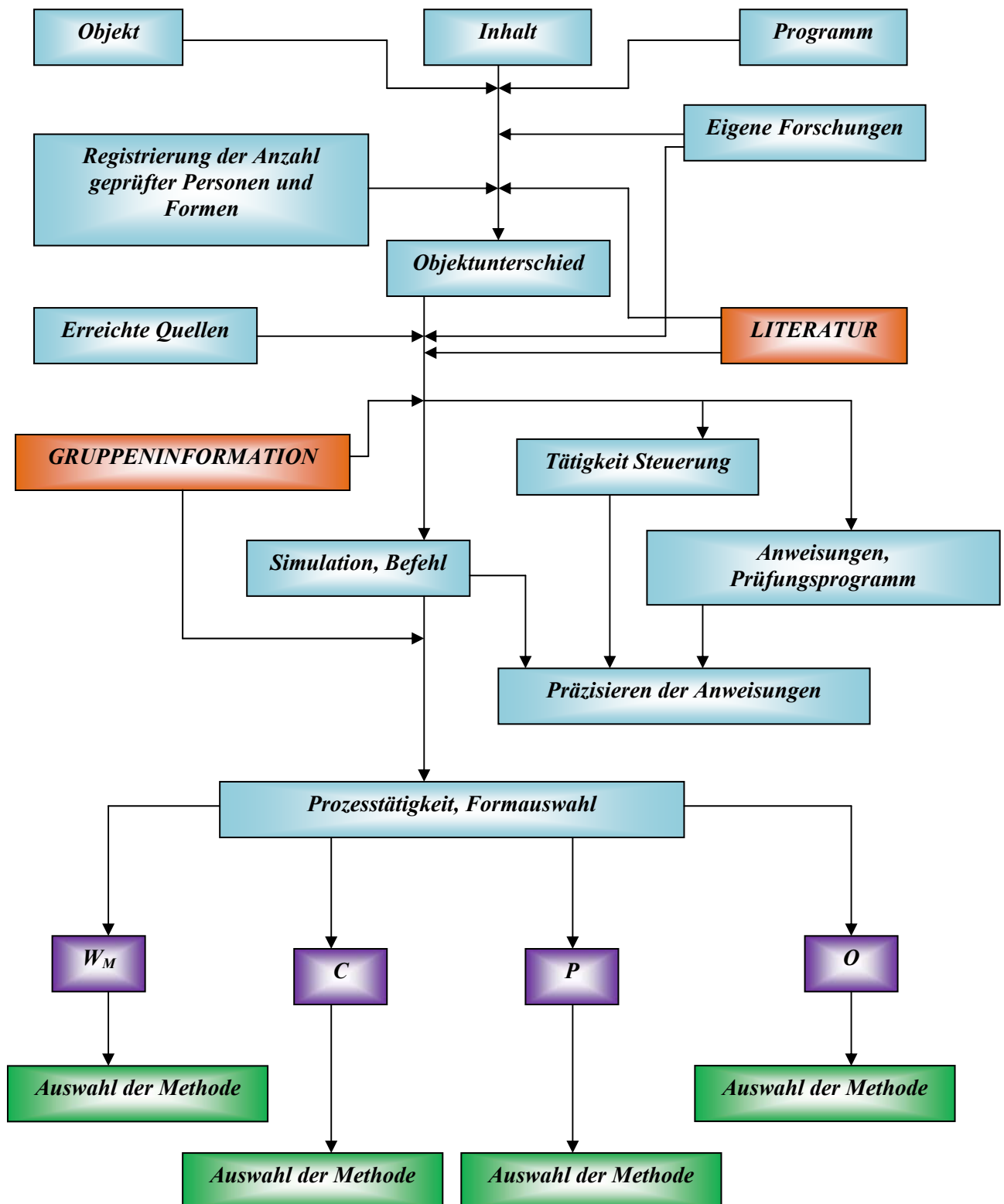
⁹ S. Nowak: Metodologia badań socjologicznych. Warszawa 1970, str. 237 – 242.

Tätigkeitskonsequenzen solcher oder anderer Anreize bezeichneter Intensität zu zeigen, um Entscheidungen die zum Ziele führen zu unternehmen. Das bestimmt Grundlagen für die Steuerung gesellschaftlicher Prozesse. (Bild 4).

Sehr oft beobachten wir einen großen Einfluss gesellschaftlicher – psychologischer Faktoren auf politische Entscheidungen, aber eine bessere Identifizierung und Analyse dieser Faktoren wird erst möglich dank der Ausnutzung psychologischen Wissens. Psychologische und soziologische Forschungen können eine besondere Rolle in nicht strukturellen Situationen spielen, in denen viele Variable und Parameter immensurabel sind oder es fehlen Daten Betreff der Möglichkeit von Variantentätigkeiten und deren Konsequenzen. Gleichzeitig in strukturalisierten Situationen, die quantitativ erfasst wurden, also in geschlossenen Aufgaben, ist die Rolle des psychologischen und soziologischen Wissens sehr klein. Diese Aufgaben können optimal durch einfache Algorithmen die durch Wirtschaftler oder Mathematiker bearbeitet werden, gelöst werden. Aber es muss berücksichtigt werden, dass in der Mehrzahl komplizierter gesellschaftlich – wirtschaftlicher Situationen psychologisch – soziologische Forschungen sehr nützlich sein können¹⁰.

---

¹⁰ J. Kossecki: *Cybernetyka społeczna*. Warszawa 1975, s. 128-130; Lewanderska: *Percepcja wiedzy politycznej studentów*. Materiały konferencyjne. Gliwice-Wisła 1973.

W_M – Auswahl der Methode,

C – Übung (Simulation oder Zufallauswahl),

P – Programmierung, Individualisierung (individuelles Gespräch)

O – Beobachtung

Bild 4. Steuerung

Ich habe von Faktoren erwähnt die determinierte Faktoren eines bestimmten Prozesses oder einer Prozedur erstellen. Eine Verifizierung dieser ermöglicht Folgerungen, Betreff tatsächlicher Faktoren die den Prozess determinieren, zu ziehen. Während einer Kondensierung dieser Probleme kann man feststellen, dass eine allgemein angenommene Methode der Forschungsverhandlung die Notwendigkeit erstellt folgende Prüfungstechnik anzuwenden:

- erreichte Quellen
- angeforderte Quellen, erstellt im Laufe der Lebensentwicklung,
- hervorgerufene Quellen mit der Erkenntnistätigkeit des Forschers in der Form seiner eigenen geplanten, systematischen Beobachtungen verbunden mit dem Gesprächspartner, die sich auf vielseitige Bereiche der gesellschaftlichen Gegenwart beziehen und verschiedene Dauerzeiten haben.

Damit verbunden sind auch, die infolge der Intervention des Forschers entstandenen Quellen, ohne seinem direkten Kontakt mit der geprüften Gemeinschaftsmasse. Hier werden die Aussagen zu einem bestimmten Thema angerechnet, Antworten auf verschiedene Fragebogen. Nicht weniger wichtig sind die Quellen von Experimentaltypen. Die Kontrolle von Ergebnissen geplanter Tätigkeiten kann wertvolle Daten bringen die Bedingungen und Faktoren enthüllen, dank denen entstehen bestimmte Gestalten menschlicher Verhalten¹¹.

Im Zusammenhang damit, habe ich eine Typologie der erreichten Quellen vollbracht, die im Verhältnis zu den endogenen Faktoren stehen, die einen Einfluss auf das Einzelwesen haben, das in einer konkreten Gesellschaft weilt. Ich habe versucht allgemeine Gruppenmerkmale zu erfassen und deren Grundlagen, mit Verwendung wissenschaftlichem Material sowie Bearbeitungen, Veröffentlichungen, populär – wissenschaftlicher Zeitschriften sowie mit Ausnutzung von Informationen Betreff der gültigen Normen und Rechtsvorschriften. Andere erreichte Quellen beziehen sich auf endogene Faktoren, bezeichnen die Struktur. Detaillierte Daten zu diesem Problem habe ich dank der amtlichen Analyse des Materials, Betriebsstatistik, Versammlungsprotokollen verschiedener Parteien und Gruppierungen erhalten. Eine wertvolle Quelle waren auch erschaffene Quellen. Hier muss betont werden, dass abhängig von den angewendeten Prüfungstechniken, man die erstellten Quellen aufteilen kann, auf solche, die dank der Intervention des Prüfers entstehen, die aber keinen direkten Zusammenhang mit der geprüften Gemeinschaftsmasse haben (Antworten auf verschiedener Art von Fragebogen und Erkundungen) sowie mit ihr ein Zusammenhang haben. Während der Erörterung der Probleme verbunden mit der Existenz und den Veränderungen der politischen Kultur war es schwerfallend zu Vorbildern aus der Vergangenheit nicht zu greifen. Zu diesem Zweck waren die soziologischen Methoden der Quellenanalyse und die Dokumentenanalyse hilfreich. Als Faktoren, die am meisten gezielt die Registrierung der Umwandlungsgestaltung, stabilisiert in den Ansichten, wiedergeben, sollen die situationsgebundenen und verbalen Faktoren

---

¹¹ J. Koziński: Diagnostyka i decyzja. W: Problemy psychologii matematycznej. Warszawa 1971, s. 349-363.

anerkannt werden. Die letzten bezeichnen hauptsächlich das gesellschaftliche Gutachten. Sie wurden quantitativ ergänzt mit verhandlungsprüfenden Methoden: Fragebogen und Interview. Für die Anwendung solcher Techniken spricht die Notwendigkeit quantitativer Daten die das Gutachten der Geprüften charakterisieren, Betreff einer bestimmten Gruppe von Problemen betreffen, die in deutlicher Abhängigkeit von früheren erhaltenen Informationen aus erreichten Quellen sind.

In den ermittelten Fragen wurde die Aufmerksamkeit hauptsächlich auf die Möglichkeiten der Feststellung persönlicher Vorstellungen der Befragten auf verschiedene politische und gesellschaftlich – wirtschaftliche Erscheinungen, gesellschaftliche und politische Aktivität gerichtet, auf das Verhältnis zu den politischen Ereignissen konzentriert, dabei wurden solche Daten Betreff der Befragten zusammengestellt, wie Alter, Familienstand, Qualifikation, Art der ausgeübten Arbeit.

Bei der Anwendung der mathematischen Zufallsauswahl wendete man sich um Aussagen von ca. 2.000 Personen. Von denen aus Polen 100 Warschau und Umgebung, 100 Schlesien, 100 Kielce, 100 Białystok, einschließlich Danzig, Toruń, 100 Przemyśl und auch 100 Auslandpolentum aus USA, 100 Auslandpolentum aus Australien, 100 Auslandpolentum, in dem schlesische Gruppen, in Belgien, 100 Gruppen Auslandpolentum in Deutschland und Frankreich, Großbritannien, Holland, Schweden, Schweiz, Republik Südafrika, Ukraine, Slowakei, Russland und Litauen. 40% der Fragebogen wurden nicht zurückgesendet oder nicht ausgefüllt. Aus Belgien und Deutschland haben wir fast 80% volle Beantwortungen erhalten, aus USA 75%, aus Australien 60%, von den übrigen 30 – 48%, davon 15% musste man beseitigen in Hinsicht auf nicht konsequente Daten. Aus dem Gebiet Polens am regsamsten, fast 95%, antworteten Befragte aus Białystok und Danzig, 85% der Daten erhielten wir aus Schlesien, 45% aus Warschau und Umgebung.

In den Forschungen stützte man sich darüber hinaus auf die Anteilprobe der ausgewählten Methode einer Proportionalauswahl (100 = 100%, eine 10%-ige Probe kann maßgebend für einige allgemeine Meinungen sein). Im Laufe der Forschungen wurde in Polen die geforschte Bevölkerung in 6 kontrollierte Gruppen aufgeteilt, was eine Objektivierung der Daten die nicht nur eine Auslegung subjektiver Gutachten ermöglichte, aber auch eine tatsächliches Gutachten vorhandener gesellschaftlicher Situation.

Obwohl ein Fragebogen zu der zweiten Kategorie erstellter Quellen angerechnet wird, wurde dieser Forschungstechnik sehr viel Aufmerksamkeit gewidmet. Übereinstimmend mit der angewendeten historischen, Gebietsmethode war im Fragebogen im umfangreichstem Kontext die Forschungsforderung der auserwählten Prozesse wichtig sowie die Kulturgesamtgestaltung, jedoch aus objektiven Ursachen auch in diesem Falle bei Anwendung dieser Methode, gab es keine Möglichkeit der Erfassung der Phänomene in den einzelnen Entwicklungsphasen (zu denen wir nach der Modifizierung strebten, z.B. der Stand bis zum II Weltkrieg, bis Ende der 80ziger-Jahre und nach 1980). Bei der Durchsicht der polnischen Literatur und Bearbeitungen die jetzt herausgegeben werden stelle ich mit Bedauern fest, dass ein Teil der Autoren schon nicht aktuelle Gegenstandsliteratur zitiert ohne Berücksichtigung der Aufwertung vom Wunschbildern und Gesellschaftsordnungen.

In den im Fragebogen gestellten Problemen (schriftlich oder mündlich) handelte es sich mir um Erfassung der Umgestaltung gesellschaftlicher Mikrostruktur, Modifizierung der gesellschaftlichen Funktionen, den Fall, Fortbestehen oder Erstehung neuer Autoritäten.

Die Schlesische Jugend akzeptierte in der Regel sehr gerne solche Gestalten wie Professor Dr. R.J.R. Selten begutachteten ihn für sein Universal, Moralische Werte, von denen er nicht nur spricht und schreibt, aber die er im Familienleben beweist. Otto von Habsburg war ein Vorbild für deutsche Studenten, die seine Bescheidenheit, Natürlichkeit und Kultur unterstreichen, die Tatsache, dass er verzeihen kann und keine Komplexe an die Vergangenheit hat, die in den Nachkriegsjahren ihm und seiner Familie viele Stresse brachte. Nach einem Treffen bayrischer Jugend mit ihm hat sie sich schriftlich über die Rolle politischer Anführer ausgesprochen. Unter den schlesischen Gruppen in Belgien, Sachsen, Ruhrgebiet wie auch unter den älteren Personen in Oberschlesien freut sich die Person E. Gierek einer großen Popularität, von dem man sagt, dass er ein Freund von H. Schmidt, W. Brandt und F.J. Straus war. Im allgemeinen ist sein Buch „Genus des Lebens“ bekannt. Die älteren Geschlechter heben sein Achtung für die Mütter und Ehefrauen, die Arbeit der Grubenarbeiter, Gelehrsamkeit und Kenntnissen von Fremdsprachen hoch an. Die Jugend spricht von seinen Anstrengungen, um für Polen das Fenster zur Welt zu öffnen. Eine große Zeitdistanz und das Fiasko der Ideen von den „Solidarität“ - Anführern, ein katastrophaler materialer Stand und keine Perspektiven für die Jugend in Schlesien, die in den Jahren 1980 – 1995 wachsende wirtschaftliche Auswanderung, hatten diese Gestalt auf das Piedestal gestellt. Über W. Korfanty und J. Szafranek weis die Jugend sehr wenig und die Jugend außerhalb Schlesiens fast nichts. Die Person J. Piłsudski ist sehr verschieden begutachtet, im allgemeinen äußern sich die ältesten Generationen in Schlesien oder aus Schlesien gegen sein Denkmal, ohne einem W. Korfanty Denkmal: „er (Piłsudski) hat nichts für uns geleistet, er hat uns verkauft, verlassen“ (die Meinung ehemaliger schlesischer Aufständischer). Die Schattenrisse heutiger polnischer Politiker oder Funktionäre sind leider im allgemeinen negativ und sehr kritisch begutachtet. Viel mehr herzlicher verhalten sich die Gesprächspartner zur historischer Gestalten. Die gegenwärtige Geschichte, wie auch andere Epochen haben auch ihre Mythen und Legenden.

Die Meinung der meisten Personen (35% jungen, 25% der älteren Generation in Polen, 75% jungen, 65% der älteren Generation im Ausland) ist, dass die meisten Konflikte in Europa und im inneren europäischer Staaten von unten aus generiert sind, ihre Quellen stecken in der gesellschaftlichen Unzufriedenheit, Frustrierung, in einer übertriebenen zu Schau gestellter patriotischer Gefühle, bis zu nationalistischen Gesichtspunkten. Eine andere Quelle, klar wahr genommen durch die Jugend, wie auch durch die Erwachsenen ist die anregende und manipulierende Anführerrolle. Nach Meinung der Befragten ist es notwendig zur einer Machtergreifung (Polen, ehemalige DDR, Russland), abwälzen der Verantwortung für die vollbrachten Fehler in der Staatsformtransformation an den nationalen Minderheiten oder religiösen (Slowakischen, Jugoslawischen, Sächsischen). Daraus geht hervor, das die Gesellschaft neuer Länder sich leicht

manipulieren lassen. Ein Teil der Befragten sieht das Einwirken auf politische Prozesse als einen so genannten Einfluss von Außen. Deren Meinung ist, dass diese Einflüsse in kommunistischen Ländern durch oppositionelle Gruppierungen unterstützt worden waren, dabei auch bewusst die Erscheinungen ungerechter Konsequenzen unterstützt oder angegeben, dass es sie nicht gäbe, sie nicht bemerken wollten.

Während der Diskussion Betreff des entsprechenden Alters für Politiker ist überwiegend die These, dass nicht die jungen, auch nicht die alten, nur Personen im reifen Alter leitende und politische Funktionen ausüben sollen. Es wurde folgendermaßen argumentiert: die jungen arbeiten sich empor, eine fehlende Stabilisierung ermöglicht nicht ein gesellschaftliches engagieren, besitzen mehr Dynamik und Mut als ältere, aber weniger Erfahrung und vielfach Charakterkraft, lassen sich „heranführen“ (angegeben wurden Beispiele aus der neusten Geschichte Polens). Das beste Alter ist das reife Alter, obwohl diese Gruppen zum Rat der ältesten Generationen greifen sollten, aber man sollte die Jugend nicht aus dem gesellschaftlichen und politischen Leben eliminieren.

Die politischen Angelegenheiten „verknüpfen“ sich mit den wirtschaftlich – gesellschaftlichen, deswegen spielt das Verhältnis zur Privatisierung eine enorme Rolle, wie auch die gesellschaftlichen Konsequenzen dieses Prozesses. Das Gestaltet die politischen Grundlagen und Ansichtspunkte. Mit den politischen Anschauungen ist auch die Einschätzung des Privatisierungsprozesses verbunden und der Übergang zum freien Markt. Die Umwandlungen der 80-iger Jahre brachten politische Freiheiten, aber in einigen Ländern äußerte sich das in der Form von Konflikten zwischen den Nationen, was eine Konsequenz politischer Unreife war sowie einer Manipulierung mit den Massenstimmungen. Politische Freiheit in den postkommunistischen Staaten ist von einer Ergebnisheit in eine ungehemmte Praktik freier Aussage umgewandelt, Möglichkeit verschiedene politische Parteien, gesellschaftlicher Anstalten, religiöser Freiheit, zwangloses Bewegen in den Grenzen des Landes und zu verreisen außerhalb seiner Grenzen zu organisieren sowie das recht zur Bürgerlicher Freiheit. Dennoch politische und pluralistische Freiheit, liberal – demokratische politische Verfassung ermöglichten nicht, akzeptierten nicht die Änderung von Staatsapparaten und verwickelten sich in innere Konflikte. Die neue Staatsmacht hat von seiner Basis vergessen, von der sie geschaffen wurde, hat vergessen wen sie repräsentieren sollen und welchen Lebensstiel und Tätigkeit sie aufbringen sollen sowie davon, dass politische Formen und Prozesse sich von seinem Boden nicht trennen lassen und verursachen in der Praxis Entscheidungsfehler. Die gesellschaftlich – wirtschaftliche Situation verschlechterte sich öfters, über das die rebellische Jugend nicht nur redete, aber auch reagierte in einer absoluten demokratischen Art, mit nicht demokratischen schlagfertigen Antworten und Reaktionen des Staatsmachtapparates.

Die Forschungen der Jugend und der älteren Generation benutzten oft die Bezeichnung: Krise der sittlichen, politischen Werte, fehlende Kultur, fehlende Konzeptionen und reeller Angebote, fehlende Gewandtheit in der Voraussage.

In den Aussagen erscheinen Probleme der Anwesenheit einer schwierigen Nachbarschaft (Russland, Ukraine – insbesondere betonen es dort wohnende Polen). Die Älteren beunruhigt die Situation Weißrusslands. Auch das politisch – militaristischen Vorgehen Frankreichs wird von 56% der Jugend und 67% der allgemein Befragten erwachsenen Personen nicht akzeptiert. Die Angelegenheiten des ehemaligen Jugoslawiens werden verschieden interpretiert, obwohl bestätigt die Mehrzahl hier nicht nur einen politischen Kulturmangel, Mangel an Kultur überhaupt, aber betrachtet den Eingriff von außen sowie Gruppen außerhalb des europäischen Kontinentes, wie vor allen Dingen der ehemaligen Emigration, die das Geld hat, die Waffen gibt, da sie zurückkehren will, aber erst will sie die Menschen vernichten und verfeinden. Die Beurteilung Jugoslawiens für Polen und Auslandpolentum sind einfacher, denn das ist für sie ein „emotional fremdes“. Problem

Vom Standpunkt der gesellschaftlichen Kybernetik aus gesehen könnte man an dieser Stelle Schlussfolgerungen ziehen: wenn auf Menschen bestimmte Anreize einwirken (und selbstverständlich diese Menschen über entsprechende energiematerielle Mittel verfügen) liegt das Fortschreiten der Menschen nicht nur von diesen Anreizen, aber auch von entsprechenden gesellschaftlichen Normen gestaltet in der Gesellschaft. Man kann also demzufolge sagen, dass die Handlungen der Menschen im Zusammenhang von drei Faktoren hervorgerufen werden:

- energiematerielle Verhältnisse,
- energetische Verhältnisse,
- gesellschaftliche Anreize und Normen.

Es muss betont werden, dass zwischen den gesellschaftliche Normen und Anreizen eine Rückkopplung besteht, denn Normen entstehen unter dem Einfluss der Tätigkeit bestimmter Anreize, aber auch die selben Normen bedingen das Verhalten der Menschen und gleichfalls das Auftreten von Anreizen durch das Verhalten hervorgerufen. Gesellschaftliche Normen müssen in diesem Falle als eine Resultante der Registratoren in einer Wechselbeziehung (Speicher) des Systems sowie die Homeostateinwirkungen (institutionelle, Gruppen- Homeostateinwirkungen mit nicht formellen oder individuellem Charakter).

Gesellschaftliche Einwirkungsänderungen können (im Informationssinne) entweder durch die Anreizänderungen auf die Gesellschaft, oder der Änderungen gesellschaftlicher Normen hervorgerufen werden, aber eine langzeitige Tätigkeit der veränderten Systeme – Anreize kann gesellschaftliche Änderungen von Normen hervorrufen (verbunden mit Registrierprozessen). Damit verbunden können wir auch sagen, dass gesellschaftliche Tätigkeitsänderungen in einem bestimmtem Moment, hervorgerufen werden können oder durch Veränderungen der Anreize in diesem Moment, oder auch durch die Tätigkeit Veränderter Anreizsysteme während eine gewisse Zeit die diesen Moment vorausgeht¹².

---

¹² J. Kossecki: OP. Cit., s. 62 – 63.

Auf der Grundlage messbaren und indirektmessbaren Merkmalen, kann man Daten und Gutachten zusammenfassen dass:

1. Politik ist ein Abstrakt (damit wird die Mehrheit die Selbstverleugnung gegenüber politischen Erscheinungen begründet).
2. Für die Mehrheit sind die individuellen lokalen Interessen wesentlicher als Probleme globaler Politik – hier dominiert entschieden, dass das politische oder gesellschaftliche Bewusstsein nicht die wesentlichste Angelegenheit ist, aber das Problem der Existenzbedrohung, Lebensermüdung oder Frustration, Entmutigung, Wille des Durchhalten, Neid Betreff des Fehlens von Erfolg- oder Finanzabsicherung, Strebung zur Stabilität,
3. Persönlichkeit – für die Mehrheit ist die Person des Anführers wichtiger als die Partei. „Die Partei bedeutet nichts, sie werden gegründet und aufgelöst, wie in einem Kaleidoskop, es sind zu viele und sind unkonkret, die Anführer streiten, teilen und schwächen die Parteien und damit auch das gesellschaftliche Ansehen“.

KULTURA POLITYCZNA W ZINTEGROWANEJ EUROPIE

Alicja Krejči-Lewanderska

Międzynarodowa Akademia Nauk – Polska

Nie wdając się w dyskusje na temat pojęcia kultury politycznej sędzę, że w badaniach praktycznych nie da się ominąć katalogu problemów, które świadczą o danej kulturze. Są to:

- samoocena miejsca w polityce,
- zasady indywidualnego zachowania się w życiu politycznym,
- naczelną zasady i wartości oraz cele systemu politycznego, podstawowe reguły działań politycznych,
- podstawowe instytucje systemu politycznego.

Niewątpliwie, ważniejszy od terminologii kultury politycznej jest problem jej kształtowania, modelowania, sterowania jej rozwojem, zwłaszcza w dobie integrowania się zróżnicowanych pod tym względem społeczeństw w zjednoczonej Europie. Problem ten należy rozpatrywać w dwóch płaszczyznach:

- teoriopoznawczej,
- psychologicznej.

Wynika to z praktycznych doświadczeń. Ma postać naukową i potoczną. Związane jest z określoną ideologią. Tworzy polityczną świadomość i nastroje zbiorowe.

Wyróżniamy następujące funkcje kultury politycznej:

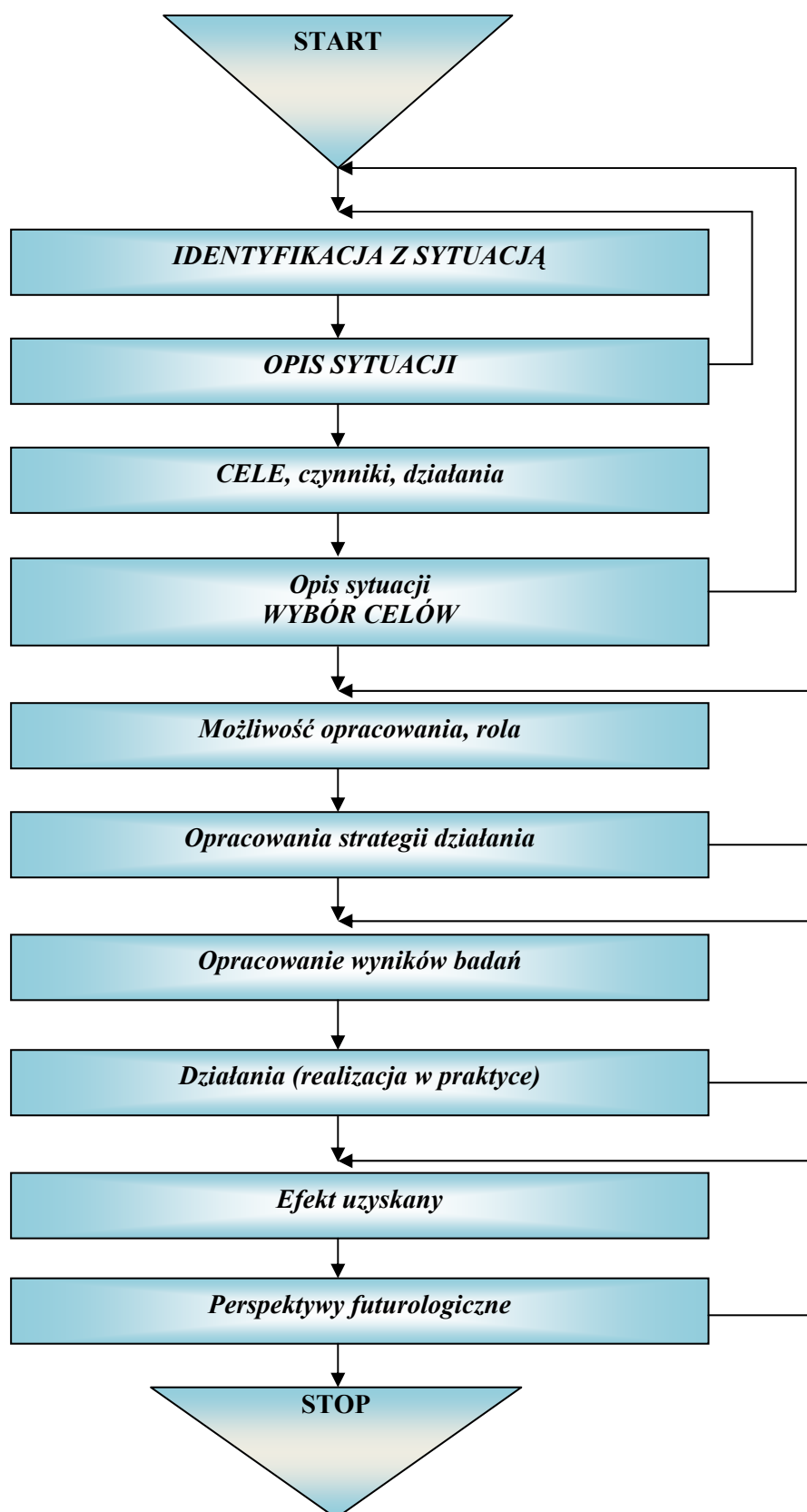
- poznawcze,
- instrumentalno-integracyjne,
- społeczno-polityczne.

Na obraz kultury politycznej składają się wyobrażenia o sytuacjach, realiach politycznych, systemach społecznych, rolach polityków, działaczy czy członków ugrupowań politycznych zjednoczonych ze sobą realizowanymi wspólnymi celami i zadaniami politycznymi. Według ustalonych zasad i uznawanych wartości, jednostki bądź grupy pełnią określone role polityczne, realizują postulaty lub pożądane zachowania czy oczekiwania w określonej organizacji życia politycznego (rys. 1).

Obywatel może nie pełnić żadnych ważnych funkcji, lecz niezależnie od swej woli spełnia określone role polityczno-społeczne i bierze mniej lub bardziej aktywny udział jako uczestnik, bierny lub czynny, w życiu ideowo-politycznym, będąc zarazem konsumentem i współtwórcą pewnych wydarzeń. Odpowiednio sterując czy manipulując nastrojami politycznymi można dużo uzyskać. Przede wszystkim dotyczy to osiągnięć w sferze świadomości postaw na gruncie poczucia integracji czy dezintegracji z grupą przywódczą i identyfikacją z krajem czy narodem. Może się to też

sprowadzić do włączenia się świadomego lub podświadomego (automatycznego) do przeobrażeń społecznych czy politycznych. Urealnia się to w płaszczyźnie wewnątrz krajowej i ogólniejszej np.: europejskiej. Pewne wzory, określone osobowe postawy, poglądy ukształtowane są w rodzinie, pracy, szkole.

Badania przeprowadzone i opisane przez Dyczewskiego w dużej mierze pomogły mi uzyskać materiał odnośnie postaw młodego pokolenia wobec laicyzacji i religii w związku z faktem, że zachodnia Europa w większości przypadków jest niełaicka, ale bardzo liberalna nawet jeśli chodzi o partie czy frakcje z nazwy pozachrześcijańskie. Ponadto obserwuje się niepokojący spadek wartości rodziny i więzi rodzinnych, wczesne izolowanie się młodzieży od rodziców, małą lub zerową dzietność wśród ludności autochtonicznej, układy partnerskie, a nie małżeńskie. Potwierdziły to nie tylko moje badania, ale również i Instytutu w Köln na temat: Grenzgänger im Europa. W tym, kontekście rodziny emigrantów przedstawiają lepszy model, reprezentują grupy z punktu widzenia motywacji i dążeń konkretniejsze, energiczniejsze i zapleczem moralnym, swoistą kulturą itp. Z kolei wiele wzorów ukształtowanych przez środowisko w wyniku wzajemnego oddziaływania ludzi na siebie lub wpływu środków masowej informacji kreuje pewne poglądy lub zaciemnia fakty. Są to z pewnością relacje złożone i wielostronne gdyż, np. napięcia społeczne, protesty, konflikty mogą potęgować nastroje niezadowolenia, frustracji albo prowadzić do zobojętnienia na sprawy społeczne czy polityczne (wypowiedzi: „i tak to nie ma sensu”, „nie mam wpływu”, „zawsze poprawiamy”, „niczego nie osiągamy” itp.). Powiązania pomiędzy zjawiskami politycznymi w kraju i na świecie a środowiskiem ludzi, grupami zawsze występują, choć często wymykają się spod kontroli. Zwykły obywatel jednak bardzo często konfrontuje realia rzeczywistości z ideałami czy obietnicami polityków składanymi wyborcom.

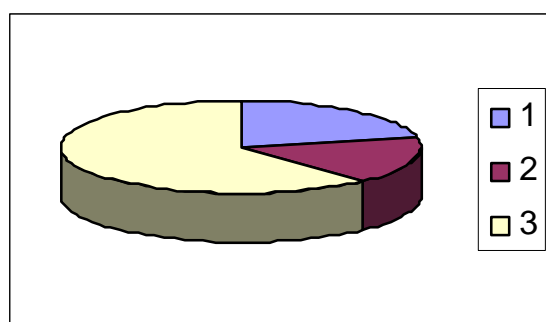
Rys. 1. Edukacja polityczna – realizacja w praktyce.

Powinna występować zasadnicza zgodność pomiędzy celami społecznymi i indywidualnymi. Jednostka powinna współuczestniczyć w realizacji celów społecznych, mieć na nie wpływ. Od polityków oczekuje się stwarzania optymalnych warunków pracy i życia,

bezpieczeństwa, udoskonalenia organizacji pracy, zapewnienia miejsc pracy i możliwości awansu, tworzenia ideałów politycznych i społecznych w realnym aspekcie codziennych możliwości, a nie abstrakcyjnych mrzonek. Od tego uzależniony jest proces edukacji społecznej i kształtowania kultury politycznej. Na ogół wyróżnia się tzw. wychowanie okolicznościowe, zorganizowane i samowychowawcze. Z reguły sprowadza się to do odpowiedniego przekazywania informacji, upowszechniania pożądanych wzorów zachowań, jak też umiejętności reagowania na określone sytuacje polityczne oraz wpajania wartości preferowanych przez elitę polityczną uznawaną za model kształtowania nawyku do osiągnięcia pożądanych wartości lub celów.

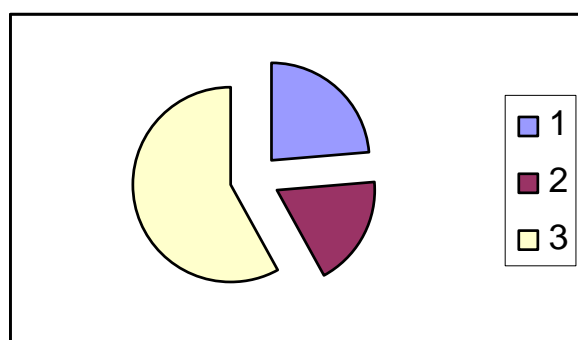
W latach 1988–1989 oraz 1991–1996 przeprowadziłam badania nad postawami i kulturą oraz percepcją polityczną młodzieży i najstarszej generacji w Polsce i mieszkających poza granicami Polaków, w tym większości emigrantów ze Śląska (rys. 2-3). Równocześnie były prowadzone badania i sondaże opinii i badania pilotażowe wśród większości liczących się polityków i naukowców.

1 – Personalizm 22%, 2 – Lokalizm 16% , 3 – Abstrakt 62%

Rys. 2. Postawy polityczne Polaków w kraju

1 – Personalizm 24%, 2 – Lokalizm 18%, 3 – Abstrakt 58%

Rys. 3. Postawy polityczne Polaków zagranicą

Wykazały one, że w wielu przypadkach wybitni europejscy politycy, naukowcy, pisarze są polskiego pochodzenia lub z polskich rodzin, do czego większość obecnie otwarcie się przyznaje, w tym większość pochodzi ze Śląska znajdującego się w granicach Polski lub Czechosłowacji. Okazuje się, że podobnie jak ongiś J. Chalasiński postawił

koncepcję, że w emigracji amerykańskiej dominują wpływy słowiańskie, a szczególnie elity polskie, obecnie zjawisko to daje się zaobserwować wśród państw europejskich. Stąd ta europeizacja kultury nie zawsze podlega influencji zachodniej, a w poprzednich wiekach często była zdominowana przez państwa typu Polska (M. Kopernik, który był nie tylko naukowcem, ale i politykiem oraz teoretykiem strategii militarnych, M. Skłodowska-Curie itp.).

Badania przeprowadziłam łącząc metodę integracyjno-terenową oraz sondaże opinii społecznej. W niektórych przypadkach owocna okazała się matematyzacja oraz induktywne metody reprezentacyjne, jak też obserwacje na podstawie zmiennej losowej (wykres). Generalizując można stwierdzić, że w kompleksie skomplikowanych badań, często stanowiących wynik emocjonalnych odczuć czy nastrojów, wiarygodne w zakresie metodologii wydaje się celowe kompleksowe ujęcie metody integralnej oraz metody historyczno-terenowej wypracowanej przez K. Dobrowolskiego, polegającej na rekonstrukcji procesów historycznych i poszczególnych faktów na podstawie badań terenowych.¹³

Ponieważ mowa jest o kulturze i kontekstach kulturowych wybranych procesów w analizie funkcjonalnej przydatna jest obserwacja, ankieta i wywiad. Pragnąc przedstawić kształtowanie się określonych postaw społecznych trzeba ukazać je w kontekście działań kształtujących dane procesy. „[...] procesy społeczne są procesem przemian i chcąc poznać jedno ogniwo tego procesu musimy poznać poprzednie ogniwa, zatem nie ma badań społecznych bez sięgania do materiału historycznego, dokumentów i źródeł [...] gdy działania jednostek wynikają z obiektywnej od nich niezależnej sytuacji społecznej, a ich działania nie są wynikiem ich ocen indywidualnych, lecz przede wszystkim społecznych możliwości i wzorców”.¹⁴

Poprzez zastosowanie analizy jakościowo-ilościowej można uchwycić wyniki kształtujące niezależne sytuacje społeczne stanowiące równocześnie indykatory podstawowych czynników determinujących stosunki społeczne (międzyludzkie) w obrębie kraju, miasta, regionu, zakładu pracy, państwa, Europy, świata. Wypływają stąd zarazem pewne implikacje metodologiczne. Jeśli przyjmiemy za J. Szczepańskim, że podstawową cechą metody naukowej stanowi obserwacja, po jej zastosowaniu otrzymuje się podobne lub identyczne wyniki uzyskane przez dowolnego obserwatora oraz poprawne rozumowanie wykluczające błędy logiczne. Wówczas te dwa warunki uważa się za wystarczające do zapewnienia ważności metody oraz zapewnienia, że przez to lub w ten sposób można uzyskać wyniki identyczne bądź podobne (zbliżone) w granicach dopuszczalnego

---

¹³ K. Dobrowolski, *Kultura tradycyjna (relikt)*, Kraków 1963.

¹⁴ J. Szczepański, *Techniki badań społecznych*, Warszawa 1951, s.16

odchylenia związanego z cechami indywidualnymi badacza¹⁵. Wytyczne badawcze J. Szczepańskiego uzupełnione empiryczną metodą badań polegają na określonym, powtarzalnym sposobie uzyskiwania pewnego typu informacji w rzeczywistości niezbędnym do rozwiązania określonego typu problemu badawczego, szukania odpowiedzi na pytania określonego rodzaju poprzez szeroko pojmowaną obserwację rzeczywistości.

Analizy czynników determinujących dany proces dokonuje się poprzez ujęcie:

- **obiektywne** – uwarunkowane przesłankami historycznymi, ekologicznymi, demograficznymi, politycznymi, techniczno-ekonomicznymi (charakterystyczne dla państwa, grupy, elity czy przedsiębiorstwa),
- **subiektywne** – wpływające z ukształtowanych stereotypów, ocen i poglądów, systemów wartości charakterystycznych dla jednostek, grup społecznych tworzących określoną społeczność, wśród której zachodzą pewne, podlegające prawom zjawiska społeczne.

Podczas analizy zjawisk społecznych, obserwując i ustalając pozycję społeczną jednostki, jej emocje, postawy i poglądy, jej kulturę ogólną, a szczególnie kulturę polityczną, stwierdzamy, że towarzyszy to przebiegowi zjawisk w ramach mikro- i makrostruktury danego społeczeństwa. Z tym łączą się też przywileje i upośledzenie jednostek, a także mają swoje źródła zróżnicowania, społeczne, ich przyczyny i konsekwencje.

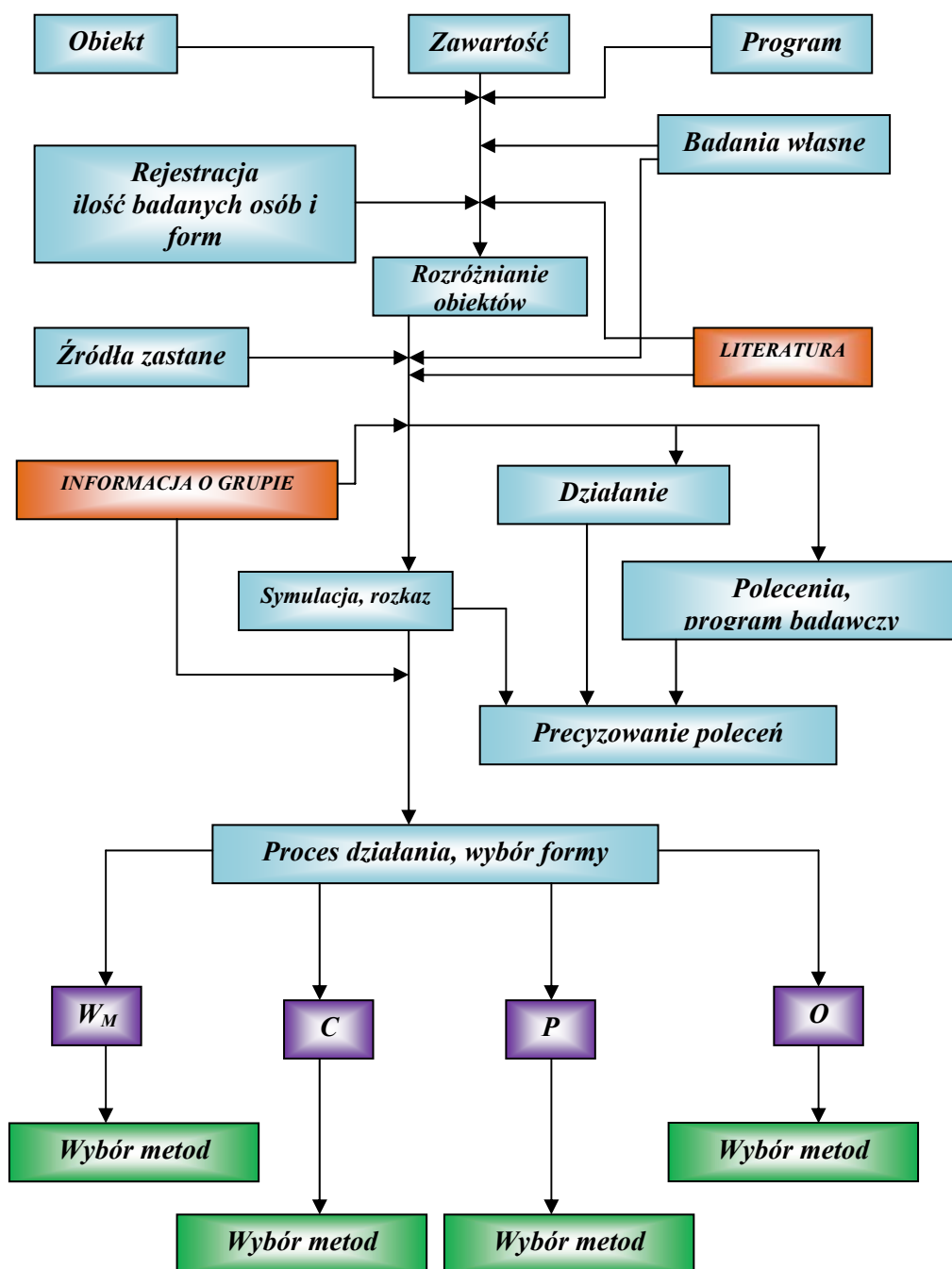
Badając kulturę polityczną i warunkujące ją postawy społeczne można prześledzić nie tylko aktualne zjawiska, ale i opracowywać prognozy społeczne. Do tego celu przydatne są metody socjodynamiczne, które umożliwiają nowe podejście do tego zagadnienia. W tym przypadku należy wyznaczyć zależność pomiędzy bodźcami działającymi na społeczeństwo a aktywnością tego społeczeństwa. Określa się ilościowy wpływ zmian różnych bodźców na zmiany efektywności społecznej. W rezultacie umożliwia to przewidywanie skutków odpowiednich zmian tych bodźców, jak też dobieranie właściwych bodźców i odpowiedniego ich natężenia, które pozwala osiągnąć założone cele. Nie chodzi tylko o zgadywanie – przewidywanie, jak w przyszłości będą przebiegały prognozowane procesy społeczne, lecz o pokazanie skutków działania takich lub innych bodźców o określonym natężeniu, aby móc podjąć decyzje prowadzące do celu. Stwarza to podstawy do sterowania procesami społecznymi (rys. 4).

Często obserwuje się duży wpływ czynników społeczno-psychologicznych na decyzje polityczne, jednakże lepsza identyfikacja i analiza tych czynników stanie się możliwa dzięki wykorzystaniu wiedzy psychologicznej. Badania psychologiczne i socjologiczne mogą odegrać szczególną rolę w sytuacjach niestrukturalizowanych, w

---

¹⁵ S. Nowak, *Metodologia badań socjologicznych*, Warszawa 1970, s. 237–242

których wiele zmiennych i parametrów jest niewymiernych oraz brakuje danych o możliwych wariantach działania i ich konsekwencji. Jednocześnie w sytuacjach ustrukturalizowanych, które zostały ujęte ilościowo, a więc w zadaniach zamkniętych, rola wiedzy psychologicznej i socjologicznej jest znikoma. Zadania te można optymalnie rozwiązać za pomocą prostych algorytmów opracowanych przez ekonomistów czy matematyków. Trzeba jednak pamiętać, że w większości złożonych sytuacji społeczno-ekonomicznych badania psychologiczne czy socjologiczne mogą być bardzo użyteczne.¹⁶

¹⁶ J. Kossecki: Cybernetyka społeczna. Warszawa 1975, s. 128-130; Lewanderska: Percepcja wiedzy politycznej studentów. Materiały konferencyjne. Gliwice-Wisła 1973.

W_M – wybór metod,

C – ćwiczenie (stymulacja lub przypadek losowany),

P – programowanie, indywidualizacja (rozmowa indywidualna),

O – obserwacja.

Rys. 4. Sterowanie

„Wspominałam o czynnikach tworzących czynniki determinujące pewien określony proces bądź procedurę. Zweryfikowanie ich umożliwi wyciągnięcie wniosków o faktycznych czynnikach determinujących ten proces. Kondensując zagadnienia można stwierdzić, że ogólnie przyjęta metoda postępowania badawczego powoduje konieczność zastosowania następujących technik badawczych:

- źródeł zastanych,
- źródeł powstających, tworzonych w trakcie rozwoju życia,
- źródeł wywołanych działalnością poznawczą badacza w postaci jego własnych planowych, systematycznych obserwacji połączonych z rozmową, które odnoszą się do różnorodnych dziedzin rzeczywistości społecznej i mają różny czas trwania.

Z tym łączy się też tzw. źródła powstałe wskutek interwencji badacza, bez jego bezpośredniej styczności z badaną zbiorowością. Tu zalicza się wypowiedzi na określony temat, odpowiedzi na różne ankiety. Niemniej ważne są źródła typu eksperymentalnego. Kontrola wyników planowanego działania może przynieść cenne dane odsłaniające warunki i czynniki, dzięki którym powstają określone postacie zachowań ludzkich.

W związku z powyższym dokonałam typologii źródeł zastanych, które odnoszą się do czynników endogennych oddziałujących na jednostkę przebywającą w konkretnej społeczności. Spróbowałam uchwycić ogólne cechy grupy i jej postawy posługując się materiałami naukowymi oraz opracowaniami, publicystyką, czasopiśmiennictwem popularno-naukowym i wykorzystując informacje obowiązujących normach i przepisach prawnych. Inne źródła zastane odnoszą się do czynników endogennych, określają strukturę. Szczegółowe dane do tego zagadnienia uzyskałam dzięki analizie urzędowych materiałów, statystyk zakładowych, protokołów z zebrań, sprawozdań różnych partii i ugrupowań. Również cennym źródłem były źródła tworzone. Tu trzeba podkreślić, że zależnie od stosowanych technik badawczych, źródła tworzone można podzielić na takie, które powstają dzięki interwencji badacza, lecz nie mają bezpośredniej styczności z badaną zbiorowością (odpowiedzi na różnego rodzaju ankiety i sondaże) oraz mają z nią styczność. Rozpatrując powyższe zagadnienia związane z istnieniem i zmianami kultury politycznej trudno było nie sięgać do przykładów z przeszłości. W tym celu pomocne były metody socjologicznej analizy źródeł i analiza dokumentów. Za wskaźniki, które najtrafniej oddają rejestrację istoty przemian utrwalonych w poglądach należy uznać wskaźniki sytuacyjne i werbalne. Te ostatnie głównie określają opinie społeczne. Uzupełniono je ilościowymi metodami postępowania badawczego: ankietą i wywiadem. Za zastosowaniem takich technik przemawiała konieczność uzyskania danych ilościowych

charakteryzujących opinie badanych, dotyczących pewnej grupy zagadnień pozostających w wyraźnej zależności od wcześniej uzyskanych informacji ze źródeł zastanych. W pytaniach ankietowych uwagę skoncentrowałam głównie na możliwościach ustalenia osobistych poglądów ankietowanych na różne zjawiska polityczne i społeczno-gospodarcze, aktywność społeczną i polityczną, stosunek do wydarzeń politycznych, zestawiając przy tym takie dane dotyczące badanych, jak wiek, stan rodzinny, kwalifikacje, rodzaj wykonywanej pracy.

Stosując metodę matematycznego doboru losowego zwrócono się o wypowiedzi do prawie 2000 osób. W tym z Polski 100 Warszawa i okolice, 100 Śląsk, 100 Kielce, 100 Białystok, 100 Bydgoszcz, Gdańsk, Toruń łącznie, 100 Przemyśl, a także 100 Polonia w USA, 100 Polonia w Australii, 100 Polonia, w tym grupy śląskie, w Belgii, 100 grupy polonijne w Niemczech oraz Francji, Wielkiej Brytanii, Holandii, Szwecji, Szwajcarii, RPA, Ukrainy, Słowacji, Rosji i Litwy. Nie zwrócono bądź nie wypełniono 40% ankiet. Z Belgii i Niemiec otrzymano prawie 80% pełnych wypowiedzi, z USA 75%, z Australii 60%, z pozostałych 30–48%, z czego 15% należało odrzucić ze względu na niekonsekwencje w danych. Z terenu Polski najaktywniej, prawie w 95%, odpowiedzieli respondenci z Białegostoku i Gdańska, 85% danych uzyskano ze Śląska, 45% z Warszawy i okolic.

W badaniach oparto się ponadto na próbie udziałowej wybranej metodą doboru proporcjonalnego ($100 = 100\%$, 10% próba może być miarodajna do pewnych sądów ogólnych). W trakcie badań w Polsce badaną populację podzielono na 6 grup kontrolnych, co umożliwiło obiektywizację danych stanowiących nie tylko wykładnię subiektywnych opinii, lecz faktycznie ocenę istniejącej sytuacji społecznej.

Jakkolwiek kwestionariusz zalicza się do drugiej kategorii źródeł tworzonych, w niniejszych badaniach przywiązywano do tej techniki badawczej sporo uwagi. Zgodnie z przyjętą metodą historyczno-terenową w kwestionariuszu ważny był postulat badania wybranych procesów i całokształtu kulturowego w jak najszerszym kontekście, jednakże z przyczyn obiektywnych i w tym przypadku przy posługiwaniu się tą metodą nie można było uchwycić zjawisk w poszczególnych fazach rozwojowych (do których po zmodyfikowaniu dążyliśmy, np. stan do II wojny światowej, do końca lat 80 i po 1980r.). Przeglądając literaturę i opracowania polskie ukazujące się obecnie z ubolewaniem stwierdziłam, że część autorów cytuje nieaktualną już literaturę przedmiotu nie uwzględniając waloryzacji ideałów i zmiany ustroju.

W problemach stawianych w kwestionariuszu (pisemnie lub ustnie) chodziło mi o uchwycenie przeobrażeń mikrostruktury społecznej, modyfikacje funkcji społecznych, upadek, trwanie lub powstawanie nowych autorytetów.

Młodzież śląska z reguły chętnie akceptowała takie postacie, jak prof. dr R.J.R. Selten ceniąc go za uniwersalizm, walory moralne, o których nie tylko mówi i pisze, a które udowadnia w życiu rodzinnym. Otto von Habsburg był wzorem dla studentów niemieckich, którzy podkreślają jego skromność, bezpośredniość i kulturę, fakt, że potrafi wybaczać i nie żywi urazy o przeszłość, która w latach powojennych przyniosła jemu i rodzinie sporo stresów. Po spotkaniu z nim młodzież bawarska

wypowiedziała się pisemnie o roli przywódcy politycznego. Wśród grup śląskich w Belgii, Saksonii, Zagłębiu Ruhry, jak też wśród starszych osób na Górnym Śląsku dużą popularnością cieszy się osoba E. Gierka, o którym mówi się, że był i jest przyjacielem H. Schmidta. W. Brandta i F.J. Strausa. Na ogół znana jest jego książka „Smak życia”. Starsze pokolenie podkreśla jego szacunek dla matki i żony, dla pracy górnika, erudycję i znajomość języków obcych. Młodzi mówią o jego wysiłku, aby otworzyć Polsce okno na świat. Duży dystans czasowy i fiasco idei przywódców „Solidarności”, katastrofalny stan materialny i brak perspektyw dla młodzieży na Śląsku, nasilenie się w latach 1880–1995 emigracji ekonomicznej, uplasowały tę postać na piedestale. O W. Korfantom i J. Szafranku młodzież wie mało, a młodzież spoza Śląska prawie nic. Osoba J. Piłsudskiego oceniana jest różnie, na ogół najstarsze pokolenie na Śląsku lub ze Śląska wypowiada się przeciwko obecności jego pomnika, przy braku pomnika W. Korfanta: „on (Piłsudski) niczego dla nas nie zrobił, on nas sprzedał, zostawił” (opinie byłych powstańców śląskich). Sylwetki współczesnych polskich polityków czy działaczy niestety na ogół są oceniane negatywnie i bardzo krytycznie. Bardziej serdecznie odnoszą się rozmówcy do postaci historycznych. Współczesna historia, jak i inne epoki też ma swoje mity i legendy.

Zdaniem większości osób (35% młodych, 25% starszej generacji w Polsce, 75% młodzieży i 65% najstarszej generacji za granicami) gros konfliktów w Europie lub wewnątrz państw europejskich jest generowany od dołu, ich źródła tkwią w niezadowoleniu społeczeństwa, frustracji, w przesadnym eksponowaniu uczuć patriotycznych, aż do poglądów nacjonalistycznych. Innym źródłem, wyraźnie dostrzeganym tak przez młodzież, jak i dorosłych jest inspiracyjna i manipulacyjna rola przywódców. Zdaniem respondentów jest to potrzebne do zdobycia władzy (Polska, była NRD, Rosja), zrzucenia odpowiedzialności za błędy popełnione w transformacji ustrojowej na mniejszości narodowe bądź religijne (Słowacja, Jugosławia, Saksonia). Wynika z tego, że społeczeństwo nowych krajów łatwo daje sobą manipulować. Część respondentów widzi oddziaływanie na procesy polityczne tzw. wpływów z zewnątrz. Ich zdaniem wpływy te popierały w krajach komunistycznych ugrupowania opozycyjne, wspierając przy tym podświadomie również przejawy nieprawidłowych konsekwencji lub udając, że ich nie ma, nie chcąc ich dostrzec.

Wśród dyskusji nad wiekiem odpowiednim dla polityków przeważa teza, że ani młodzi, ani najstarsi, tylko osoby w wieku dojrzałym powinny pełnić funkcje kierownicze i polityczne. Argumentowano to następująco: młodzi się dorabiają, brak stabilizacji uniemożliwia zaangażowanie społeczne, mają więcej dynamizmu i odwagi niż starsi, ale mniej doświadczenia i nieraz siły charakteru, dają się „podprowadzić” (podawano przykłady z najnowszej historii Polski). Najlepszym wiekiem jest wiek dojrzały, choć grupy te powinny sięgać po rady najstarszego pokolenia, ale młodzieży nie wolno eliminować z życia społecznego i politycznego.

Sprawy polityczne „zazębiają” się z ekonomiczno-społecznymi, dlatego ogromną rolę odgrywa stosunek do prywatyzacji, jak też społeczne konsekwencje tego procesu. Kształtuje to pewne postawy polityczne i poglądy. Z poglądami politycznymi łączy się też ocena procesu prywatyzacji i

przechodzenia do wolnego rynku. Przemiany lat 80 przyniosły swobody polityczne, ale w kilku krajach zaowocowało to konfliktami między narodami, będącymi konsekwencją niedojrzałości politycznej oraz manipulowania nastrojami mas. Swoboda polityczna w państwach postkomunistycznych przekształciła się z uległości w niepohamowaną praktykę swobodnej wypowiedzi, możliwości organizowania różnych partii politycznych, instytucji społecznych, wolności religii, nieskrępowanego poruszania się w granicach kraju i podróżowania za jego granicami oraz prawo do swobód obywatelskich. Jednakże swoboda polityczna i pluralistyczny, liberalno-demokratyczny ustrój polityczny nie umożliwiły, nie zaakceptowały zmiany aparatów państwowych i uwikłały się w wewnętrzne konflikty. Nowe władze zapomniały o swym zapleczu, które je wylansowało, zapomniały kogo mają reprezentować i jaki styl życia i działania lansować oraz o tym, że nigdy formy i procesy polityczne nie dają się oddzielić od swego podłoża i pociągają w praktyce błędy decyzyjne. Sytuacja społeczno-gospodarcza niejednokrotnie pogorszyła się, o czym zbuntowana młodzież nie tylko mówi, ale i reaguje w sposób absolutnie demokratyczny, z niedemokratycznymi ripostami i reakcjami aparatu władzy.

Badana młodzież i starsza generacja często używa określenia: kryzys wartości moralnych, politycznych, brak kultury, brak koncepcji i realnych propozycji, nieumiejętność prognozowania.

W wypowiedziach pojawia się problem istnienia trudnego sąsiedztwa (Rosja, Ukraina – szczególnie podkreślają to Polacy tam zamieszkali). Starszych niepokoi sytuacja Białorusi. Również poczynania polityczno-militarne Francji nie akceptuje 56% młodzieży i 67% ogółu badanych dorosłych. Sprawy byłej Jugosławii są różnie interpretowane, jakkolwiek większość potwierdza tu nie tylko brak kultury politycznej, brak kultury w ogóle, ale zauważa ingerowanie zewnętrzne tak grup zza kontynentu europejskiego, jak przede wszystkim byłej emigracji, która ma pieniądze, daje na broń, bo chce wrócić, ale najpierw chce zniszczyć i powaśnić ludzi. Oceny Jugosławii dla Polaków i Polonii są łatwiejsze, bo jest to problem dla nich „obcy emocjonalnie”.

Z punktu widzenia cybernetyki społecznej można by w tym miejscu konkludować: jeśli na ludzi działają określone bodźce (i oczywiście ludzie ci dysponują odpowiednimi środkami energomaterialnymi) postępowanie tych ludzi zależy nie tylko od tych bodźców, ale również od odpowiednich norm społecznych ukształtowanych w społeczeństwie. Można zatem powiedzieć, że działania ludzi wywołane są współdziałaniami trzech czynników:

- warunków energomaterialnych,
- warunków energetycznych,
- bodźców i norm społecznych.

Trzeba podkreślić, że między normami społecznymi a bodźcami istnieje sprzężenie zwrotne, normy bowiem powstają pod wpływem działania określonych bodźców, ale i te same normy warunkują zachowania ludzi, a tym samym wystąpienia bodźców wywołanych przez to zachowanie. Normy społeczne należy w tym przypadku rozumieć jako wypadkową rejestrantów w korelatorze

(pamięci) układu oraz działania homeostatu (instytucjonalnego, grupowego o charakterze nieformalnym czy indywidualnego).

Zmiany działania społecznego mogą być wywołane (w sensie informacyjnym) albo zmianami bodźców działających na społeczeństwo, albo zmianami norm społecznych, ale długotrwale działanie zmienionych układów bodźców może spowodować zmiany norm społecznych (w związku z procesami rejestracji). W związku z tym możemy powiedzieć, że zmiany działań społecznych w określonej chwili mogą być wywołane albo zmianami bodźców w tej chwili, albo też oddziaływaniem zmienionych układów bodźców przez pewien czas poprzedzających daną chwilę¹⁷.

Na zasadzie cech mierzalnych i pośredniomierzalnych, można zreasumować dane i opinie że:

1. polityka jest abstraktem (tym uzasadnia większość abnegację wobec zjawisk politycznych),
2. dla większości indywidualne interesy lokalne są istotniejsze niż problemy polityki globalnej – dominuje tu zdecydowanie, że istotną sprawą nie jest świadomość polityczna czy społeczna, ale problem zagrożenia egzystencji, zmęczenie życiem lub frustracja, zniechęcenie, chęć przetrwania, zazdrość o brak sukcesów czy finansowego zabezpieczenia, dążenie do stabilizacji,
3. personalizizm – dla większości ważniejsza jest osoba przywódcy niż partia. „Partia nic nie znaczy, tworzy sieje i rozwiązuje, jak w kalejdoskopie, jest ich za dużo i są niekonkretne, przywódcy się kłócą, dzielą i osłabiają partie, a tym samym prestiż społeczny”.

---

¹⁷ J. Kossecki, Op. cit., s. 62–63

Politologia – rys historyczny – przemiany.

Przedmiot nauki o polityce (politologii)

Dyscypliny naukowe: „**politologia**” i „**nauka o polityce**” powstają przez integrację różnych nauk, badających aspekty obszernego pola badawczego, zwanych naukami politycznymi. W krajach anglosaskich zintegrowana nauka otrzymała nazwę politologii (**polityka** + **logia**, czyli nauka = **politologia**). W innych krajach używano nazwy: **nauka polityczna** (np. we Francji). W Polsce od początku lat 80-tych używa się terminu: **nauka o polityce**.

Nazwa **politologia** upowszechnia się w świecie. Specjaliści z zakresu nauki o polityce nazywają się sami **politologami**, a swe badania nazywają **politologicznymi**, a nie politycznymi. Można zatem używać nazwy **politologia** oraz wymiennie **nauka o polityce**.

Termin „**polityka**” pochodzi z języka starogreckiego, w którym „**polis**” to miasto-państwo, a „**politike**” – sztuka rządzenia państwem. Używał go Platon w dziele „**Politea**” (polskie tłumaczenie: „**Państwo**”) i Arystoteles w pracy „**Polityka**” (polskie tłumaczenie „**O państwie**”, „**O ustroju państwa**” lub „**O rządach w państwie**”).

Tradycja wywodzona od arystotelesowskiego pojmowania polityki jako połączenia działania (sztuki rządzenia, umiejętności kierowania) i władzy (państwem, instytucjami władczymi) decyduje o powstaniu jej definicji złożonych z tych dwu elementów.

W definicjach polityki centralnymi kategoriami są działania i ich cele – świadomy i celowościowy charakter działania, którego docelową wartością jest dla jednych „**dobro wspólne**”, dla innych „**realizacja interesów grup społecznych**”.

„**Dobro wspólne**” zakłada konieczność współdziałania i w wyniku poglądów solidarystycznych decyduje o więzi w działaniach kontynuujących politykę.

Kategoria interesów odrębnych, niż całość społeczeństwa, zakłada sama w sobie walkę o możliwości realizacji interesów grup społecznych: warstw, klas, społeczeństw.

Aktywistyczne (wiążące się z działaniami ludzi) przekonania o polityce musiały nasunąć pytania o motywy działań społecznych i decyzje ich wyboru.

Max Weber za istotne motywy dla polityki uznał walkę, rekrutację sojuszników i pozyskiwanie zaplecza zbiorowego.

Z jednej strony polityka została uznana jako środek przyśpieszenia i skierowania na właściwe tory procesu historycznego. Dlatego decyzja polityczna nie tylko wyprzedza, ale i określa treść i funkcje prawa, zaś partia cechująca się największym stopniem uświadomienia klasowego jest naczelnym i nieomylnym podmiotem decyzji. Ta marksistowsko-leninowska konsekwencja stawia politykę w pojęciach „realnego socjalizmu” na naczelnym miejscu życia społecznego (co przejawia się zarówno w nauce o hegemoniczności polityki, jak i w nazewnictwie centralnych ośrodków decyzji, takich jak „**Biuro Polityczne**”, „**Doradczy Komitet Polityczny Układu Warszawskiego**” itp.). Z drugiej

strony wyciągano konsekwencje „narodowo-socjalistyczne”, według których polityka podejmowana z motywów skrajnie nacjonalistycznych usprawiedliwia wojnę jako „**politykę realizowaną niepokojowymi środkami**”, a decyzje państwa wymagają bezwzględnego posłuszeństwa – od nich zależy określenie „**wroga**” i „**sojusznika**” oraz treść norm. Wyodrębniając się w opozycji wobec wroga wewnętrznego, obcego etnicznie, hitleryzm doprowadził do wojny z wrogiem zewnętrznym o „**przestrzeń życiową**” dla narodu niemieckiego. Motyw walki ras – tak jak w przypadku komunizmu „**walki klas**” – usprawiedliwiał decyzje władzy faszystowskiej.

Odmienne konsekwencje wyciągane są w koncepcjach „**państwa dobrobytu**”, gdzie wymiana ekipy u steru władzy stosownie do zasad konstytucyjnych politykę zamienia w „**grę**”, której wyniki mierzy się w „wypłatach”, jakie uzyskuje się w formie miejsc w parlamencie lub samorządzie, foteli ministerialnych, stanowisk w administracji centralnej czy lokalnej. Wyborcy oferuje się wartości, z których najbardziej pożądana to „**sukces**”. Można go osiągnąć poprzez politykę, chociaż w tej sferze wtajemniczenia jest on w zasadzie zarezerwowany dla polityków zawodowo skoncentrowanych na zagadnieniach władzy. Skłonność do „**upolitycznienia**” norm prawnych i stosowania się do nich jak do nadrzędnych wartości ma „**państwo prawa**”.

Weber uznał wartości za pobudkę do działań politycznych. Wybór tych wartości pozostaje poza racjonalną argumentacją. Przed tym irracjonalnym, demonicznym wyborem polityki nauka może przestrzec uświadamiając politykom skutki ich działań i rozbudzając poczucie odpowiedzialności. Ta „**etyka odpowiedzialności**” miała powstrzymać w intencjach Weбера rewolucjonistów ukazując im, że ideały nie usprawiedliwiają ani środków, ani celów.

Jak wynika z powyższego przeglądu, polityka wiąże się ze sprawowaniem władzy publicznej, podejmowaniem decyzji władczych kształtujących normy obejmujące wielkie grupy społeczne.

O władzy można mówić w znaczeniu **przedmiotowym**. W tym znaczeniu władzę się „ma”, jest się jej „posiadaczem”. Władzę można rozumieć jako stosunek między ludzkimi podmiotami, z których jeden może decydować o postępowaniu drugiego. W tej postaci **racjonalnej** chodzi o stosunek podległości, kiedy „władca” ma uprawnienia regulowania zachowania „poddanego”, ten drugi zaś poddaje się nakazom władzy, chociaż często swą postawą wpływa na sposoby działania i treść nakazów władzy.

Władza występuje też w sensie **podmiotowym**, kiedy mówimy np.: „władze postanowiły”, „pan władza (o policjancie) ma rację” itp. Władzą jest tu ten, kto ma uprawnienia, może skutecznie wydawać polecenia, nakazy i zakazy innym.

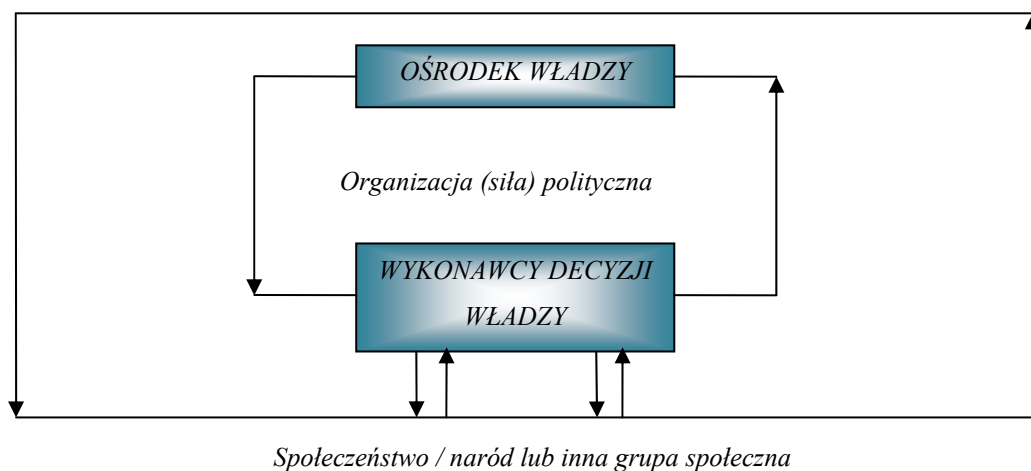
Można wreszcie rozumieć władzę jako **proces decyzyjny**. Władza nie realizuje się w jednorazowym akcie, lecz jest złożonym procesem decyzyjnym, w którym jako strony występują liczne, często zbiorowe podmioty, z których jedne dają informacje o przedmiocie decyzji i konieczności zmian sytuacji, drugie dokonują aktu wyboru wariantów decyzyjnych, inne kontrolują prawomocność tego wyboru, jeszcze inne decyzje wykonują. W tym wypadku władzy politycznej chodzi o decyzje dotyczące walki grup społecznych. Zatem władza polityczna w odróżnieniu od

innych rodzajów władzy (np. władzy rodzicielskiej, władzy akademickiej itp.) obejmuje stosunki społeczne wielkiej skali, całe wspólnoty i w tym sensie jest publiczna. Podstawowym rodzajem władzy politycznej jest władza państwowa. Poza państwem władza polityczna może być realizowana w innych organizacjach, np. samorządu terytorialnego (władza lokalna np. dotyczy organizacji na lokalnym terytorialnie szczeblu).

Władza polityczna (publiczna) realizuje wiele funkcji.

Realizuje *funkcję dystrybucyjną* przez rozdział i regulowanie dostępu do dóbr nie tylko materialnych, lecz także wartości związanych z potrzebą bezpieczeństwa, socjalizacji, korzystania z informacji itp. Manipulowanie dobrami i wartościami jest powszechnie stosowanym sposobem sprawowania władzy, a również zapewnienia sobie dostępu do władzy. Dysponent dóbr ma bowiem możliwości sięgania po władzę, a uzyskując ją uzyskuje jeszcze szersze możliwości wpływu na ludzi poprzez tę funkcję.

Władza realizuje *funkcję stratyfikacyjną*, tzn. przyczynia się do podziału społeczeństwa i grup społecznych w różny sposób partycypujących we władzy. W warunkach rozbudowanych struktur władzy na różnych etapach i „piętrach” podejmowania decyzji władczych są zależne od siebie grupy społeczne i ich reprezentacje. Poszczególne grupy społeczeństwa powołują reprezentacje w formie partii działających w polityce jako siły polityczne. Przedstawiciele – z reguły przywódcy – tych sił reprezentują je z kolei we władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędowniczej. Istnienie reprezentacji wprowadza do grupy pewien porządek, zasady regulujące zachowanie, nadrzędność i podrzędność ciał reprezentacyjnych, w których partycypować mogą wszystkie części składowe społeczeństwa. Oczywiście stosunek władzy zachodzi wewnątrz tych organizacji i instytucji, jak i w stosunkach między nimi (rys.2).

Rys. 2. Schemat układu i oddziaływań władzy politycznej.

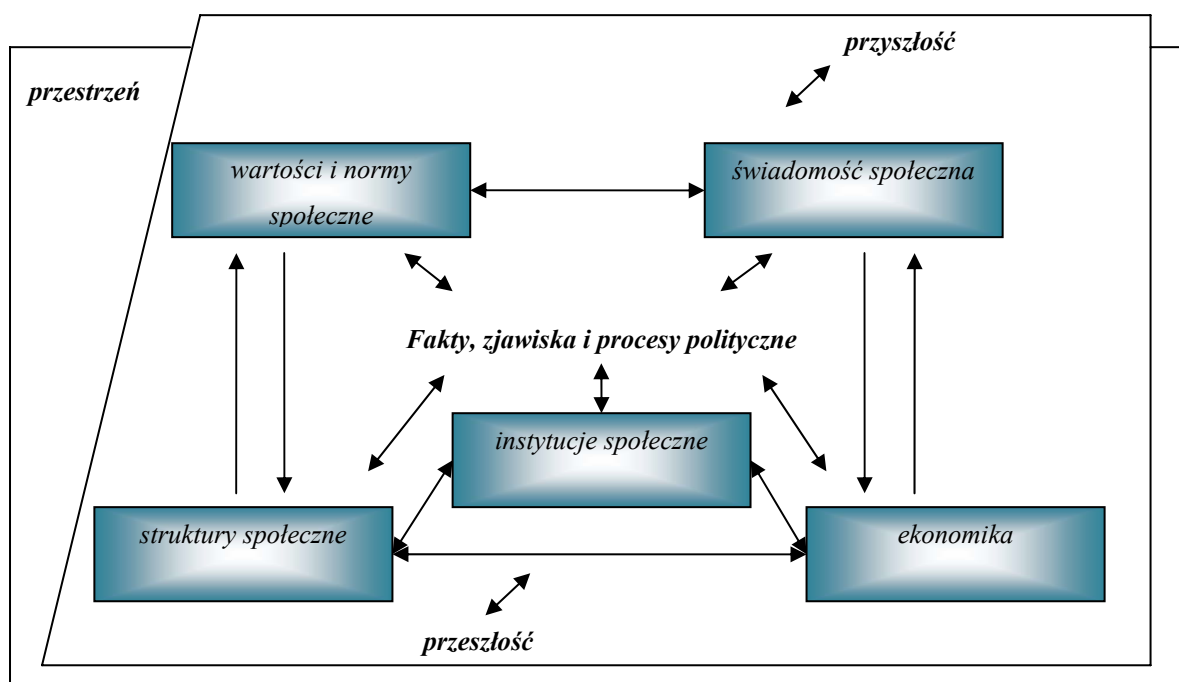
Tę sferę życia społecznego, w której występują działania reprezentacyjnych sił, walczących ze sobą lub współdziałających dla wykorzystania władzy publicznej (przede wszystkim państwowej) do

osiągania wartości i dóbr cennych dla wielkich grup społecznych – *mamy prawo nazwać polityką* albo sferą życia politycznego społeczeństwa.

Można go wydzielić od innych sfer życia społecznego, jakimi są ekonomika (życie gospodarcze), struktury społeczne, struktura organizacyjno-instytucjonalna społeczeństwa, wartości i normy społeczne, świadomość społeczna.

Pole polityki związane jest z elementami życia społecznego więzami zwrotnej zależności. Związki te ukazuje rys.3.

Rys. 3. Pole polityki.

Podstawowy element stanowi tu ekonomika jako sfera, w której krystalizują się interesy grup społecznych, a poziom ich artykulacji wpływa na żądania zmian politycznych. W ten sposób potrzeby gospodarcze znajdują odzwierciedlenie w sferze polityki, a również w sferze świadomości społecznej. Wpływają też na społeczne kryteria wartościowania. Polityka wywiera wpływ na stan ekonomiki, struktury społeczne, świadomość, normy i wartości społeczne, na bieg procesów dziejowych. Jest to wpływ zwrotny, bowiem te elementy wpływają na politykę.

Polityka jest produktem istniejących struktur społecznych. Istnienie takich czy innych grup społecznych i stosunki między nimi decydują o polityce.

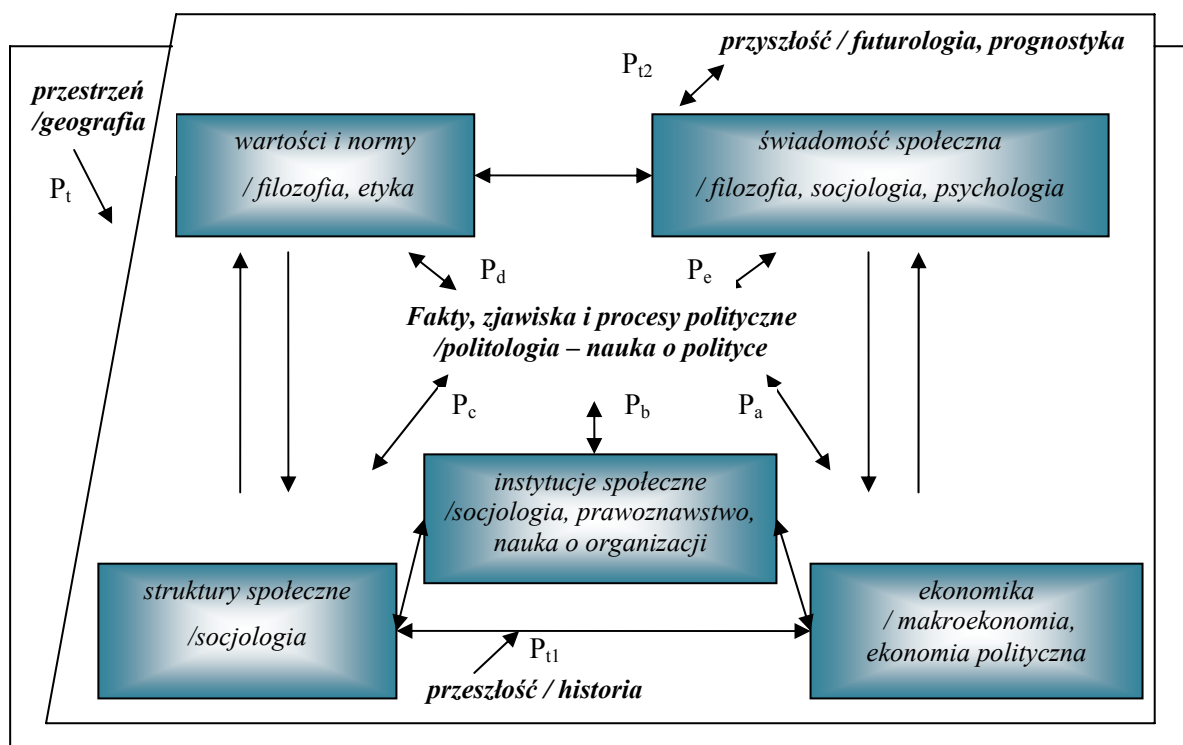
W wymiarze przestrzennym procesy polityczne toczą się w pewnych geograficznych granicach. W wymiarze czasowym natomiast polityka ograniczona jest przez historyczną przeszłość i realizującą się przyszłość.

Geneza politologii (nauki o polityce).

Korzystając z wyżej podanego schematu pola polityki zobrazować można przedmioty różnych nauk społecznych i humanistycznych wkraczających swym zakresem w pole badawcze politologii (nauki o polityce).

Do tych nauk należą:

- ekonomia, a zwłaszcza makroekonomia, mając za przedmiot kwestie produkcji, podziału i wymiany dóbr materialnych,
- socjologia badająca życie zbiorowe ludzi, jego formy i struktury,
- nauka o organizacji,
- nauka o przeszłości – historia,
- prawoznawstwo, które zajmuje się państwem i prawem,
- etyka będąca nauką o wartościach i normach, ocenach i wzorach postępowania,
- inne działy filozofii,
- psychologia społeczna badająca procesy psychiczne zbiorowości,
- futurologia i prognostyka,
- geografia.

Rys. 4. Pole polityki – polem badawczym nauk politycznych.

Wszystkie te nauki (rys. 4) wkraczając w pole polityki wyodrębniają swoje działy, które można by nazwać naukami politycznymi. Zaliczyć mamy prawo do nich zarówno ekonomie

polityczną, socjologię polityki, jak i historię polityczną, geografę polityczną, psychologię polityki, naukę o państwie i prawie (konstytucyjnym).

Ze względu na ich istnienie negowano nie tylko potrzebę, ale i możliwość wykreowania w przyszłości jednej dyscypliny (nauki politycznej, politologii czy nauki o polityce).

Zagadnienia polityki, jak i dydaktyka, były rozwijane niegdyś w ramach filozofii moralnej z jej trójpodziałem na etykę, ekonomikę i politykę w ujęciu arystotelesowskim. Dopiero w czasach Oświecenia – w Polsce, jak i w innych krajach – problematyka polityczna znalazła się jako „**polityczne prawo natury**” w ramach racjonalistycznie pojętego prawa uprawianego we wspólnocie z ekonomią. W końcu XVIII w. zaczął się wyodrębniać obszar nauk związanych z tzw. **kameralistyką**, czyli nauką o administracji i finansach państwa, zwany „**naukami państwowymi**”.

W drugiej połowie XIX w. zaznaczyły się wpływy pozytywizmu powodując pojmowanie nauki jako dyscyplin szczegółowych o faktach, traktowanych empirycznie. W związku z tym ujmowano politykę w wyodrębnionych dyscyplinach, zwłaszcza historii, prawoznawstwa, socjologii, nauki o administracji, ekonomii. Nauki te badały różne aspekty pola polityki i żadna z dyscyplin nie obejmowała całości tego pola.

W Polsce pierwsza „**szkoła nauk politycznych**” powstała w Krakowie w 1911r., druga w Warszawie w 1918r.

Pluralistyczny sposób uprawiania badań nad polityką przez rozproszone nauki polityczne trwał w Polsce przez cały okres międzywojenny. W 1929r. powołano w Warszawie Centralny Komitet Polskich Instytucji Nauk Politycznych, który miał koordynować badania i praktykę dydaktyczną wyższych szkół nauk politycznych (istniejących w Krakowie, Lwowie, Wilnie, Poznaniu) oraz przekształcono warszawską uczelnię w Akademię Nauk Politycznych.

Wojna i okupacja uniemożliwiły normalne funkcjonowanie polskich instytucji naukowych, lecz tajne nauczanie objęło w tajnym Uniwersytecie Jagiellońskim również Konspiracyjną Międzynarodową Szkołę Nauk Politycznych.

W 1945r. reaktywowała się Akademia Nauk Politycznych w Warszawie (w 1950r. przekształcono ją w Szkołę Główną Służby Zagranicznej). W Krakowie na bazie dawnej Szkoły Nauk Politycznych powstała w 1947r. Szkoła Nauk Społecznych. Już wówczas drogi rozwoju badań i dydaktyki w krajach na wschód od „**żelaznej kurtyny**” i na zachód od niej zaczęły się rozchodzić. Najlepszym tego dowodem był rok 1948, kiedy w krajach „**demokracji ludowej**” – satelickich wobec ZSRR – obok partyjnych szkół marksizmu-leninizmu zaczęto wprowadzać na wzór sowieckich przedmiotów w szkolnictwie „**naukowy komunizm**” – „**naukowy socjalizm**”. W Polsce od 1947r. do 1950r. wykładano w szkołach wyższych „**naukę o Polsce i świecie współczesnym**”. W tym samym roku (1948) konferencja naukowa zorganizowana w Paryżu pod egidą UNESCO ustaliła nazwę „**nauka polityczna**” (w liczbie pojedynczej) i jej zakres.

W zakresie tym mieściły się problemy:

- teorii polityki,

- instytucji politycznych,
- partii, grup nacisku i opinii politycznych,
- stosunków międzynarodowych.

W postanowieniach tych niemały wpływ miał rozwój amerykańskiej „*political science*” („nauki politycznej”). Silnie akcentowane potrzeby aparatu państwowego na szczeblu federalnym i stanowym, służby dyplomatycznej, organizacji i instytucji społecznych, instytutów badawczo-naukowych spowodowały powstanie studiów i wydziałów nauki o polityce w uczelniach amerykańskich. Wszyscy studenci przechodzą kurs nauki o polityce.

Pod wpływem amerykańskiej nauki o polityce przedmiot ten wprowadzono do szkolnictwa wyższego w Federalnej Republice Niemiec. W 1949r. powstała Deutsche Hochschule für Politik. Następnie powstała Hochschule für Verwaltungswissenschaft w Seeyer i Hochschule für Wissenschaften w Monachium i Berlinie.

Również w Wielkiej Brytanii, gdzie już w 1895r. powstała London School of Economics and Political Sciences, rozwinęły się studia „nauki politycznej”.

Wysoką rangę uzyskał przedmiot „nauki o polityce” w państwach skandynawskich. W Norwegi obok tego przedmiotu powstały samodzielne instytuty naukowo-badawcze. W Szwecji kierunek studiów „nauka o państwie” prowadzą uniwersytety. We Francji ogromną rolę w upowszechnianiu nauki o polityce odgrywają instytuty nauk politycznych prowadzące trzyletnie studia.

Na początku lat 50-tych w naukach społecznych nastąpił znamieny przełom – zaczęto odchodzić od wąskiego empiryzmu, a doceniać rolę teorii ogólnych. Tendencja ta sprzyjała integracji dyscyplin.

W Polsce sytuacja była jednak bardziej skomplikowana przez wgląd na administracyjno-partyjne kierowanie nauką. Z jednej strony, w 1950r. Polska przystąpiła do Międzynarodowego Towarzystwa Nauk Politycznych (IPSA), z drugiej zaś strony, w 1951r. rozwiązano Akademię Nauk Politycznych i krakowską Wyższą Szkołę Nauk Społecznych i wprowadzono do szkół wyższych dwusemestralny kurs „marksizmu-leninizmu”. Przedmiot ten egzystował do 1955r.

W 1957r. powstało Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych. W roku akad. 1963/64 wprowadzono do szkolnictwa wyższego „podstawy nauk politycznych”, najpierw eksperymentalnie w 13 uczelniach, a następnie w 1970/71 rozszerzono na wszystkie. W 1972r. powstał Komitet nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk, który organizował i koordynował badania politologiczne.

W dyskusji na temat integracji nauk politycznych zarysowały się dwie orientacje: ***prawnicza*** i ***socjologiczna***. ***Prawnicza*** na „wiodącą” naukę typowała teorię państwa (ogólną naukę o państwie), ***socjologiczna*** – socjologię stosunków politycznych. Ogół politologów odchodził jednak od pojmowania polityki jako działalności państwa. Równocześnie wskazywano, że socjologia jest dyscypliną szczegółową, której brak ogólno-teoretycznego i całościowego spojrzenia. Pojawiało się zdanie, że integracja nauk politycznych jest sprawą kadr politologicznych.

istotnie, zespół pracowników naukowo-dydaktycznych dochodził powoli przez system konferencji, sympozjów i prac zespołowych do jednolitej aparatury pojęciowo-terminologicznej i ustaleń metodologicznych. W 1980r. – w wyniku zmian politycznych nastąpiło zbliżenie do nauki światowej – postanowiono o nazewnictwie: „nauka o polityce” (w liczbie pojedynczej). Po pewnym czasie egzystowania nauki o polityce powstał następny dylemat: „nauka o polityce” czy już „politologia”?

Tradycje badań politologicznych.

Do pierwszych z tych myślicieli świata antycznego, którzy ujmowali swe obserwacje w koncepcje i zalecenia dla polityków, należał Konfucjusz (*Kung-fu-cy*), żyjący w Chinach w latach 551-479 p.n.e. autor (częściowo) słynnego „Pięcioksięgu” (*Wu-cing*), w którym przedstawił kanon moralno-politycznego ładu, postulując program przywrócenia tradycyjnych zależności społeczno-politycznych (*wu-lun*). Ład polityczny miał polegać na zależności podwładnego od panującego, na hegemonii zasad (*žen*), według których sprawiedliwość (*i*) oraz rytuał (*li*) tworzą podstawy patriarchalnej hierarchii, na przestrzeganiu szczegółowych zaleceń sprawowania władzy przy pomocy wyspecjalizowanej kasty urzędników.

Do najwybitniejszych myślicieli antycznej Grecji należeli: Platon (429-348 p.n.e.) i Arystoteles (398-322 p.n.e.). Platon reprezentował w swych dziełach (*„Rzeczpospolita”* i *„Prawa”*) tendencje arystokratyczne i elitarne, antyrepublikańskie i antydemokratyczne. Obserwując brutalne walki o władzę doszedł do przekonania, że ewolucja państwa zmierza w złym kierunku, że formy rządów ulegają degeneracji. Przeciwdziałać temu można przez rządy filozofów. Zespolenie polityki z filozofią może się dokonać według Platona przez naukę, wychowanie, bądź z zastosowaniem siły.

Zasadą funkcjonowania państwa nie jest jednak mądrość i nauka, lecz **odwaga** w przypadku **timokracji** (czyli rządów wojowników), **chciwość** w **oligarchii** (rządów bogaczy), **anarchia** w **demokracji** (jako rządów ludu) i **zbrodnia** w przypadku **tyranii** (w której dominuje egoizm samowładnego tyrana). Władza jest celem przywódców. Tak więc państwo, które powstało wskutek ludzkich potrzeb, dąży od zasady najlepszej ku najgorszej. Zatrzymać ten proces można przez surową reglamentację życia obywateli, wychowanie, religię, zamknięcie się polityki na zewnętrzne wpływy, system władzy nie stroniący od donosicielstwa. Przez swe koncepcje stał się Platon prekursorem izolacjonizmu i społeczeństwa zamkniętego, **merytokracji** (poglądu sugerującego rządy specjalistów). Cechował go pesymizm, przewidywał ewolucję państwa od „**złotego**” wieku po „**żelazny**”.

Arystoteles reprezentował zupełnie inną formację umysłową niż Platon. W *„Polityce”* prezentuje swoistą metodologię, w której analiza poprzedza wnioskowanie. Państwo jako organizacja suwerenna, powstała w sposób naturalny, istniejąca dla zapewnienia ludziom dobrego życia, nie zmierza do jakiegoś idealnego modelu. Kształt ustroju zależy od wielu czynników: od siły i efektu walk społecznych, od stanu gospodarki, od charakteru narodu i położenia geograficznego, wielkości terytorium itp. Dobry ustój w jednych warunkach, może okazać się zły – w innych. Na ogół dobrymi

formami państwa są: monarchia, arystokracja i politea, opierające się o kryterium rządów realizowanych w interesie ogółu, złymi zaś – tyrania, oligarchia i demokracja, gdyż są to rządy realizowane w interesie rządzących. Zasadniczym podziałem form państwa jednak status majątkowy, według którego ustroje dzielą się oligarchię jako rządy bogaczy i demokrację jako rządy biednych. Trzecią drogą byłaby politea, w której dominuje stan średni, rządzony metodami demokratycznymi z zachowaniem ideałów wolności i porządku hierarchicznego. Jako zwolennik polityki „*złotego środka*” Arystoteles dostrzegł w politei szansę dla kompromisów społecznych i względnej stabilizacji polityki.

Jeszcze inną postawę wobec polityki prezentował Epikur (341-269r.p.n.e). Propagował on tolerancję i uznanie dla państwa oraz konwencji politycznych, które są pożyteczne i zapewniają bezpieczeństwo, minimum moralności, ochronę jednostki. Prawdziwy mędrzec nie pasjonuje się polityką, nie włącza się do służby obywatelskiej – to wszystko bowiem odwołuje go od praktykowania cnoty. Epikurejczyk powinien zatem pomagać władzy, gdy zagrożone są wartości podstawowe, lecz odwracać się od intryg politycznych, od władzy, gdy jest stabilna i jako tako funkcjonuje. Epikurejski sposób życia był potem niejednokrotnie modny (w antycznym Rzymie).

Bliscy epikureizmowi byli stoicy (Zenon z Kiton, Chryzyp z Cylicji, Polibiusz, Cicero, Seneka, Marek Aureliusz), lecz cnotą dla nich był rozum, a źródłem anatomicznego stosunku do polityki był nie egoizm, lecz wolność i zgodne współzycie z prawami natury. Ludzie jak wieczni stoicy są z natury jednostkami społecznymi. Prawo państwa powinno być zgodne z najwyższym prawem rozumu.

Warto zauważyć że wielkie teorie powstają we wczesnym średniowieczu, w okresie Odrodzenia i Oświecenia, w połowie XIX i początku XX w. Epokę wielkich twórców uniwersalnych teorii politycznych kończy w zasadzie T. Parsons (1902-1979). Instytucjonalizacja nauki i sposoby finansowania skłaniają do prac zespołowych. Podejmuje się badania nakierowane na pewne fragmenty pola polityki. Zapoczątkował je Alex Tocqueville badaniami nad instytucjami demokracji w Ameryce Północnej a kontynuował Robert Michels w badaniach nad partiami politycznymi.

Metodologiczne stanowiska w badaniach politologicznych.

Spółeczna rzeczywistość, w której znajduje się pracownik naukowy wpływa na rezultat badań. Polityczne zaangażowanie powoduje skutek wypaczający wyniki badań. Na wyniki badań politologicznych ma wpływ także światopogląd, osobowość i umiejętności badacza .

Dobrym przykładem dla uzasadnienia wpływu i czasów jej funkcjonowania na obserwację świata jest życie i dzieło Giambattisty Vico. Żył on w Neapolu latach 1668-1744, kiedy miasto przechodziło z rąk hiszpańskich Habsburgów pod panowanie Austrii, aby wreszcie stać się samodzielnym królestwem pod berłem Karola Burbona. G. Vico chorobliwy i wrażliwy popierał swymi traktatami każdą z następujących po sobie form państwa. Według Vico ludzkość powtarza w swym rozwoju ten sam stały cykl przechodząc przez trzy kolejne stadia: epokę bogów, bohaterów i

ludzi, aby doświadczając upadku znów przejść ten sam cykl. W odpowiednim czasie spełniała swą rolę „*monarchia rodzinna*” pod rządami patriarchy rodu. Spełnił swoją rolę arystokratyczny feudalizm. Koniecznością jest także pojawienie się w dziejach demokracji, w której rządy spoczywają w rękach większości. Koniecznością jest wreszcie pojawienie się monarchii, w której władza należy znów do jednostki. W ten sposób cykl obiegu historycznego przebiega od stanu braku wolności, przez pełne jej zastosowanie, do mądrej władzy monarchy. Tą ostatnią darzy Vico sympatią twierdząc, że współczesne mu państwa dążą do formy monarchii cywilizowanej. Przewidział że, Polska, Anglia, Szwecja i Dania (jakikolwiek monarchie, rządzą się jednak systemem arystokratycznym) osiągają stan doskonałości. Powtórzą w ten sposób cykl, który narody już niejednokrotnie przeżyły. Przewidywania jego, przynajmniej co do Polski, nie sprawdziły się, jednakże przekonanie, że „*wszystko już było*” i że „*ludzkość odtwarza swą przeszłość w cykliczny sposób*” stanowi do dzisiaj niejednokrotnie punkt oparcia rozważań politologicznych.

Dialektyczna metoda Hegla, przekonanie, że społeczny świat rozwija się poprzez sprzeczności przewyżczone drogą rewolucji, pierwszy kryzys XIX w. Kapitalizm, wpłynął na przekonanie Karola Marksa, że rozwój społeczny przebiega po „*spiral*”. Społeczeństwo rozwija się prąc ku postępowi nie w linii prostej, lecz w licznych zakrętach, gdyż postęp to wypadkowa dążeń różnych sił społecznych. Dążąc do zmian często ilościowych, przyczyniają się one do zmian jakościowych. „*Spirala*” rozwoju u Marksa wyrastając ze wspólnoty bezklasowej (pierwotnej) dąży do wspólnoty komunistycznej, również bezklasowej. Wielu badaczy neguje w swych badaniach jakiegokolwiek prawidłowości rozwoju społecznego uznając przemożną rolę przypadku wpływającego na bieg procesów politycznych. Taką cechą odznaczają się pisma Epikura, Hobbesa i Machiavelliego. W „*fatum*” całkowicie nieodgadnione przez ludzi wierzyli Zenon z Kition, założyciel szkoły stoików, a także Baruch Spinoza. O niezmienności bytu i bezskuteczności poszukiwań znamion rozwoju nauczał Zenon z Elei (ok. 490-430 r.)

Źródła wiedzy politycznej.

Poznając obiektywną rzeczywistość w procesie badania źródeł angażujemy naszą wiedzę poza źródłową.

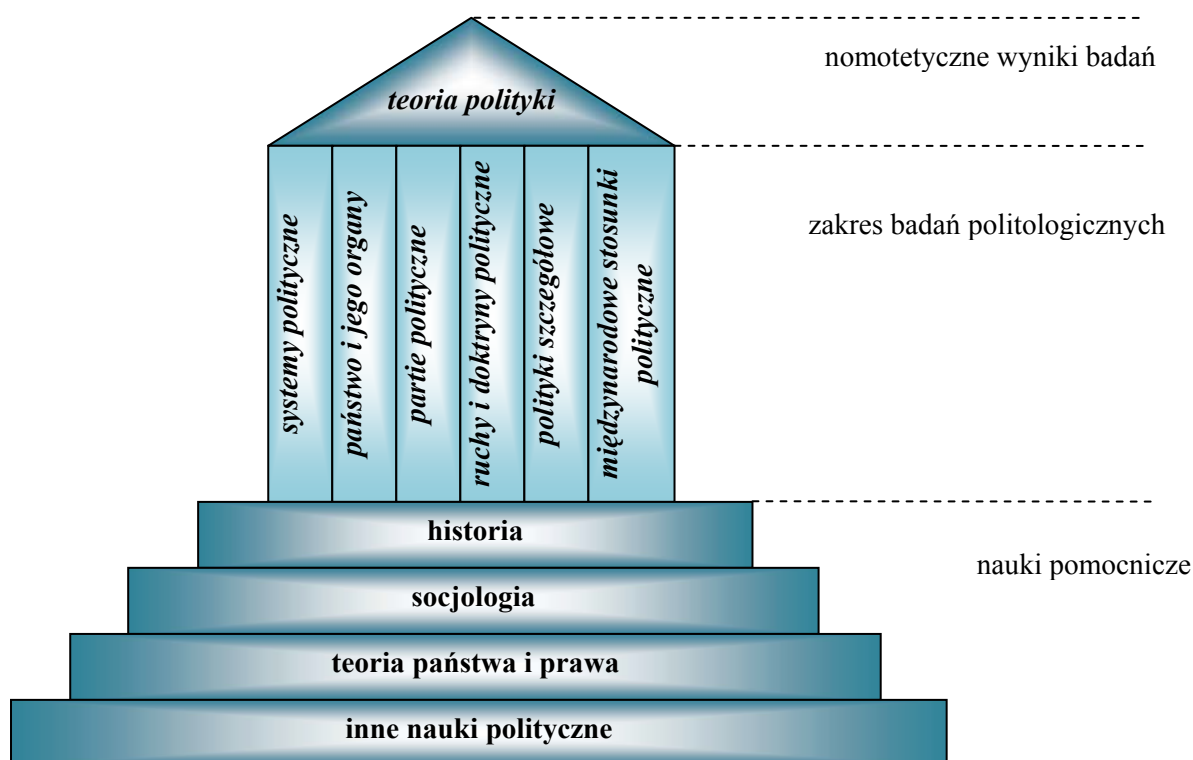

Rys. 5. Sposób powstania naukowego opisu rzeczywistości politycznej.

Politycznej wiedzy źródłowej może dostarczać informacja o polityce, o faktach, zjawiskach i procesach politycznych wraz z ich ogólnym kontekstem, tzn. z tym wszystkim, co te informacje przekazuje (w teorii informacji – wraz z kanałem informacyjnym).

Metody badań politologicznych.

Politologia korzysta z nauk politycznych, które są jej naukami pomocniczymi, tzn. uwzględnia ich wyniki merytoryczne w swych badaniach i korzysta z metod, dzięki którym te wyniki osiągnięto. Zmienność i wielorakość polityki skłania do wykorzystania rozmaitych metod pozwalających na wielostronność spojrzenia naukowego (rys. 6)

Metoda to system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej i teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego świadomie się zmierza. Metoda badawcza obejmuje całość ogólnych założeń, aby osiągnąć zamierzony cel naukowy. Metodologia nauki to przede wszystkim nauka o metodach działalności naukowej i stosowanych procedurach badawczych, o strukturze systemów naukowych, o teoriach i pojęciach. Technika badawcza zaś to określona procedura związana ze stosowaniem metody.

Metody badawcze politologii mogą być klasyfikowane rozmaicie w zależności od rodzaju źródeł, czasu badań i przebiegu procesów politycznych. Najczęściej stosuje się w politologii:

Analizę systemową – za jej prekursora uchodzi Dawid Easton, lecz w zasadzie teorię systemów otwartych włącznie z aparaturą pojęciową wypracował w 1951r. Talcott Parsons, Easton zaś zastosował tę metodę do systemów politycznych. Analiza systemowa musi uwzględniać 9 cech charakterystycznych dla systemów otwartych:

- *pobieranie energii przez system z otoczenia zewnętrznego* - ponieważ żadna struktura społeczna nie jest samowystarczalna. System polityczny czerpie energię z otoczenia zewnętrznego, jakim jest system społeczny.
- *przejścia* - systemy otwarte przekształcają pobieraną energię.
- *wyjścia* - systemy otwarte eksportują do otoczenia charakterystyczny dla siebie produkt. W przypadku systemu politycznego są to decyzje władcze, zachowania i poglądy (idee) polityczne.
- *systemy jako cykl zdarzeń* - produkt eksportowany do środowiska umożliwia dostęp do źródeł energii niezbędnej do powtórzenia cyklu działań. Strukturę systemu tworzą zdarzenia, nie rzeczy, zakładamy dynamiczny charakter pojęcia struktury.
- *negatywna entropia* - warunkiem przetrwania systemów jest działanie w kierunku zatrzymania procesu entropii, czyli degradacji energii i rozproszenia struktury.
- *wejścia informacyjne* - ujemne sprzężenie zwrotne i proces kodowania. Wejścia do otwartych systemów to nie tylko materiały energetyczne. Mają one również charakter informacyjny i dostarczają sygnałów o środowisku, własnym funkcjonowaniu, skutkach działań, żądaniach zmian czy poparcia. Najstarszym rodzajem wejścia informacyjnego jest negatywne sprzężenie zwrotne. Pozwala ono systemowi poprawić odchylenia od założonego kursu. Aby informacja była użyteczna, musi być kodowana tj. przystosowana do kodu, języka, kategorii obowiązujących w systemie.
- *stan ustalony i homeostaza dynamiczna* - stan utrwalaony nie oznacza bezruchu. Trwa tu bowiem ciągły przepływ energii i eksport produktów systemu lecz stany zagrożenia powodują wyzwolenie sił dążących do równowagi rozwoju i ekspansji.
- *zróżnicowanie* - systemy otwarte zmierzają do zróżnicowania, charakteryzują się wysoką specjalizacją i wielkością funkcji.
- *ekwifinalność* - system może osiągnąć ten sam stan finalny przy różnych warunkach wstępnych i różnymi sposobami.

W zależności od przedmiotu badań możemy wyróżnić analizę:

- *makrosystemową* – gdy dotyczy systemu politycznego jako całości,

- *systemową średniego rzędu* – gdy dotyczy pewnego podsystemu np. system partyjny w odniesieniu do systemu politycznego,
- *mikrosystemową* – gdy dotyczy elementu systemu np. konkretnej organizacji, relacji, decyzji politycznej.

Funkcja heurystyczna – (metodol.) konstrukcja myślowa nie mająca odpowiedników w rzeczywistości, wprowadzona do rozważań naukowych ze względu na walory (heurystyczne) lub dydaktyczne.

heurystyka (grec.) (680) metod. umiejętność wykrywania nowych faktów i związków naukowych między faktami, prowadząca do poznania.

heurystyczne metody – (518)) (grec.) sposób nauczania polegający na naprowadzeniu ucznia na drogę samodzielnego znalezienia odpowiedzi na postawione pytania.

Metoda decyzyjna - metoda ta zdobyła popularność od końca lat 70 forsowana przez politologów amerykańskich i niemieckich. Charakterystyczne dla niej jest operowanie pojęciami:

- *ośrodka decyzyjnego* – traktowanego jako podmiot działania politycznego,
- *procesu decyzyjnego* – traktowanego jako zespół czynników przyczynowo-skutkowych, ujmowanych czasowo w etapach organizowanych przez ośrodek decyzyjny,
- *decyzja polityczna* – akt wyboru działania politycznego,
- *implementacja polityczna* – czyli proces realizacji decyzji za pomocą odpowiednich metod i środków.

Zaletą tej metody jest ujęcie procesów politycznych w ich dynamice, możliwość w miarę dokładnego odtworzenia podjętej w przeszłości decyzji. Wadą zaś jest fakt, że wiele czynników procesu decyzyjnego, zwłaszcza subiektywnych, może zostać nie objętych badaniem.

Metoda komparystyczna, czyli porównawcza – jest szeroko znana w nauce. W politologii można porównać istniejące w życiu politycznym obiekty. Mogą nimi być instytucje, systemy, układy polityczne, których cechy przez porównanie chcemy poznać. Materiał zebrany w procesie naukowych porównań służy różnym celom, dostarcza możliwości badań, sprzyja optymalizacji decyzji, odgrywa ważną rolę w formowaniu świadomości politycznej jednostek i grup społecznych. Dane porównawcze naprowadzają decydentów na właściwe rozwiązanie w czasie podejmowania decyzji politycznej. Z ogromną siłą docierają do odbiorcy przez obiektywną treść, stąd mogą mieć wpływ na przekonania polityczne obywateli.

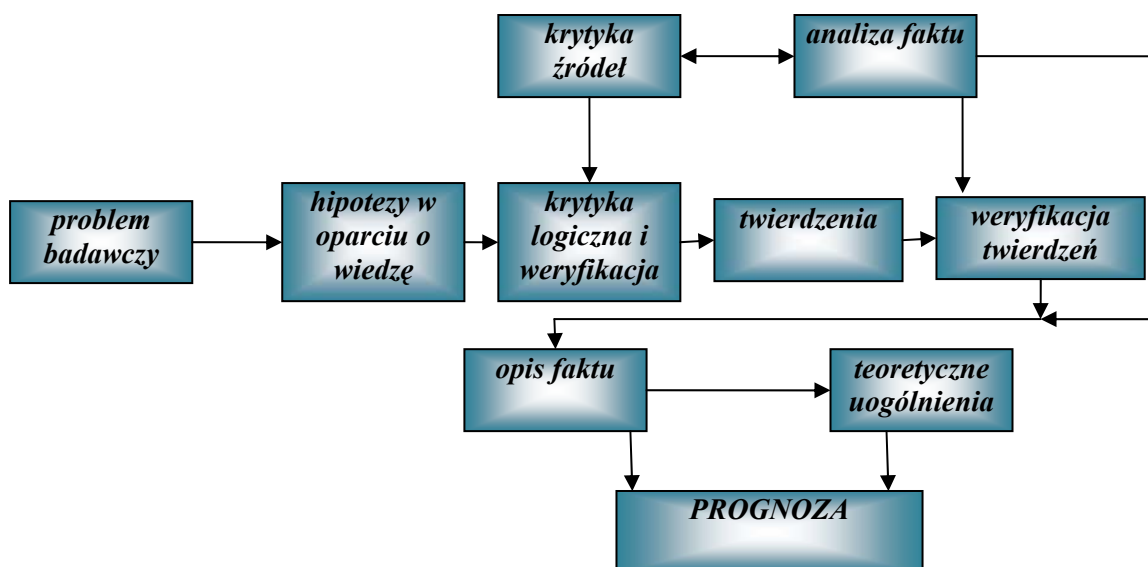
Metody behawioralne - stosuje się w politologii do badań zachowań politycznych (ang. behaviour – zachowanie). Bazują one na wypracowanych przez socjologię technikach analizy zjawisk. Poznaje się te zjawiska poprzez zachowanie jednostek i grup. Tymi metodami możemy także badać motywacje

zachowań, opinii, zatem czynniki psychologiczne i ideologiczne postępowania w strefie polityki. Wśród metod behawioralnych wyróżnić możemy:

- *obserwację* – ze względu na sposoby dokonywania obserwacji rozróżniamy obserwację: bezpośrednią i pośrednią, kontrolowaną i niekontrolowaną, jawną i ukrytą. Obserwacja uczestnicząca jest przykładem obserwacji bezpośredniej, kiedy badający przeprowadza ją z pozycji uczestnika badanej grupy czy środowiska. Przy obserwacji pośredniej badacz nie uczestniczy w zbieraniu danych, lecz korzysta z danych zawartych w sprawozdaniach i dokumentach. Obserwacja kontrolowana prowadzona jest w oparciu o systematyzujące narzędzia, takie jak kwestionariusze, schematy, stąd zwana jest też zinstrumentalizowaną. Niekontrolowana obserwacja odbywa się bez tych instrumentów, lecz jest planowana i celowa. Podczas jawnej obserwacji badane osoby wiedzą, że są przedmiotem zainteresowań badawczych. Z tego powodu mogą się zachowywać nienaturalnie. Unika się tego przez obserwację ukrytą; nie peszy ona obserwowanych.
- *badań ankietowych i wywiadów,*
- *statystycznych badań aktywności politycznej* - jako część analizy ilościowej przygotowuje ona dane w formie tabel obrazując np. rezultaty wyborów, z czego wnioskuje się o związkach między zachowaniem a cechami społecznymi środowiska. Często przedstawia się dane o tym w graficznej formie,
- *eksperymentów laboratoryjnych* – metoda eksperymentu ma wiele wspólnego z **metodą modelowo – symulacyjną**. Podstawowym założeniem metodologicznym przy jej stosowaniu jest budowa modelu, który poddaje się następnie symulacji tj. działaniom imitującym (symulującym) rzeczywiste procesy społeczne. Z zachowania modelu wyciąga się wnioski o rzeczywistości politycznej. Przy zastosowaniu komputerów model ma charakter matematyczny. Modele symulujące mogą się składać ze słów, konstrukcji liczbowych i osób. W związku z tym można robić symulacje:
  - wyłącznie z udziałem ludzi (*all- man*), wówczas toczy się ona jako gra, lub ćwiczenie (*exercise and games*),
  - wyłącznie z użyciem komputera (*all- computer*),
  - z udziałem człowieka i maszyny (*man- machine*),

Wydaje się że istnieją warunki na wykreowanie specyficznej dla politologii metody, którą nazywamy **politologiczną analizą faktów**, systemy nie są tutaj obiektem analizy jak w przypadku analizy systemowej, lecz fakty, które podlegają procedurze badawczej. w pierwszych etapach badacz musi przeprowadzić rozległe studia bibliograficzne i zgromadzić źródła , z drugiej zaś strony musi on z politycznej rzeczywistości wyodrębnić fakt z procesu i obrębu zjawiska politycznego. Stawia się hipotezy odnośnie problemu badawczego, które wypływają ze wspomnianych studiów, a właściwiej – z wiedzy poza źródłowej. Hipotezy podlegają weryfikacji w trakcie logicznej i merytorycznej krytyki

źródeł, w wyniku czego pojawia się twierdzenie typu diagnostycznego lub prognostycznego. Następnie te twierdzenia są znów weryfikowane w procesie wszechstronnych oględzin (analizy) faktu. Zrozumienie jego, zbadanie roli w procesie zdarzeń, określenie znaczenia dla przyszłości itp. pozwala na teoretyczne uogólnienie, opis i sformułowanie prognozy (rys. 7).

Rys.7. Procedura w zastosowaniu metody analizy faktów.

Funkcje politologii, zadaniem nauki jest wytworzenie wiedzy. W literaturze wskazują się na funkcje politologii (nauki o polityce) wyróżniając najczęściej:

- *funkcję opisową* (deskryptywną, faktograficzną),
- *wyjaśniającą* (eksplanacyjną),
- *przewidującą* (prognostyczną),
- *instrumentalną*.

KURSOJ en KARLOVO – BULGARIO,
la II STUDADESIO DE AIS en 2000

(Politologio en teorio kaj praktikoŝ)

ALICJA LEWANDERSKA-QUEDNAU

P O L I T O L O G I O

historia skizo, transformiĝoj

OBJEKTO DE SCIENCO PRI POLITIKO (POLITOLOGIO)

Oftaj demandoj estas – ĉu ekzistas unu disciplino kun du nomoj, ĉu estas fakte du sciencaj disciplinoj: „politologio“ kaj „scienco pri politiko“?

Laŭ pola kaj angla humanistika skolo – ĝenerale oni diras, ke sciencaj disciplinoj „politologio“ kaj „scienco pri politiko“ ekestas per integrado de diversaj sciencoj, esplorantaj askpetojn de vasta esplorkampo, nomataj politikaj sciencoj.

En anglosaksaj landoj la integrita scienco, ricevis nomon politologio t. e.

POLITIKO + LOGIA (tio estas scienco) = politologio.

En aliaj landoj oni uzis la nomon: politika scienco (ekzemple en francio)

En Pollando de komenco de 80-aj jaroj oni uzas la terminon: scienco pri politiko. La nomo de politologio populariĝas en la mondo. Specialistoj el la fako de scienco pri politiko mem nomas sin politologoj kaj siajn esplorojn ili nomas politologiaj kaj ne politikaj. Tio signifas konkludante, ke oni povas uzi la nomon: politologio kaj interŝanĝe – scienco pri politiko.

La termino „POLITIKO“ devenas el la malnovgreka lingvo, en kiu „polis“ estas urbo – ŝtato kaj „politikè“ – arto de regado ŝtaton. Uzis ĝin Platon en la verko „Politea“ – pola traduko ŝtato kaj Aristoteles en la laboro „Politiko“ – pola traduko „Pri ŝtato“ aŭ „Pri sistemo de ŝtato“ aŭ „Pri regado (reĝimo) en stato“.

La tradicio elkondukata el la aristoteleska koncepto de politiko, kiel kunligo de agado (arto de regado, scipovo de direktado) kaj povo (la ŝtaton, aŭtoritajn instituciojn) decidas pri ekesto de ĝiaj difinoj, kunmetitaj el tiuj du elementoj.

En difinoj de politiko – centraj kategorioj estas agadoj kaj iliaj celoj – konscia kaj celeca karaktero de agado, kies celvaloro por unuj estas „komuna bono“ por aliaj „realigado de interesiĝoj“ (profitoj) de sociaj grupoj.

„Komuna bono“ premisas neceson de kunagado kaj rezulte de solidarecaj vidpunktoj decidas pri kunligo en agadoj konstituantaj politikon. Kategorio de interesiĝoj (profitoj) apartaj ol la tuto de la socio, premisas en si mem batalon por realigi interesiĝojn (profitojn) tiel, kiel bonan deficiton.

Konsekvenco de tiaj konceptoj pri kolizioj estas difinado politikon kiel batalon por povo konsiderata rimedo de realigo de interesiĝoj (profitoj) de sociaj grupoj: tavoloj, klasoj. Aktivismaj (ligitaj kun agado de homoj) konvinkoj pri politiko devis trudi demandojn pri motivoj de agadoj kaj decidoj de ilia elekto.

Max Weber rekonis esencaj por politiko – batalon, rekrutogon aliancantojn kaj akiradon – kolektivon bazon.

Do kiamaniere oni rekonas politikon?

Oni povas rekonigi ĝin de du falankoj. De unu flanko la politiko estis rekonita kiel rimedo de akcelo kaj de direktado historian procezon sur ĝustan trakon. Tial politika decido ne nur venas antaŭ, sed ankaŭ difinas enhavon kaj funkcion de juro kaj partio havanta econ de plej alta grado de klasa konscio estas ĉefa kaj senerara subjekto de decido. Tiu marksisma – leninisma konsekvenco starigas politikon en konceptoj de „reala socialismo“ sur ĉefan kaj superstarantan lokon en socia vivo (kio eksponiĝas same en la scienco pri hegemonieco de politiko, kiel ankaŭ en nomigado de decidaj centroj, tiaj kiel „Politika Buroo“ „konsulta Politika Komitato de Varsovia Pakto“ ktp.) De la dua flanko oni eltiras „naci-socialismajn“ konsekvencojn, laŭ kiuj politiko entreprenata el motivoj ekstreme naciisacaj rimedoj kaj decidoj de ŝtato postulas absolutan obeemon – de ili dependas difino de „malamiko“ kaj „aliancano“ kaj enhavo de normoj.

Partiigante en opozicio de interna malamiko, etne fremda. Hitlerismo alkondukis al milito kun ekstera malamiko por „vivspaco“ por la germana nacio. Motivo de batalo de raso – tiel kiel en la kazo de komunismo de „batalo de klasoj“ – pravigadis decidojn de faŝista povo.

Kiel ni povas?

Aliaj konsekvencoj estas eltiritaj en konceptoj de „ŝtatoj de bonŝtato“, kie interŝanĝo de anaro ĉe direktorilo de la ŝtato konforme al normoj konstituciaj sanĝas politikon en „ludon“ kies rezultojn oni mezuras en „pagoj“ kiujn oni obtenas en formo de lokoj en parlamento, aŭ aŭtonomio, ministeriaj foteloj, postenoj en centra aŭ loka administracioj. Al elektanto oni ofertas valorojn, el kiuj plej dezirata estas „sukceso“. Oni povas akiri ĝin pere de politiko, kvankam en tiu sfero de ensekretigo ĝi estas principe rezervita por politikistoj profesie koncentriĝantaj sur problemoj de povo. Emon politikiĝi leĝajn normojn kaj konformiĝi al ili kiel al superstarantaj valoroj havas „ŝtato de leĝo“.

Weber rekonis valorojn instigo al politikaj agadoj. Elekto de tiuj valoroj restas ekster racionala argumentado. Antaŭ tiu malracia, demona elekto de politiko, scienco povas nur averti konsciigante al politikistoj rezultojn de iliaj agadoj kaj vekigante ilian senton de respondeco. Tiu „etiko de respondeco“ estis haltigonta en intencoj de Weber revoluciulojn montrante al ili, ke idealoj senkulpigas nek rimedojn, nek celojn.

Konkludi el pli supra trarigardado, politiko ligiĝas kun praktikado de publika povo, farado de povaj decidoj fromantaj normojn ĉirkaŭprenantajn grandajn sociajn grupojn. Pri povo oni povas paroli en signifo objekta – En tiu ĉi signifo povon „oni havas“ oni estas ĝia „posedanto“. Povon oni povas kompreni kiel rilaton inter homaj subjektoj, el kiuj unu povas decidi pri agado de la dua. En tiu ĉi-aspekto rilata, temas pri rilato de subordigo, kiam „reganto“ havas rajton reguli konduton de „regato“ kaj ĉi – tiu dua subiĝas al ordonoj de la povo, kvankam ofte per sia sinteno influas sur manierojn de agado kaj enhavon de ordonoj de la povo.

Povo ankaŭ havas formon en senco subjekta kiam ni parolas ekzemple „aŭtoritatoj decidis“ „sinjoro povo“ (pri policisto) pravas ktp.

Povo estas tie-ĉi tiu, kiu havas ecojn (rajtojn) povas efike eldoni ordonojn kaj malpermesojn al aliaj.

Fine oni povas kompreni povon kiel decidan procezon. Povo ne realiĝas en unufoja akto, sed ĝi estas kunmetita decida procezo, en kiu kiel juraj flankoj elpaŝas multaj. Ofte arajsubjektoj, el kiuj unuj donas infromojn pri objekto de decido kaj pri neceso de situacisanoj, la duaj faras akton de elekto de decidaj variantoj, aliaj kontrolas loĝforton de tiu elekto, ankoraŭ aliaj realigas tiujn decidojn. En tiu ĉi – kazo; de politika povo temas pri decidoj; kiuj koncernas grandajn sociajn grupojn.

En diferencigo de aliaj specoj de povo (ekzemple gepatra povo, akademika povo) – politika povo ĉirkaŭprenas sociajn rilatojn de granda skalo, tutajn komunumojn kaj en tiu senco ĝi estas publika.

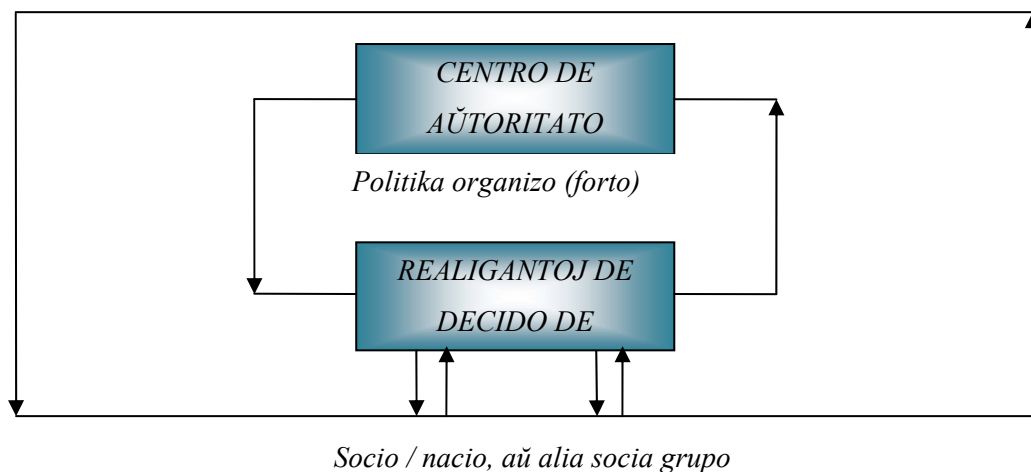
Baza speco de politika povo- estas ŝtata povo. politika povo krom ŝtato povas esti realigata en aliaj organizoj ekz teoria, aŭtonomio (loka povo ekz. koncernas organizon sur loka teritorio ŝtupo) politika povo (publika povo) realigas multajn funkciojn. Ĝi realigas distribuan funkcion per distribuo kaj reguligo aliron al bonhavaĵoj ne nur materialaj, sed ankaŭ valorajn, ligitajn kun bezono de sekureco, socializo, uzado de informado ktp.

Manipulado per bonhavaĵoj kaj valoroj estas ĝenerala aplikata maniero de praktikado de povo kaj ankaŭ certigado al si aliron al povo. Ĉar disponanto pri bonhavaĵoj havas eblecojn atingi povon, kaj akirante ĝin akiras ankoraŭ pli larĝajn eblecojn influi sur homojn pere de tiu funkcio.

Povo realigas stratifikan funkcion t.e. kontribuas al divido de socio kaj sociaj grupoj en diversa maniero partoprenantaj en povo. En kondiĉoj de diskonstruitaj strukturoj de povo sur diversaj etapoj kaj etaĝoj de pova decidfarado estas dependaj de si sociaj grupoj kaj ilia reprezentaro. Apartaj grupoj de socio elektas sian reprezentaron en formo de partioj agantaj en politiko kiel politikaj fortoj. Reprezentantoj – laŭ regule lideroj de tiuj fortoj-reprezentas ilin en aŭtoritatoj: leĝodona, ekzekutiva kaj juĝa.

Ekzisto de reprezentado enkondukas al grupo certan ordon, principojn reguligantajn kondutojn, superstaron kaj ordigitecon de reprezentantaj korpoj, en kiuj povas partopreni ĉiuj partoj

de socio. Kompreneble rilato de povo okazas interne de tiuj organizoj kaj institucioj, kiel ankaŭ en rilatoj inter ili (desegnaĵo 2).

Desegn.2. Ŝkemo de sistemo kaj agado de politika aŭtoritato.

Baza speco de politika povo estas ŝtata povo, t.e. tia variaĵo de povo kiu estas realigata en specifa organiza strukturo kia estas ŝtato.

Politika povo krom ŝtato povas esti realigata en aliaj organizoj ekz. teoria aŭtonomio (loka povoekz.koncernas organizon sur teorie loka ŝtupo).

Estas klare, ke tiel komprenata politika (publika) povo realigas multajn funkciojn. La terminaro „funkcioj“ estas komprenata diversmaniere. Laŭkutime kiel direkto de agado, aŭ posteno aŭ speco de ligo en aro. Tamen en tiu kazo temas pri objektiva efiko rezultanta el agado aŭ el ekzisto de iu sistemo.

En tiu ĝuste signifo povo funkcias kiel rimedo de distribuo de bonhavo kaj valoroj – do realigas distribuan funkcion, per distribuo kaj realigo aliron al bonhavaĵoj ne nur materiaj, sed valoroj ligitaj kun bezono de sekureco, socializo, uzado de informado ktp. Manipulado per bonhavaĵoj kaj valoroj estas ĝenerale aplikata maniero de praktikado de povo kaj ankaŭ certigo alsimaliron al povo. Ĉar disponanto pri bonhavaĵoj havas eblecon atingi povon kaj akirante ĝin akiras ankoraŭ pli larĝajn eblecojn influi sur homojn pere de tiu funkcio.

Povo realigas funkcion stratifikan, t.e. kontribuas al divido de socio kaj aliaj sociaj grupoj, en diversa maniero partoprenantaj en la povo. Oni diras, ke ekzisto aŭ regado de povo – regule povas okazi – precipe en kondiĉoj de diskonstruitaj (disvolvita) strukturoj de povo. Tamen ĉar ofte laŭregule okazas, ke ekzistas du antagonistaj kaj batalantaj kontraŭ si por povo du sociaj grupoj. Sur diversaj etapoj kaj „etaĝoj“ de pova decidfarado estas dependaj de si sociaj grupoj kaj ilia reprezentaro. Enkonduko tie ĉi la noción de reprezentado havas sufiĉe grandan por politiko signifon, ĉe tio oni devas diferencigi reprezentadon en elementa senco kaj ekzistenciala senco.

En la dementa senco ni parolas pri reprezentado tiam, kiam neceso de artikoligo, sinesprimo en politiko naskas bezonon eligi reganton aŭ regantan grupon, tavolon, politikan klason. Politika socio ekestas, kiam komencas artikoliĝi (sin esprimi) kaj alvokas reprezentanton. Por ĝia plua ekzistado estas bezonata krei tutan reton de reprezentantaj organizoj kaj institucioj.

Tiel kiel socio alvokas sian reprezentanton, apartaj grupoj de tiu socio alvokas reprezentanton en formo de partioj agantaj en politiko kiel politikaj fortoj. Reprezentantoj – laŭregule lideroj de tiuj fortoj, reprezentas ilin en leĝdona, ekzekutiva kaj juĝa aŭtoritatoj. Aperoj de reprezentado per artikoliĝo, kiu estas esprimo de bezonoj, enkondukas al grupo ordon, certan ordigon, principojn kaj normojn reguligantajn kondutojn, eliĝadon de reprezentado, superstaron kaj ordigitecon de reprezentantaj korpoj, en kiuj povas partopreni ĉiuj integraj partoj de socio.

Tiun sferon de socia vivo, kiun karakterizas prezentitaj de ni ecoj antaŭ ĉio agadoj de reprezentantaj fortoj, batalantaj kontraŭ si aŭ kunagantaj por utiligi publikan povon (antaŭ ĉio la ŝtatan) al atingado de valoroj kaj bonhavaĵoj multvaloraj por grandaj sociaj grupoj – ni rajtas nomi politiko aŭ sfero de politika vivo de la socio. Limoj, disigantaj tiun sferon de aliaj sferoj de socia vivo ne estas konstantaj, sed sanĝiĝas kaŭze de aperantaj novaj kategorioj de sociaj fenomenoj, akirantaj politikan karakteron.

Ili donas tamen bazojn por apartigi ĝin de aliaj sferoj de socia vivo, kiuj tamen reciproke influas sur sin. Do tiujn limojn formas: ekonomio (mastruma vivo) sociaj strukturoj, organiza – institucia strukturo de la socio, valoroj kaj normoj sociaj, socia konscio.

Alimaniere dirante: kampo de politiko; limigita estas per elementoj de socia vivo ligitaj kun ĝi per ligoj de reciproka dependeco. Bazan elementon de tiu kampo formas ekonomio kiel sfero, en kiu kristaligas socialaj interesiĝoj de sociaj grupoj.

Kompreneble la nivelo de ilia artikoligo influas sur postulojn de politikaj ŝanĝoj. Tiamaniere ekonomiaj bezonoj trovas respeguligon en la sfero de politiko kaj ankaŭ en la sfero de socia konscio. Ili influas ankaŭ sur sociajn kriteriojn de valorigo.

Formoj de socia konscio, kiel ni pruvis tion jam sur la ekzemplo de politika konscio, influas sur ŝanĝojn en sociaj streboj, decidante pri subjektivaj ekagadoj politikaj.

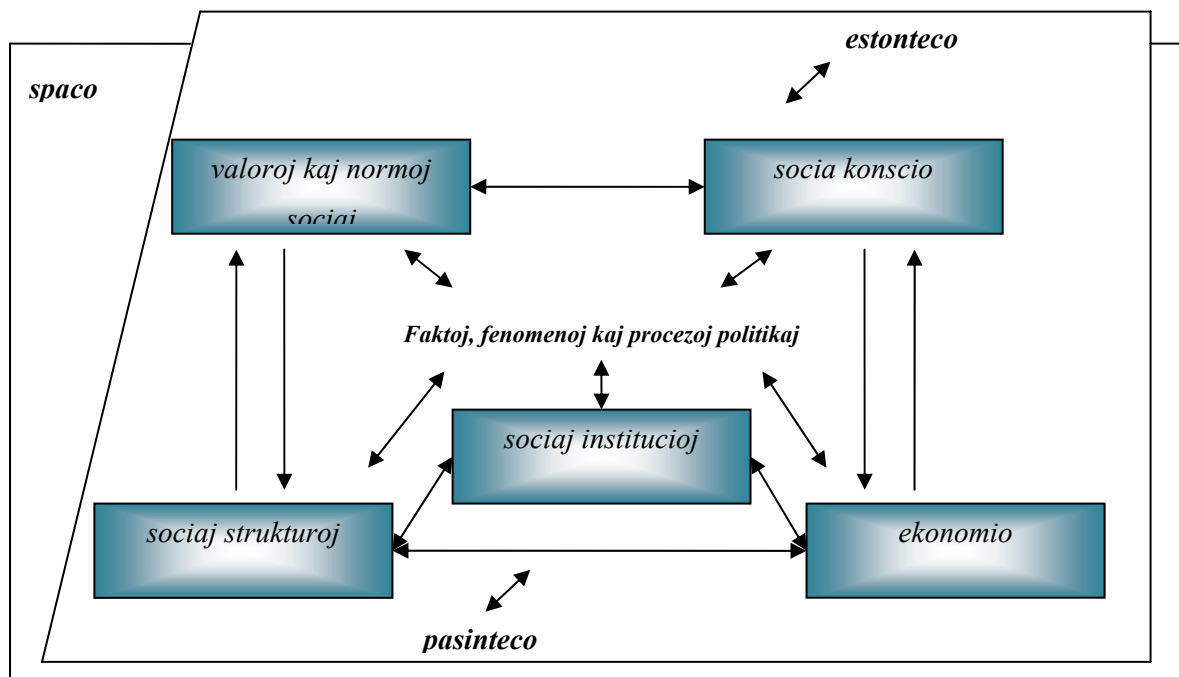
Politiko estas produkto de ekzistantaj sociaj strukturoj, ekster kiuj ĝi ne estas. Ne mirinde do, ke rilatoj inter sociaj grupoj, kaj eĉ nur ekzistantaj de tiaj, aŭ aliaj grupoj, decidas pri politiko. Ĝuste inter iliaj reprezentantoj disvolviĝas politika „ludo“.

Sociaj strukturoj kreas kondiĉojn de ekzisto kaj funkciado de organizoj kaj institucioj sociaj kaj inter ili politikaj kaj ankaŭ valoroj kaj normoj. Organizaj eblecoj de socio, kaj kun tio sistemo de sociaj institucioj estas strikte ligitaj kun ekonomiaj eblecoj de socio. Valoroj kaj normoj sociaj difinas rilatojn inter sociaj grupoj, iliaj institucioj kaj unuoj influante sur hierarkion de celoj, pritaksoj de sociaj streboj, influas do procezojn sur la sferon de politiko, kiu resende influas sur ilin, preferante aŭ fiksante (determinante) devigajn normojn. En spaca dimensio politikaj procezoj ruligas en certaj

geografiaj limoj. En la tempa dimensio, politiko limigita estas per historia pasinteco kaj realiĝante estonteco, poste ĝi alprenas konkrete – la historian formon.

Pro neceso sur la sferon de politiko, kiu resaende influas sur ilin preferante aŭ fiksante (determinante) devigajn normojn.

Konsciigo al si larĝecon de la kampo de politiko (*desegnaĵo 3*) kreas ŝancon difini ĝin helpe de faktoroj havantaj influon sur ĝin kaj formantaj limon de ĝia sfero.

Desegn.3. Kampo de politiko.

Uzante ĉiujn elementojn kusantajn sur perimetro de la kampo politiko oni povas difini ĝin kiel sferon de faktoj, fenomenoj kaj procezoj estantaj produkto de ekzistantaj sociaj strukturoj kaj ekonomiaj rilatoj, sur kies ekeston havas influon normoj kaj valoroj sociaj, strukturoj instituciaj-organizaj de la socio kaj ankaŭ konkretaj formoj de socia konscio, decidantaj pri kunagado, aŭ batalo de fortoj por bonhavaĵoj kaj valoroj komunaj aŭ reglamentitaj de publika aŭtoritato.

Ĝi faras reciprokan influon sur staton de ekonomio, sociajn strukturojn, konscion, normojn kaj valorojn sociajn sur la kuron de historiaj procezoj okazantaj en konkrete – historiaj kaj spacaj kondiĉoj internaj kaj eksterlandaj.

GENEZO DE POLITOLOGIO (scienco pri politiko)

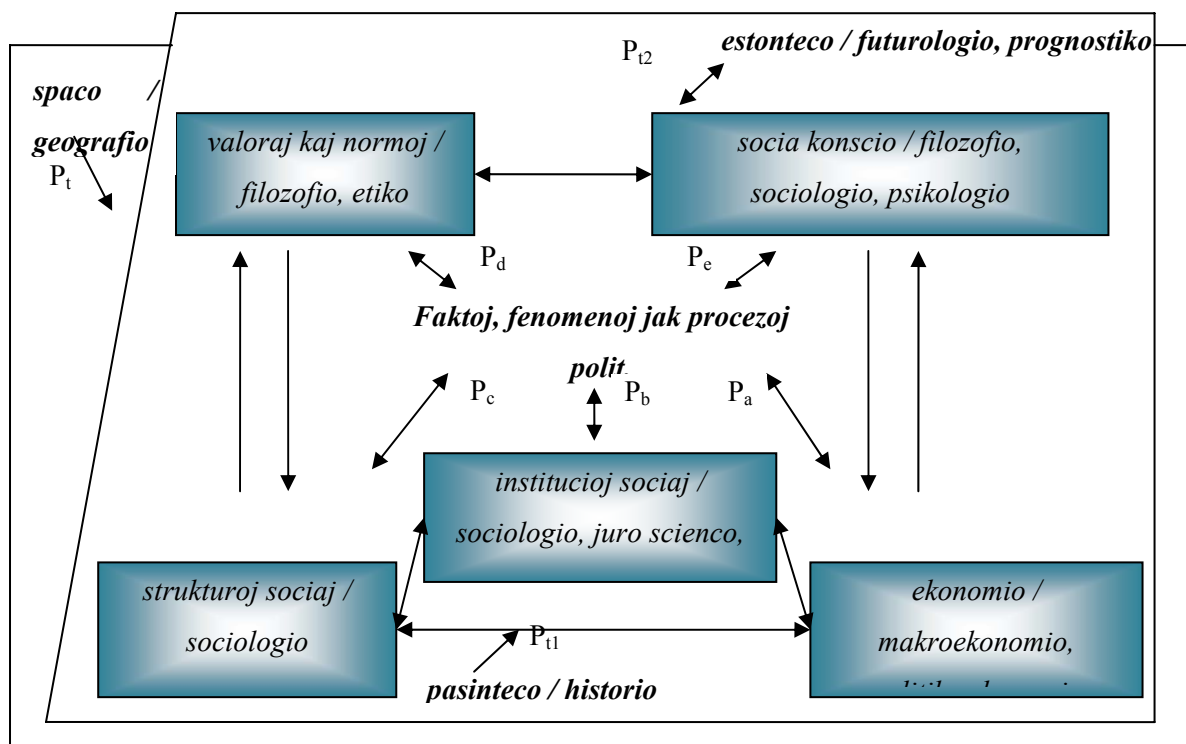
Uzante supre donitan skemon de la kampo pri politiko, oni povas bildigi objekton de esploroj de diversaj sciencoj sociaj kaj humanistaj, enpaŝantaj per sia sfero en la esplorkampon de politologio (scienco pri politiko). Ekonomio kaj precipe makroekonomio havante kiel objekto demandojn de

produktado, divido kaj interŝanĝo de materiaj bonaĵoj, povas interesiĝi en la kampo de politiko pri la rilato „Pa”.

Sociologio esploranta aran vivon de homoj, ĝiajn formojn kaj strukturojn povas ĉerpi el la kampo de politiko en la rilato „Pc” pli malmulte „Pb” kaj „Pe”. Scienco pri organizado povas enpaŝi en la kampon de politiko de la flanko „Pb”. Scienco pri pasinteco – historio interesiĝas pri politiko en la rilato „Pt – 1”. Juroscienco, kiu okupiĝas pri ŝtato kaj leĝo kaj konceptoj (vidpunktoj) pri ĝi, povas esplori politikon en la rilato „Pd” kaj „Pb”.

Etiko estane scienco pri valoroj kaj normoj, pritaksoj kaj modeloj de konduto okupiĝas pri la rilato „Pd”. Aliaj fakoj de filozofio – ankaŭ pri la rilato „Pe”. Socia psikologio esploranta psikajn procezojn de aro povas okupiĝi pri la rilato „Pe”. Geografion povas interesi kampo de politiko en la rilato „Pf”. Ĉiuj tiuj sciencoj (desegn.4) enpasante en la kampon de politiko apartigas siajn fakojn, kiujn oni povus nomii politikaj sciencoj. Ni rajtas kalkuli al ili tiel politikan ekonomion, sociologion pri politiko, kiel ankaŭ politikan historion, politikan geografion, psikologion de politiko, sciencon pri ŝtato kaj leĝo (konstitucio). Pro ilia ekzisto oni negaciis ne nur bezonon sed ankaŭ eblecon formi en estonteco unu disciplinon (politikan sciencon politologion, aŭ sciencon pri politiko) des pli, ĉar ili priservis sin per konvenaj por sia patrina disciplino metodoj de esploroj.

En institucionala senco esploroj de politiko, kiel ankaŭ didaktiko estis disvolvigataj en la kadro de morala filozofio kun ĝia tri divido je etiko, ekonomio kaj politiko en aristotelesa koncepto kun specifaj al mezepoko skolastikaj aldonadoj. Nur en la tempoj de Klereco en Pollando, same kiel en aliaj landoj – tiu stato ŝanĝiĝis.

Desegn 4. Kampo de politiko – esplorkampo de politikaj sciencoj

Politika problemaro ektraviĝis kiel „politika leĝo de naturo” en kadro de racionalisme konceptata leĝo – konsente kun konceptoj de fiziokratoj – en komuneco kun ekonomio. Nur en la fino de XVIIj.c. komenciĝis apartiĝi tereno de sciencoj ligitaj kun t.n.kameralistiko t.e.sciencopri administrado kaj financoj de la ŝtato – nomata „ŝtataj sciencoj”.

Tia ĉi traktado ilin dominis ankoraŭ en komenco de XIX jc. kaj influis sur la karakterizan dividon de formiĝado de „la scienco pri la ŝtato” el unu flanko, kaj el la dua flanko – de politikaj detalaj. Tiun ĉi – unuan oni klasifikas al scipovoj juraj, tiujn duajn al administraj – ŝtatrezorejaj.

En la dua duono de XIX kc. sekvis dekadenco de la filozofio kun maksimalista orientiĝo, akcentiĝis influoj de pozitivismo, kaŭzante konceptadon de scienco kiel detalaj disciplinoj pri faktoj traktataj empirie. Tio kaŭzis fermiĝon de esploroj je politiko en apartaj disciplinoj, precipe de historio, juroscienco, sociologio, scienco pri administrado, ekonomio. Tio influis sur la fakton, ke ili esoloris ĝuste diversajn aspektojn de la kompo de politiko kaj ke neniu el disciplinoj ampleksis tuton de tiu kampo. Tiamanier komencis por longe domini la koncepto – pluralisme prenataj politikaj sciencoj, kel sumo de tiuj soci – humanismaj sciencoj.

En Pollando (Polujo) tie, kie administrado liberala de konerintoj tion permesis, ekekestadis „lernejoj de politikaj sciencoj”. La unua ekestis en 1911 en Krakovo. En la fino de I-a mondmilito inaŭguris sian agadon varsovia lernejo, al kiu patronis Ludwik Krzywicki kaj Ludwik Kulczycki, kiu kiel profesoro de tiu lernejo komencis ĝian funkciadon en 1918 j.

Pluralisma maniero de esploroj je politiko, praktikata de malkoncentritaj „politikaj sciencoj” daŭris en Pollando dum la tuta intermilita periodo, kvankam ŝanĝiĝis ĉi-tie influoj de tiamaj francaj konceptoj de politikaj sciencoj, kiuj en la fina baza fazo de la intermilita periodo komencis integriĝi surbaze de ĉefa rolo de esploroj je sistemo de sciencoj juraj, historiaj kaj pri administrado. En 1929j oni fondis en Varsovio – Centran Komitaton de Polaj Institucioj de Politikaj Sciencoj.

La tasko de Komitato estis koordini esplorojn kaj didaktikan praktikon de ĉiuj superaj lernejoj de politikaj sciencoj (ekzistantaj en Krakovo, Lvovo, Vilno, Poznano) kaj transformis varsovian lernejon en Akademion pri Politikaj Sciencoj.

Milito kaj okupacio malebligis normalan funkciadon de polaj sciencaj institucioj, sed sekreta instruado ampleksis en sekreta Jagiellona Universitato, ankaŭ Konspirantan Internacian lernejon de Politikaj Sciencoj.

En la jaro 1945 reaktiviĝis Akademio de Politikaj Sciencoj en Varsovio. En la jaro 1959 oni transformis ĝin en Ĉefan Lernejon de Eksterlanda Servo. En Krakovo surbaze de pli frua Lernejo pri Politikaj sciencoj ekestis en 1947 Lernejo de Sociaj sciencoj. Jam tiam la vojoj disvolviĝo de esploroj kaj didaktiko en landoj oriente de „fera kurteno” kaj okcidente de ĝi komenciĝis disigi. Plej bona pruvo de tio estis la jaro 1948, kiam en landoj de „popola demokratio” – satelitaj al USSR – apud partiaj lernejoj de marksismo-leninismo, oni komencis enkonduki laŭ ekzemplo de sovetaj lernobjektoj en lernejoj „scienca socialismon”.

En Pollando ekkde 1947 j. ĝis 1950 oni instruis en superaj lernejoj „scion pri Pollando kaj nuntempa mondo”. En la sama jaro (1948) scienca konferenco organizita en parizo sub egido de UNESCO, fiksas la nomon „politika scienco” (en singularo) kaj ĝian kampon.

En tiu-ĉi kampo lokiĝis problemojn de:

1. teorio de politiko,
2. politikaj institucioj,
3. partioj, grupoj de premo kaj politikaj opinioj,
4. internaciaj rilatoj.

En tiuj decidoj nemalgrandan influon havis disvolvo de amerika „politikaj science” („politika scienco” aŭ „scienco pri politiko”). Forte esprimataj bezonoj de ŝtata aparato sur federacia kaj stata ŝtupoj, de diplomatia servo, de sociaj organizoj kaj institucioj, de esplor-sciencaj institutoj kaŭzis ekeston de studoj kaj fakultatoj de scienco pri politiko en amerikaj superaj lernejoj. Ĉiuj studentoj trairas kurson pri politiko.

Ankaŭ en Granda Britio, kie jam en 1895 j. ekestis London School of Economics and Political Sciences, disvolviĝis studoj „politika Scienco”, kiuj ĉirkaŭprenas studentojn de t.n.sciencaj sekcioj en superaj lernejoj.

Sub la influo de amerika „scienco pri politiko” tiun ĉi objekton oni enkondukis en superajn lernejojn en Federacia Germana Respubliko, kie en 1949j. ekestis Deutsche Hochschule für Politik.

Sekve ekestis Hochschule für Verwaltungswissenschaft en Speyer edukanta kadrojn de ŝtataj oficistoj kaj Hochschule für Wissenschaften en Munkeno kaj Berlino.

Altan rangon akiris la objekto „sciencoj pri politiko” en skandinavaj ŝtatoj. En Norvegio apud tiu-ci objekto ekestis memstaraj institutoj esplor-sciencaj (ekz. de Christian Michelsen en Bergen, de Esploroj je Paco en Oslo kaj aliaj). En Svedio scienco pri politiko populariĝis sub la nomo „scienco pri ŝtato”. Tiujn studdirektojn gvidas universitatoj. Ĉiu studento, volante fariĝi diplomato de ia ajn direkto de sociaj sciencoj, devas trapasi ekzamenon el „scienco pri ŝtato”.

En Francio grandegan rolon en popularigo de la scienco pri politiko ludas institutoj de politikaj sciencoj, ekzistantaj en superaj lernejoj, gvidantaj trijarajn studojn. Iliaj diplomoj havas malfermitan vojon por kontinuiigi studojn en lernejo de Publika Administrado kaj aliaj elitaj lernejoj de tiu tipo.

En komenco de 50-aj jaroj en sociaj sciencoj sekvis signifa turnopunkto – signiĝis foriro de mallarĝa empirismo kaj oni komencis. Prezi rolon de teorioj tiel ĝeneralaj, kiel ankaŭ de meza atingodistanco. Oni starigadis al ili jam tamen akrajn postulojn de scienca precizeco. Tiu tendenco favoris integrigon de disciplinoj, permesis profiti el ilia metodologia akiraĵo sur „kontaktoj” (kuntuŝoj) vekis novajn, kreivajn esplordirektojn. Sur la tereno de politikaj sciencoj – ĝi decidis pri ilia integrigo, tie kie ĝis nun tio ne okazis, aŭ pri rapideco de ekestado de teorio, por kies bezonoj oni profitis el spertoj de aliaj sciencoj.

En Pollando situacio estis tamen pli konplika ol aliloke, antaŭ ĉio pro administra – partia direktado. De unu flanko en 1950j. Pollando aliĝis al Internacia Societo de Politikaj Sciencoj (IPSA) kiel la sepa laŭvice lando kaj la unua el ŝtatoj de „reala socialismo”. De la dua flanko, en 1951j. oni likvidis Akademion de Politikaj sciencoj kaj Krakovan Superan Lernejon de Sociaj Sciencoj. En la sama jaro oni enkondukis en ĉiujn superajn lernejojn dusemestran kurson pri „marksismo-leninismo”.

Tiu ĉi objekto ekzistis ĝis 1955j. Kaj en 1957j. el federigo de specialistoj pri sciencoj okupiĝantaj pri diversaj sektoroj la kampo de politiko, ekestis Pola Societo de Politikaj Sciencoj. Komenciĝis diskutoj je la temo de integriĝo de politikaj sciencoj. Vigligo tiurilate influis sur la decidon enkonduki en superajn lernejojn en la akademia jaro 1963/64 „bazojn de politikaj sciencoj”, unue eksperimente en 13 superaj lernejoj, kaj sekve oni larĝigis en la akademia jaro 1970/71 sur ĉiujn. En 1972j. ekestis Komitato de Politikaj Sciencoj de Pola Akademio de Sciencoj, kiu organizis kaj koordinis politologiajn esplorojn.

Diskuto, kies bazo estis bezono de integriĝo de politikaj sciencoj, oscilis unue ĉirkaŭ kreo de iu centro por konsolido de tiuj sciencoj, kreo de disciplino plej „politika” estanta „scienco kondukanta”. Konstruiĝis en ĝi du orientadoj: jura kaj sociologia. La jura por „kondukanta” rekomendis teorion de ŝtato (ĝeneralan sciencon pri ŝtato), la sociologia – sociologion de politikaj rilatoj. Tuto de politologoj foriradis tamen de la koncepto de politiko kiel agado de ŝtato, kritikis ankaŭ juran formalismon kaj unuflankecon de vido de esplorkampo per prismo de normoj, kio starigadis teorion de ŝtato sur perditan pozicion. Rolon de sociologio de politikaj rilatoj subfosadis sociologoj mem indikante, ke ĝi estas disciplino detala, al kiu mankas rigado ĝenerale 0 teoria kaj tuteca.

Pro tio en diskuto pli kaj ofte aperadis la opinio, ke integriĝo de politikaj sciencoj estas afero de tuto de politologiaj kadroj. Tia traktadomaniero de la problemo vere decidis. Grupo de science – didaktikaj laborantoj rekrutiĝantaj komence el grupo de specialistoj de apartaj politikaj sciencoj kaj poste de diplomitoj de universitataj studoj pri politikaj sciencoj malrapide aliradis per sistemo de komunaj konferencoj, simpozioj, kolektivaj laboroj al unuforma aparataro koncepta – terminologia kaj al metodologiaj determinoj. En 1980j. – ne sen influo de la socia-politika situacio, dank’ al kiu sekvis alproksimiĝo al la monda scienco – oni decidis pri la nomo: „scienco pri politiko” (en singularo).

Nun – post certa tempo de ekzistado de la scienco pri politiko - alvenis tempo por nova dilemo, videbla en jena laboro: „scienco pri politiko” – ĉu jak „politologio”?

Tradicioj de politologiaj esploroj.

Pli supraj fragmentoj de jena teksto sugestus junecon de la disciplino kaj ĝiam institucionalan novecon (kaj almenaŭ nuntempon), tamen esploroj de politiko kaj ilia teoria esprimo en formo de skribe esprimitaj konceptoj – havas tre longan historion. Esplorakiraĵo kaj peno de individuaj klopodoj portataj estas tra jarcentoj. Efikoj de mensa laboro de generacioj estas senĉese kolektataj kaj konfirmantaj, interrompitaj enhavoj de teoriaj pripensoj denove ligataj. De frumateno de politika vivo, do preskaŭ de komenco de la homaro, observantoj de politikofunkciado esprimadis konjektojn fluantajn el tiuj observacioj.

Al unuaj el tiuj pensistoj de antika mondo, kiuj formis siajn observojn en konceptojn kaj rekomendojn por politikistoj apartenis Konfucio (Kung – fu – cy), vivanta en Ĉinio en la jaroj 551-479 a.n.e., aŭtoro (parte) de fama „Kvinlibro”(Wu – cing), en kiu li prezentis regulonde morala-politika ordo, postulante restitucion de tradiciaj socia-politikaj dependecoj (t.n. wu – lun). Politika ordo devis konsisti en dependeco de subalternulo de regulanto, en hegemonio de principoj (žen), laŭ kiuj justeco (i) kaj rito kreas bazojn de patriarka hierarkio, en respektado detalajn direktivojn de aŭtoritatopraktikado helpe de specialiĝinta kasto de oficistoj.

Al eminentaj pensistoj de antika Grekujo apartenis: Platon (429-384 j. a.n.e.) kaj Aristoteles (398-322j. a.n.e.). Platon reprezentis en siaj verkoj („Respubliko”, „Leĝoj”) tendencojn aristokratajn kaj elitajn, kontraŭrespublikajn kaj kontraŭdemokratajn. Observante brutalojn por povo li venis al konvinko, ke evolucio de ŝtato iras en malbonan direkton, ke formoj de regadoj degeneras. Oni povas kontraŭagi al tio pere de regado de filozofoj. „Ĝis kiam filozofoj ne tenos en la mano reĝan regadon en la ŝtato, aŭ tiuj, kiuj nun nomas sin reĝoj kaj potenculoj, ne ekokupos sin honesta kaj profunde pri filozofio, kaj ĝis kiam ne kuniĝos en unu tuton ambaŭ faktoroj, t.e. ŝtata povo kaj filozofio, kaj ĝis kiam tiu ĉi multego da nuntempaj geniuloj, kiuj ekskluzive al unu el ambaŭ celoj strebas, ne estos ekskludita el regado, ĝis tiam (...) oni ne povas antaŭvidi finon de malfeliĉj por ŝtatoj, nek ĝenerale, kiel mi opinias, por la homa gento”.¹⁸

Kunigo de politiko kun filozofio povas okazi laŭ Platon pere de scienco, edukado aŭ kun apliko de forto.

Principo de ŝtatofunkciado ne estas tamen saĝeco kaj scienco, sed kuraĝo en la kazo de timokracio (t.e. regado de militistoj), avido en oligarkio (regado de riĉuloj), anarkio en demokratio (kiel regado de popolo) kaj krimo en la kazo de tiranio (en kiu dominas egoismo de despota tirano). Tiel de la ŝtato, kiu ekestis sekve de homaj bezonoj, strebas de la plej bona principo al la plej malbona. Haltigi tiun ĉi porocon oni povas – kiel argumentas Platon en „Leĝoj” pere de serva reglamento de vivo civitanoj, pere de edukado, religio, fermo de politiko kontraŭ ekestaj influoj, sistemo de regado ne evitanta denuncadon. Pro siaj konceptoj platon fariĝis prekursoro de izolismo kaj fermita socio,

---

¹⁸ Platon. Rzeczpospolita (Respubliko), Kraków 1928, przekł (trad.) S. Lisiecki

meritokracio (koncepto preferanta regadon de specialistoj), pesimisma vizio de evolucio de la ŝtato de „ora” aĝo al la „fera”.

Aristoteles reprezentis tute alian mensan modelon ol Platon. El liaj multaj verkoj konserviĝinta „Politiko” prezentas antaŭ ĉio siaspecan metodologion, en kiu analizo anticipas konjektadon (konkludon). Empiria metodo permesis al Aristoteles realisme percepti politikon. Por Harigito la ŝtato kiel organizo suverena kaj ĉia-flanke ĉirkaŭprenanta, ekestis en natura maniero, ekzistas por certigi al homoj bonan vivon, ne celas iun idealan modelon.

Ĉar formo de sociaj bataloj, de la ŝtato de ekonomio, de karaktero de nacio kaj geografia situo, grandeco de teritorio ktp. Bona sistemo en unuj kondiĉoj povas montriĝi malbona en aliaj.

Ĝenerale bonaj formoj de la ŝtato estas – monarkio, aristokratio kaj „politea”, bazantaj sur la kriterio de regado realigata por utilo de la civito. Kontraŭe malbonaj – tiranio, oligarkio kaj demokratio, ĉar tio estas regadoj realigataj por utilo de regantoj. Principa divido de formoj de la ŝtato estas tamen poseda status (ŝtato), laŭ kiu sistemoj dividiĝas al oligarĥio kiel regado de riĉuloj kaj al demokratio kiel regado de malriĉuloj. La tria vojo estus „politea”, en kiu dominas la meza klaso reganta por demokratiaj metodoj kun konservo de idealoj de libereco kaj hierarkia ordo.

Kiel pliŝantanto de la polotiko de „ora mezo” Aristoteles rimarkis en „politea” ŝancon por sociaj kompromisoj kaj relativa stabiligo de politiko.

Ankoraŭ alian sistemon konsidere al politiko prezentis Epikur (341-269). Li propagandis toleron kaj respekton per la ŝtato kaj politikaj konvencioj, kiuj estas utilaj certigante sekurecon, minimumon de moralo, rekurigon de individuo. Vera saĝulo ne pasiĝas tamen pri politiko, ne eniĝas en civitanan servon – ĉar ĉio tio delogas lin de praktikado de virto. Epikura disĉiplo do devas helpi al aŭtoritato, kiam estas minacitaj bazaj valoroj, sed detruiĝi de politikaj intrigoj, aŭtoritato (ordon – povoj), kiam ĝi estas stabila kaj sufiĉe (ne tre bone) funkcias.

Epikura vivmaniero estas poste plurfoje moda (en antika Romo), kaj ankaŭ ofte oni ligis al ĝi (ekz. en utilismo).

Proksimaj al epikurismo estis stioĥistoj (Zenon el Kition, Ĥrizip el Cilicio, Panecius, Polibius, Cicero, Seneka, Markus Aurelius), sed racio estis por ili virto kaj fonto de aŭtonomiar rilato al politiko estis ne egoismo, sed libereco kaj hegemonio de kumvivado kun la leĝoj de naturo. Homoj – kiel kredis stoĥistoj – laŭ naturo estas sociaj individuoj kaj leĝoj de naturo ankaŭ havas karakteron se sociaj normoj. Ŝtata leĝo devas esti konforma al la plej alta leĝo racio.

Valoras rimarki, ke grandaj teorioj ekestas en frua mezepoko, en la periodo de Renesanco kaj Klereco, en duono de XIX jc. kaj komenco de XX jc.

Epokon de grandaj kreintoj de universalaj politikaj teorioj finas principe T. Parsons (1902-1979). Instituciigo de scienco kaj manieroj financi esplorojn instigas al kunaj laboroj. Oni entreprenas esplorojn direktigitajn sur certajn fragmentojn de la kampo de politiko. Inaŭguris ilin Alex de Tocqueville per esploroj pri institucioj de demokratio en Norda Ameriko, kontinuigis Robert Michels kaj Mauric Duvergera en esploroj pri politikaj partioj.

Metodologiaj starpunktoj en politologiaj esploroj.

Socia realeco, en kiu troviĝas scienca laboranto, influas sur rezultojn de esploroj. Politika sinengaĝo kaŭzas efikon – deformantan rezultojn de esploroj. Sue rezultojn de politologioj esploroj havas influon ankaŭ mondkoncepto, konvinkoj valorigantaj, personeco, scipovoj de esperanto. En la kazo de akraj kolizioj inter eksteraj informoj kaj internaj konvinkoj kaj propa sperto homo defendas internajn valorojn, profundajn tavolojn de sia „*mi*”. Sufiĉas pesimisma orientado kaj ekstera situacio de politika malordo, en kiu vivas esploranto, por konkludi pri profundiĝanta „malboniĝo” de politikaj rilatoj, kiuj iam havis perfektan karakteron kaj sekve pli kaj pli degeneris.

Tiam – laŭ Platon – malproksimaj tempoj aperas kiel „*ora epoko*”, post kiuj sekvas „*arĝenta erao*”. Sufiĉas tamen pripensi historion – de larĝiĝanta libereco kaj esprimi sian optimismon, por – kiel John S. Mill – eknegacii tiun metodologian starpunkton.

Bona ekzemplo de influo de personeco kaj politika situacio sur alprenon de metodo de mondrigardo estas vivo kaj verko de Gianbattista Vico. Li vivis en Napolo en la jaroj 1668–1744, kiam la urbo en sortoŝanĝoj transiradis el la manoj de hispanaj Habsburgoj, kies regado ruinigis loĝantaron, sub regadon de Aŭstrio, por fine fariĝi memstara regno sub la scepto de Karol Burbon. G. Vico malsenema post accidente, kiun li havis en infaneco kaj impresiĝema apogadis per siaj traktatoj ĉiun el sekvantaj post si formon de ŝtato. Denaska skeptikismo ordonis al li polemikon kun modaj tiam intelektaj fluoj – karteizianismo kaj atomismo. En rezulto la plej reprezenta lia laboro s.t. „*Scienca nova*” estas esprimo de mem stara intelekto sintezanta propajn spertojn. Laŭ Vico – homaro ripetas en sia disvolviĝo (evoluo) la saman konstantan ciklon, realigante la saman tridividan evoluon skemon, transirante tra tri laŭvicaj stadioj: epokon de dioj, herooj kaj homoj, por sperante falon denove transiri la saman ciklon. Maniero de povopraktikado estas ĉiam tia, kian postulas koncerna momento de historia ciklo. En konvena tempo plenumis sian rolon „*monarkio familia*” sub regado de patriarko de familio. plenumis sian rolon aristokrata faŭdalismo. Necesa estas en historio apero de demokratio, en kiu regado troviĝas en la manoj de plimulto. Necesa estas fine apero de monarkio, en kiu la povo apartenas denove al individuo. Tiamaniere la ciklo de historia cirkulado trakuras de la ŝtato de manko de libereco, tra plena ĝia apliko, al saaŭtoritato de monarĥo. Tiun ĉi lastan li favoris per simpatio, asertante, ke samtempaj al li ŝtatoj strebas al formo de monarkio civilizata – „Kvankam, la ŝtatoj troviĝantaj sur malvarma Nordo, kiel ekzemple Polujo kaj Anglujo, kaj antaŭ cent kvindek jaroj ankaŭ Svedujo kaj Danlando, malgraŭ ke monarkiaj, regas sin tamen per aristokrata sistemo. Se tamen eksterordinaraj kaŭzoj ne perturbos naturan kuron de homaj aferoj., tiuj monarkioj atingos ŝtaton de perfekteco”.¹⁹ Ili ripetos tiamaniere la ciklon, kiun nacioj jam neunufoje trairis.

---

¹⁹ G. Vico, *Nauka nova (Scienca nova)* /en: / Krzemień – Ojak Sław, Vico, Warszawa 1971, s.244–245.

Antaŭvidoj de Vico, almenaŭ rilate al Polujo ne veriĝis, sed la konvinko „*ke ĉio jam estis*” kaj ke „*homaro rekreas siam pasintecon en cikla maniero*” estas ĝis hodiaŭ neunufoje apogopunkto de politologiaj konsideroj.

Dialektita metodo de Hegel, konvinko, ke socia mondo evoluigas pere de kolizioj venkataj per la revolucio, unua krizo XIX jc. de kapitalismo, influis sur la konvinko de Karol Marks, ke socia evoluo trakuras laŭ „*spiralo*”. Socio evoluas premante al progreso ne en rekta linio, sed en multaj kurbiĝoj, ĉar progreso ekestas rezulte de averaĝo de streboj de diversaj sociaj fortoj, kiuj strabante al ŝanĝoj, ofte kvantaj, kontribuas al ŝanĝoj kvalitaj. „*Spiralo*” de evoluo estas tamen ĉe Marks situata tiamaniere, ke elkreskante el komuneco senklasa (primitiva) strebas al komuneco komunista ankaŭ senklasa.

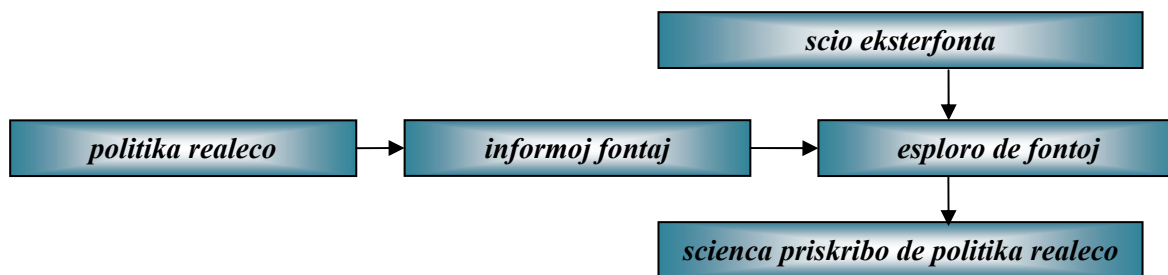
Multaj sciencistoj negacias en siaj esploroj iajn ajn regulecojn de socia evoluo agnoskante ĉefe rolon de hazardo, influanta sur la kuron de politikaj procezoj. Tian econ enhavas i.a. verkoj de Epikur, Hobbes kaj Macchiavelli.

En „*fatum*” – fatalo tute nedivenebla de homoj kredis i.a. Zenon el Kition, fondito de la skolo de stoikistoj, kaj ankaŭ Baruch Spinoza.

Pri neŝanĝo de esto kaj senefikeco de serĉado signojn de evoluo instruis Zenon el Elea (ca. 490 – ca. 430).

Fontoj de politika scio.

Ekkonante objektivan politikan realecon en la procezo de esploro de fontoj ni engaĝas nian scion eksterfontan:

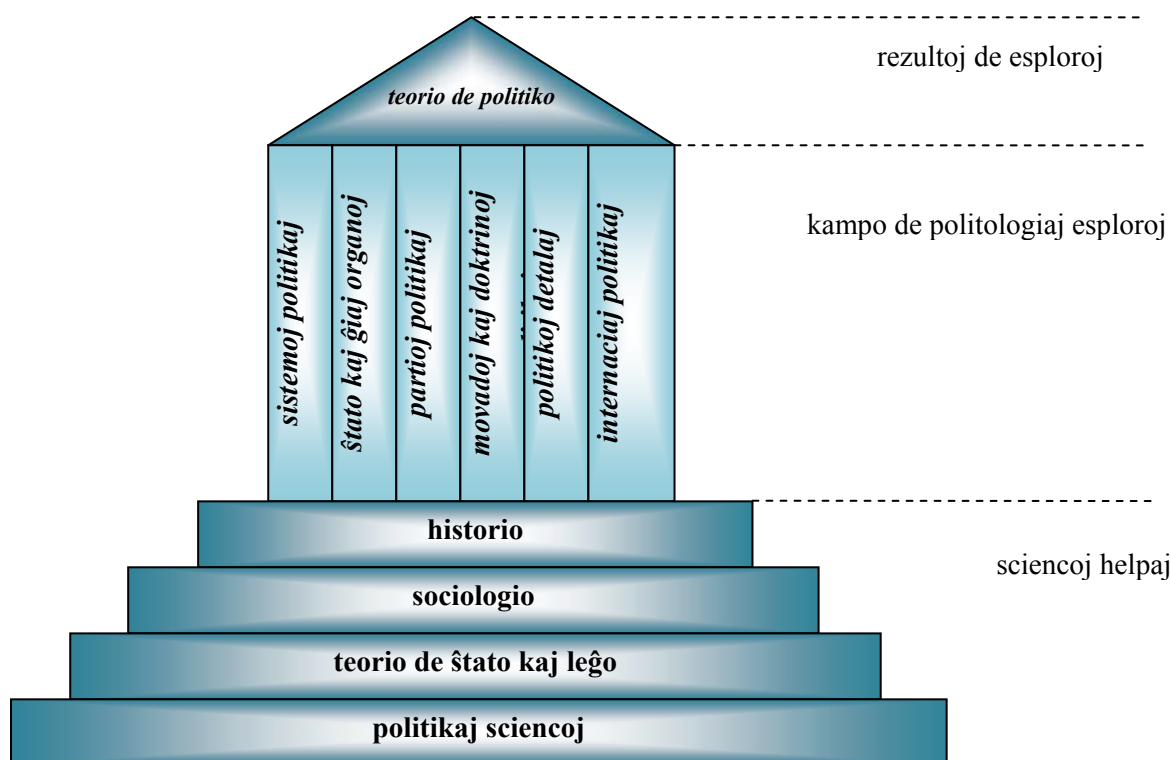

Desedn.5. Maniero de ekesto de priskribo de politika realeco.

Politikan fontan scion povas liveri informado pri politiko, t.e. pri faktoj, fenomenoj kaj politikaj procezoj, kune kun ilia ĝenerala konteksto, t.e. kun tio ĉio, kio tiun ĉi informadon transdonas (en teorio de informado – kune kun informa kanalo).

Metodoj de politologiaj esploroj.

Post pozitivismo restis du antaŭjuĝoj rilate al scienco. La opinio, ke nur tiam esploroj de realeco meritas nomiĝi sciencaj, se priservas sin per metodoj de esploroj de natursciencoj, jam delonge malaktualiĝis kiam montriĝis, ke al esploroj de socia vivo oni ne povas apliki ĉiujn esplor metodojn de natur-fizika mondo. Tamen la dua antaŭjuĝo, ke ĉiu esplora disciplino estas memstara kaj rajtigita, meritas nomiscienca disciplino, se ĝi disponas ne nur pri objekto de esploroj, sed ankaŭ pri sia karakteriza esplormetodo, havas pli daŭran eston. De longe sciencoj sociaj kaj humanistaj profitas al siaj metodologiaj atingajoj ĉar pante reciproke el formigitaj de si metodoj. En la kazo de politologio estas tute pravigitaj ĝia genealogio kaj proksimaj ligoj kun politikaj sciencoj, kiuj estas ĝiaj helpaj sciencoj. Tiu helpeco signifas ne nur neceson adapti iliajn esencajn rezuktojn sed ankaŭ utiligi metodojn, per kiuj oni tiujn rezultojn atingis. Ŝanĝiĝemo kaj multaspekteco de politiko instigas utiligi diversajn metodojn por multflanka scienca rigardo (desegn.6)

Metodo estas sistemo de premisoj kaj reguloj permesantaj ordigi praktikan kaj teorian agadon por atingi celon, al kiu konscie oni strebas. Esplora metodo ampleksas tuton de ĝeneralaj premisoj por atingi intencitaj sciencan celon. Metodologio de scienco estas antaŭ ĉio scio pri metodoj de scienca agado kaj aplikataj esplorprocedoj, pri strukturo de sciencaj sistemoj, pri teorioj, konceptoj. Esplortekniko estas difinita procedo ligita kun aplikado de metodo.

Esplormetodoj de politologio povas esti klasifikitaj diverse, depende de speco de fontoj, tempo de esploroj kaj trakuro de politikaj procezoj.

Plej ofte aplikas en politologio:

Analizon sisteman – oni konsideras David Easton ĝia iniciatinto, sed principe teorion de malfermitaj sistemoj inkluzive kun nokia aparataro ellaboris en 1951j. Talcott Parsons, kaj Easton aplikis tiun metodon al sistemoj politikaj²⁰. Analizo sistema devas konsideri 9 ecojn karakterizajn por sistemoj malfermitaj:

- *prenado energion per sistemo al ekstera ĉirkaŭo* – ĉar neniuj socia strukturo estas aŭtarcia. Sistemo politika ĉerpas energion de ekstera ĉirkaŭo, kiu estas sistemo socia.
- *transiro* – sistemoj malfermitaj transformas prenatan energion.
- *eliro* – sistemoj malfermitaj eksportas al ĉirkaŭo karakterizan por si produkton. En la kazo de politika sistemo tio estas decidoj ordonpovaj, konduktoj kaj opinioj (ideoj) politikaj.
- *sistemoj kiel cikloj de okazintaĵoj* – produkto eksportata al medio ebligas aliron al fontoj de energio bezona por ripeti la ciklon de egado. Strukturon de la sistemo kreas okazintaĵoj, ne objektoj (aĵoj), kio antaŭpremis dinamikan karakteron de la strukturkoncepto.
- *negativa entropio* – kondiĉo de transdaŭro de sistemoj estas agado por haltigi procezon de entropio t.e. degrado de energio kaj disperso de strukturo.
- *informaj eniroj* – negativa resenda kluĉado, kodprocezo. Eniroj al malfermitaj sistemoj estas ne nur materialoj energetikaj, sed ili havas ankaŭ informan karakteron kaj liveras signalojn pri medio, propra funkciado, efikoj de agado, postuloj de ŝanĝoj, aŭ apogo. Plej simpla speco de informa eniro estas negativa resenda kluĉado. Ĝi permesas al la sistemo korekti deflankiĝojn de la (kurso) rondiro. Por ke informado estu utila, ĝi devas esti „kodita” t.e. akomodita al la kodo, lingvo, kategorio devigaj en la sistemo.
- *stato stabiligita kaj „homeostazo” dinamika* – prenado energion de ekstere, bremsanta entropion permesas subteni certan stabilecon de energiointerŝanĝo, tial sistemojn malfermitajn karakterizas stato stabila. Tio ne signifas senmovon, ĉar daŭras tie ĉi trafluo de energio kaj eksporto de sistemproduktoj, sed statoj de endanĝerigo kaŭzas aktivigadon de fortoj strebantaj al ekvilibro, disvolvo kaj ekspansio. Strabado al ekvilibro influas sur stabiligon de la sistemo.
- *diferencigo* – sistemoj malfermitaj strabas al diferencigo kaj komplikigo, kio influas sur la fakton, nuntempaj sistemoj karakteriziĝas per alta specializo kaj funkcimulteco.
- *„ekvifinaleco”* – sistemo povas atingi la saman finalecon staton ĉe diversaj komencaj kondiĉoj kaj per diversaj manieroj.

Depende de la objekto de esploroj, ni povas diferencigi analizon:

- *makrosisteman* – kiam ĝi koncernas politikan sistemon kiel tuton,

---

²⁰ Persons T., The social system, New York, 1951

Easton D., The analysis of political systems /en: Comparative politics, laboro ara. Macrides R.C., Brown B.E. /red/ Homewood, III. 1961 p. 81–94

- *sistemon de mezo vico* – kiam ĝi koncernas iun subsistemon ekz. sistemo partia rilate al sistemo politika,
- *mikrosisteman* – kiam koncernas elementon de la sistemo ekz. konkretan organizon, rilatojn, politikan decidon kpt.

Metodo decida – tiu ĉi metodo akiradis popularecon ekde la fino de sepdekaj jaroj, apogata de politologoj amerikaj kaj germanaj. Karakterizon por estas uzado de nacioj:

- *decida centro* – traktata kiel subjekto de politika agado,
- *decida procezo traktata* kiel aro grupo de faktoroj kaŭzaj – efikaj, prenataj tempe, etape, organizataj de decida centro,
- *decido politika* t.e. akto de elekto de politika agado,
- „*implemento*” *politika* t.e. procozo de realigo de decido pere de alprenitaj metodoj kaj rimedoj.

La metodo havas multajn bonajn flankojn kaj mankojn. Avantaĝo estas preno de procezoj en ilia dinamiko kaj kondiĉoj, ebleco sufiĉe bone rekrei faritan decidon en pasinteco. manko estas, ke multaj faktoroj de decida procezo, precipe subjektivaj, surbaze de kiuj estis farita decido, povas ne esti ĉirkaŭprenitaj per esploro.

Metodo kompara – estas larĝe konata en scienco. En politologio oni povas kompari funkciajn en politika vivo objektojn. Ili povas esti institucioj, sistemoj, konvencioj politikaj, kies ecojn ni deziras ekkoni per komparo.

Materialo kolektita en la procezo de sciencaj komparoj servas al trispeca celo: liveras eblecojn de pluaj esploroj, favoras optimigi decidojn, ludas gravan rolon en formigado de konscio politika de individuoj kaj grupoj sociaj. Komparaj donitaĵoj gvidas decidantojn sur ĝustan solvon en procezo de politika decidofarado. Kun granda forto ili alvenas al homoj per objektiva enhavo, do ili povas havi influon sur politikajn konvinkojn de civitanoj.

Metodoj behavioraj – oni aplikas ilin en politologio al esploroj de politikaj kondutoj (ang. behaviour – konduto). Ili bezonas sue ellaboritaj sociologio teknikoj de fenomenanalizo. Oni ekkonas tiujn fenomenojn per konduto de individuoj, aro de individuoj. Per tiuj metodoj ni povas ankaŭ esplori motivigon de kondutoj, opinioj, do faktorojn psikologiajn kaj ideologiajn de agado en la sfero de politiko.

En behavioraj metodoj ni diferencigas:

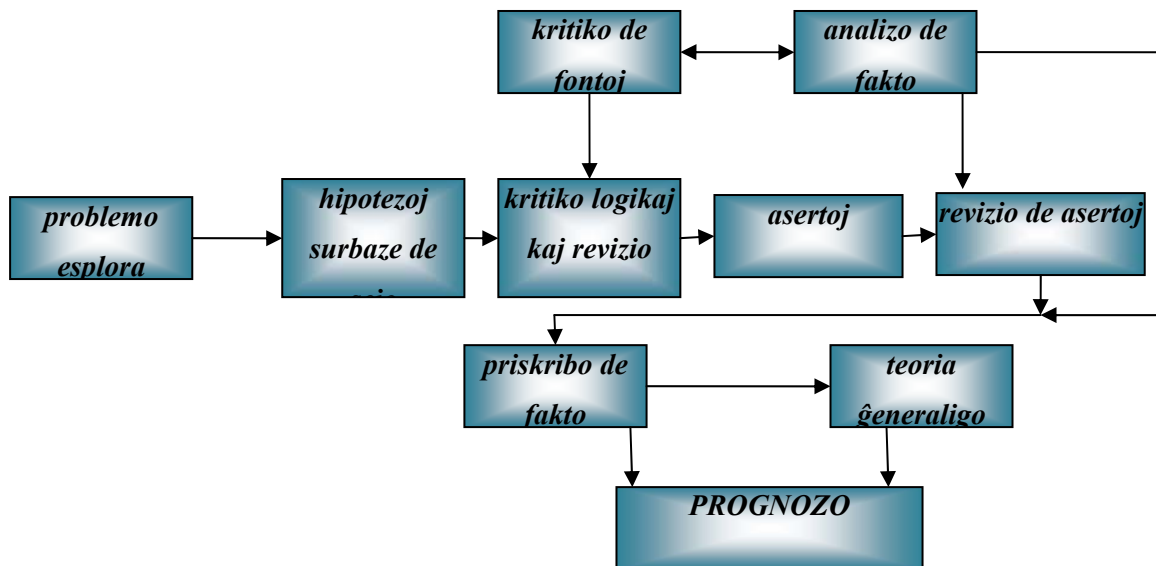
- *observadon* – konsidere pri maniero de observado ni diferencigas observadojn: senperan kaj peran, kontrolatan kaj nekontrolatan, malkaŝiatn kaj kaŝitan. Observado partoprenanta estas ekzemplo de senpera observado, kiam esploranto faras ĝin el pozicio de partoprenanto de esplorata grupo aŭ medio. Ĉe observado pera esploranto ne partoprenas en kolektado de indikoj (informoj), sed utiligas indikojn troviĝantaj en raportoj, dokumentoj ktp. Observado

kontrolata estas farata surbaze de sistenatigaj iloj, tiaj kiel demandaroj, skemoj, normoj; oni nomas ĝin ankaŭ instrumentalizita. Nekontrolata observado okazas sen tiuj instrumentoj, sed ĝi estas planita kaj cела. Dum malkaŝita observado esplorataj personoj scias, ke ili estas objekto de esploraj interesiĝoj. Pro tio ili povas kondukti neaŭtentike. Oni evitas tion aplikante observadon kaŝitan; ĝi ne ĝenas observatojn,

- *esplorojn enketajn kaj per intervjuoj*,
- *statistikajn esplorojn de politika aktiveco* – kiel parto de kvanta analizo ĝi preparas indikojn en formo de tabeloj, bildigante ekzemple rezultojn de elektoj (balotado), el kio oni konjektas pri ligoj inter konduktoj kaj sociaj ecoj de la socio. Ofte oni prezentas indikojn pri tio en grafika formo,
- *eksperimentojn laboratoriajn* – metodo de eksperimento havas multon komunan kun *metodo modelo-simulada*. Baza elirpunkto metodologia ĉe ĝia apliko estas konstruo de modelo, kiun oni subigas poste al simulado t.e. agadoj imitantaj / simulantaj realajn sociajn procezojn. El la konduto de la modelo oni konjektas pri politika realeco. Ĉe apliko de komputiloj modelo havas karakteron matematikan. Simuladmodeloj povas konsisti el vortoj, nombro konstruicioj kaj personoj. Lige kun tio oni povas fari simuladon:
  - ekskluzive kun partopreno de homoj (*all-man*) – tiam ĝi ruliĝas kiel ludo aŭ ekzerco (*exercise and games*),
  - ekskluzive kun uzo de komputilo (*all-computer*),
  - kun partopreno de homo kaj maŝino (*man-machine*).

Ŝajnas, ke ekzistas kondĉoj por krei specifan por politologio metodon, kiun ni nomas – *politologia analizo de faktoj*.

Sistemoj ne estas tie ĉi objekto, kiuj subiĝas al esplorproceduro. En unuaj etapoj esploranto devas fari lorn bibliografiajn studojn kaj kolekti fontojn, de dua flanko li devas el politika realeco apartigi fakton el la politikaj procezo kaj fenomeno. Oni starigas hipotezojn rilate al esplora problemo, kiuj elfluas el menciitaj studoj, kaj pli ĝuste el scio eksterfonta. Hipotezoj subiĝas al revizio dum logika kaj esenca kritiko de fontoj, efike de kio aperas aserto de diagnostika aŭ prognostika tipoj. Tiuj sekve asertoj estas denove reviziataj dum la procezo de ĉiuflanka pririgardo (analizo) de la flanko. Kompreno ĝin, esploro de rolo en trakuro de eventoj, difino de signifo por estonteco ktp. permesas teorie ĝeneraligi, priskribi kaj formuli prognozon (desegn.7).

Desegn.7. procedo dum la metodo de analizo de faktoj.

Funkcioj de politologio. Tasko de scienco estas krei produkti scion. Pri funkcioj de politika sci oni diris pli supre multe. Sendepende de tio tamen, en literaturo oni indikas sur la funkciojn de politologio (scienco pri politiko), diferencigante plej ofte:

- *funkcion priskriban,*
- *eksplikantan,*
- *antaŭvidantan (prognostikan),*
- *instrumentalan.*

DEMANDOJ, SKRIBAJ TASKOJ

Precizigu la terminaron: scienco pri politiko, kulturpolitiko.

Skize priparolu la historion de evoluo de ambaŭ sciencoj.

Kial oni traktas la politologion kiel enkondukon al eŭrologio ĉu ĵurnalistiko

kaj la kulturpolikon kiel bildigon de ĉiam aktualaj ŝanĝoj ?